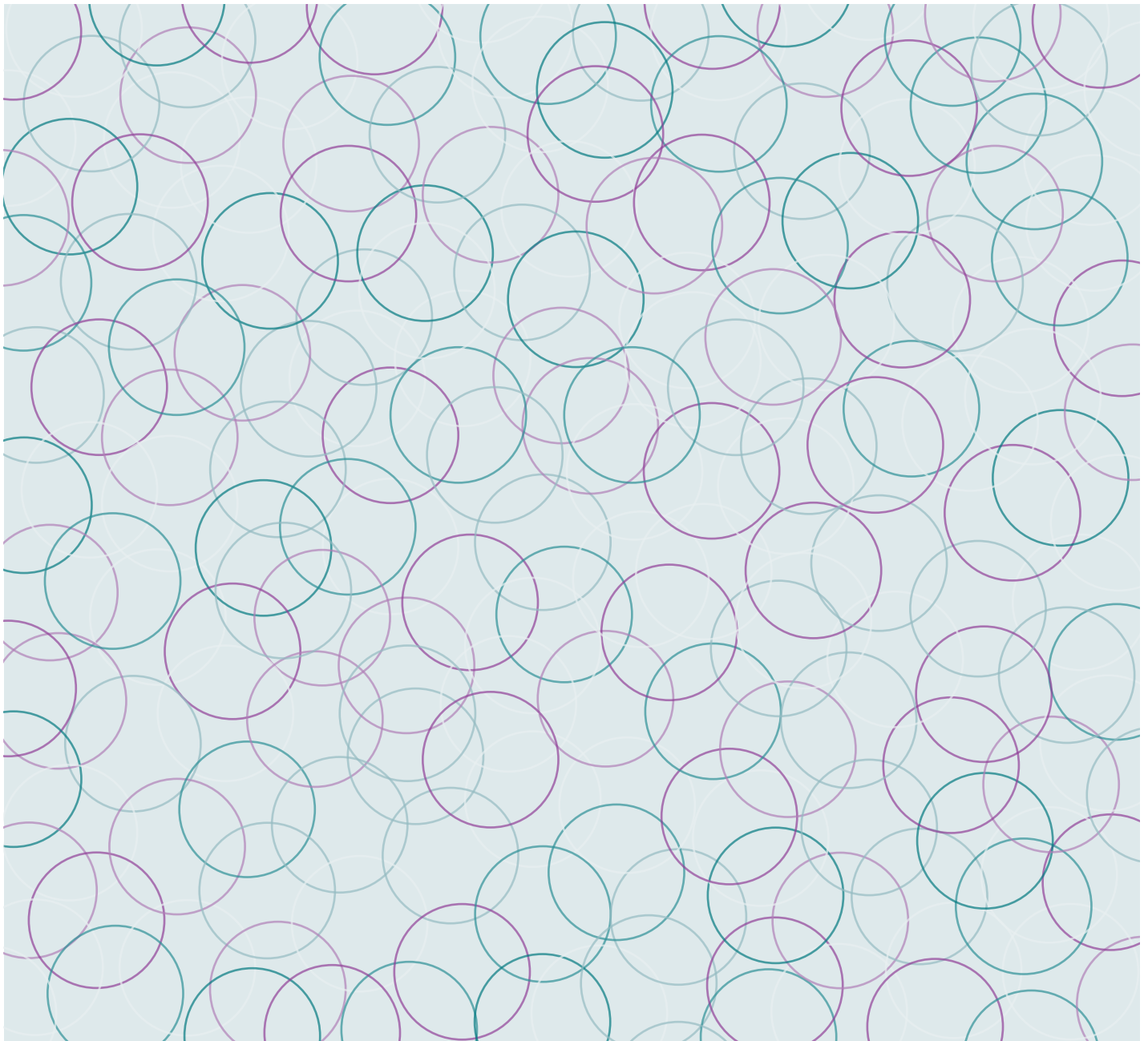

II. Atala 1. Kapitulua

Aniztasuna ikasgeletan: hezkuntzaren alorreko ahotsak

Maite Fouassier Zamalloa

Argitaraldi elektronikoa

Izenburu orokorra: Haur eta gazteen aniztasuna EAEn. (Oker izendatutako) bigarren belaunaldiak
Argitalpenaren urtea eta lekua: 2017, Bilbo
Argitaratzailea: Euskal Herriko Unibertsitateko Argitalpen Zerbitzua
Diseinua eta maketazioa: Taide Arteta, Ikuspegi – Immigrazioaren Euskal Behatokia
Dokumentazioa: Antonio Gómez, Ikuspegi – Immigrazioaren Euskal Behatokia
Itzulpena: Bakun Itzulpen eta Argitalpen Zerbitzuak, S.L.
ISBN: 978-84-9082-621-8 (obra osoarena)

AURKIBIDEA

Sarrera	5
1. Ikastetxea	11
1.1. Matrikulazioak	13
1.2. Kultura-aniztasunaren kudeaketa ikastetxetik	19
1.3. Erlijioa	21
1.4. Ikasleen eta euren familien egoera sozioekonomikoa	25
1.5. Hezkuntza maila, errendimendua, porrota eta eskola uztea	29
<i>Laburpena</i>	35
2. Ikasgela eta kudeaketa	39
2.1. Irakasgaiak – programak	40
2.2. Hizkuntza	42
<i>Laburpena</i>	50
3. Irakasleak	53
3.1. Irakasleen ikuspegia	53
3.2. Irakasleen zeregina	58
3.3. Tutorearen irudia	61
3.4. Harremanak familiekin	62
3.5. Irakasleentzako prestakuntza	65
3.6. Ikasleen itxaropenak eta etorkizuna irakaslearen ikuspuntutik	66
<i>Laburpena</i>	69
4. Ikasleak	71
4.1. Hizkuntza: euskara	72
4.2. Harremanak	76
4.3. Integrazioa	80
4.4. Nortasunak	83

4.5. Ikasleen itxaropenak eta etorkizuna ikasleen euren ikuspuntutik	88
<i>Laburpena</i>	90
5. Familia	93
5.1. Kultura-alderdiak	93
5.2. Familien jarrerak	96
5.3. Familien partaidetza ikastetxean	99
5.4. Harremanak	100
5.5. Familia-giroa – familiaren babesa	101
5.6. Itzultzeko edo Euskal Autonomia Erkidegoan finkatzeko aukera	104
5.7. Itxaropenak	106
<i>Laburpena</i>	108
6. Ondorioak	111
6.1. Laburpena	112
6.2. Jarduteko diagnostikoa	118
6.3. Jardunbide egokiak	121
Eranskinak	123
Hezitzaileak elkarrizketatzeko gidoia	123
Elkarrizketatutako pertsonen zerrenda	125

SARRERA

Kultura-aniztasunean oinarritutako hezkuntza erronka izan da ikastetxeentzat. Hezitzaile, zuzendaritza-talde, familia eta administrazioek hainbat konturi egin diete aurre: ikasle berriak heldu izana, ikaslearentzat berarentzat eta bere familiarentzat ezezaguna den hezkuntza-sistema batean sartu izana –batzuetan, epez kanpo–, hizkuntza-ingurune ezagutezina, kultura-urrats desberdinak edo jatorrizko lekuarekin bat ez datozen hezkuntza mailak. Gaur egun, dagoeneko Euskadin finkatuta dauden ikasleei begiratu behar diegu, kontuan hartuta, gainera, horietako batzuk lurraldean bertan jaio direla, eskolatzeari normaltasunez erantzuten diotela, baina, hala ere, berdintasunean eta desberdintasunik ezan oinarritutako hezkuntza zailtzen eta eragozten duten oztopoak daudela.

Lerrootara dakargun testu honek euskal ikastetxeetako profesionalek ikasgeletako kultura-aniztasunaren inguruan daukaten iritzia dakar, bai hezkuntza formalekoarena, bai ez-formalekoarena. Errealitate hori oraintsukoa izanik ere, ez da hain berria; batzuek aukera gisa hartzen dute, beste batzuek kautelaz hartzen dute eta, gehienek, normaltasunez. Beraz, Euskadiko adingabe eta gazteen gainean hezkuntza-erantzukizuna duen kolektibo baten hautemate, iritzi eta ikuspegiei erantzuten diegu.

Azterlan honen helburu nagusia da derrigorrezko euskal irakaskuntzako irakasleek (Haur, Lehen eta Bigarren Hezkuntza) eta hezkuntza ez-formaleko eremuko hezitzaileek jatorria atzerrian eta/edo atzerriko arbasoak dituzten ume eta gazteen kolektiboaren gaineko ikuspena deskribatzea. Gure interesa ez datza adituen ikuspegian, baizik eta irakaskuntza arautuko eta arautu gabeko maila desberdinetako pertsona eta hezitzaileenean, egunero hainbat jatorritako pertsonekin lan egiten dutenena eta benetan adin goiztiarrenetan euskal gizartearen aniztasunari erantzun behar dietenena.

Horretarako, uste izan dugu egokia dela gizarte-ikerketako metodologia kualitatiboarekin lan egitea; izan ere, euskal hezitzaileen iritzia, bizipen, balorazio eta abarretan sakondu nahi dugu. Zehatzago esateko, aukerako ikerketa (nahien araberakoa) prestatu dugu. Guztira, 7 ikastetxe publikotako, 5 ikastetxe itundutako, irabazi-asmorik gabeko erakunde bateko eta Gaztegune¹ bateko (guztiak EAEkoak) hezitzaileei, 2015eko maiatzean eta ekainean, gai baten inguruan eginiko 14 elkarrizketa sakonen lagin batek osatzen du ikerketa. Honako hezkuntza maila hauetara jo dugu ikastetxe publiko eta itunduetan: 2 Haur Hezkuntzakoak, 5 Lehen Hezkuntzakoak eta 5 Bigarren Hezkuntzakoak.

Estrategia horren bidez, pertsona-kolektibo murriztu baten eskutik, azterlanaren gai nagusiaren inguruko informazio ugari eta zehatza eskuratu dugu. Gai baten inguruko elkarrizketa sakon horiek elkarrizketatuaren iritzia ezagutzeko galdera irekien gidoi baten inguruan antolatzen dira; horrela, motibazioan, jarreran eta alderdi proiektiboetan sakontzen da, bai eta gai horren inguruko informazio zehatza lortzen ere (ikus eranskina).

Irakasle elkarrizketatuen laneko hizkuntza-ereduak direla eta, D eredia Haur Hezkuntzako bi ikastetxeetan dago ezarrita; Lehen Hezkuntzako ikastetxeetatik lauk dute D eredia ezarrita eta batek B eredia; eta, Bigarren Hezkuntzako ikastetxeetan, B eredia ezarrita duten hiru ikastetxe, D ereduko bat eta A² ereduko ikastetxe bat hautatu dira.

Nahiz eta hezkuntza araututik kanpo lan egiten duten profesionalen iritziak jaso ditugun, oro har, gure lan-eskema eremu horretatik egituratzen da. Laburbiltzeko, 1. grafikoan analisi hori nola antolatzen den azaltzen duen eskema bat aurkezten da.

Ikastetxea hura osatzen duten eta forma ematen dieten pieza guztien lotura-elementutzat hartu dugu. Horren barruan lau gai nagusi bereizi ditugu: irakasleak, ikasleak, ikasgelaren kudeaketa eta familiak. Horiek guztiek elkarrizketetan aztertzen joan diren eremuek bat egiten duten espazioa sortzen dute, dela nahita, dela elkarrizketaren bilakaeraren ondorioz.

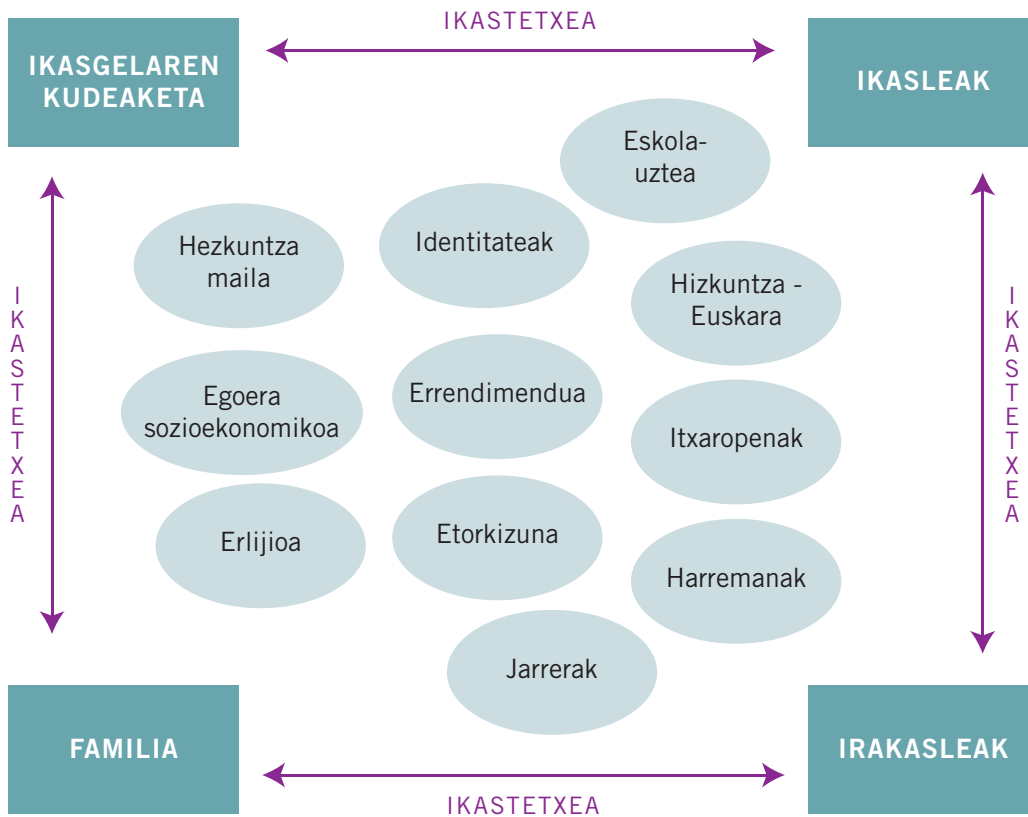
¹Udal-kudeaketako gizarte- eta hezkuntza-espazioak, ludikoak eta topaketarako direnak, 12 eta 17 urte bitarteko gazteentzat.

²Argitzeko, hizkuntza-ereduak euskal hezkuntza-sarean hirutan banatzen dira:

D eredia: irakasgai guztiak ematen dira euskaraz eta gaztelania beste irakasgai bat gehiago da.

B eredia: irakasgai batzuk euskaraz ematen dira eta beste batzuk gaztelaniaz (normalean, matematika eta irakurketaren eta idazketaren ikaskuntza).

A eredia: irakasgai guztiak ematen dira gaztelaniaz, euskara izan ezik, beste irakasgai bat gehiago baita.

Hainbat profesionalak bultza ditzaketen hainbat eta hainbat diskurtsotan izango gara, bai eta hezkuntzan, hain beharrezkoa den eremu horretan, aniztasuna nola kudeatzen ari den jakiteko hausnarketa pertsonaletan ere. Horrek guztiak ikastetxeetan egunerokotasuna nola bizitzen ari den ikusteko aukera emango digu.

*“Hemen uste dut dena doala oso normal.
Normaltasunez doala ematen du. Berdinen arteko
harremana oso normalizatuta dagoela uste dut”.*
(Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

1

Ikastetxea

Badakigu Euskadira heldutako migrazioa XXI. mendearen hasieran hasi zela; bost kontinenteetako migrazio-fluxuak izan dira, baina, batik bat, Latinoamerikakoa. Errealitate hori agerikoa izan zen ikastetxeetan; bertan, etengabe hasi ziren ikasle atzerritarrak matrikulatzen. Irakasleek etorrera hori konplikatua eta zaila izan zela gogoratzen dute; izan ere, profil berriak ezagutzen ez zirenez, ikastetxe itunduei gehitzen zitzaaien Administrazioaren laguntza txikiagoa zeukatelako sentsazioa, ikastetxe publikoen aldean. Laguntza hori ekonomikoa eta ikastetxeetarako baliabideen ingurukoa zen.

“Baina, hasiera batean, egia da nahiko zaila izan zela, batez ere uste dudalako oztopoa izan zela migrazio nahiko xurgatu zuten ikastetxe itundu gutxi izan zirela eta gu horien artean geundela”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Nahiz eta Berritzeguneak³ sekula ez digun laguntza ukatu, egia da administrazioak oso laguntza zuzena eman diela ikastetxe publikoei, eta ez guri”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Gure ikastetxeak publikoa ematen zuen; izan ere, nahiko jende zetorren, baina jaso ditugun laguntzak ezin dira beharrianekin alderatu. Beraz, hortxe mugan egon gara, bizirik ateratzeko ahalegina egiten, eta egoera berean jarraitzen dugu. Itunduak ez ditu baliabide berak jasotzen; egia da oro har ez ditugula beharrian berak, baina gutxi batzuek badituzte beharrian berak, besteak beste, geuk”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Ikasle atzerritarrak heldu izanak modua ekarri zion hezkuntza-munduari ikasgeletan kultura-aniztasunari nola heldu berriro planteatzeko. Batzuek konplexutat eta ordura arte ezarritakoaz bestelakotzat jotzen zituzten egoerei behalako erantzunak emateak ekarri zuen antsietate- eta ziurgabetasun-sasioak

³Berritzegune guneko eta/edo lurraldeko laguntza-zerbitzua da, unibertsitatez kanpoko ikaskuntza mailatan hezkuntza berritzeko eta hobetzeko. Hainbat kidegotako eta hezkuntza mailatako irakasleek osatzen dute.

bizitzea. Hala ere, eta elkarrizketetan adierazten den bezala, urteek aurrera egin ahala, urte asko egunero ikasle etorkinekin eta euren familiekin lanean diharduten irakasleek ohitura hartzen dute.

“Eskola honetan oso mamurtuta dugu (aniztasuna); izan ere, familia atzerritar ugari dugu. Baina, hasieran, arauak eta parametro normalak gainditzen dituzten gauza guztiak antsietate pixka batekin bizi dira” (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Nire ustez, oro har, egia da hasieran suszeptibilitateak egon direla, baina uste dut gauzak nork bere egiten dituela; beste ikasle berri bat dator eta ez da ezer gertatzen. Beti dugu zalantzan nola egingo ote dugun, beldurak, ziurgabetasunak” (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Elkarrizketatutako pertsonak diote ikastetxeak pixkanaka eraldatzen joan direla, harik eta, immigrazioa ageriagoa den lekuetan, ikasle atzerritarren ehuneko handiak izan arte. Ikasle atzerritarrak euren ikastetxeetara heldu izanak ekarri duen aldaketa nabari dute.

“Hemen, kanpotik etorritako jendea % 40 inguru izan daiteke. Biztanle mota hau 2002-2003an hasi zen heltzen. Orduan hasi ginen lehen mailan, bigarrenean... ikasle atzerritarrak izaten, eta, harrezkero, etengabe izan ditugu; urtero 10 eta 14 ikasle bitartean etortzen dira. Horrek lau urtean ikastetxea erabat eraldatzen du, kontuan hartuta ikasleak, guztira, 160 direla. 4 urtean 14 ikasle badatoz, bada... ikastetxea goitik behera aldatzen da”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

Ikastetxeentzat, bereziki itunduentzat, ikasle atzerritarren etorrera aukera izan da ikastetxeak zabalik mantentzeko eta kontratatutako irakasleekin jarraitzeko, eta hala uzten da agerian elkarrizketetan jasotako diskurtso batzuetan. Bertoko herritarren jaiotza-tasaren indizean murrizketa baten ondorioak bizi izan dituzte, eta ikasle atzerritarren etorrera pizgarria izan da euren ikastetxeetarako.

“Onartu behar da hasieran, orain dela 10 bat urte esan nahi dut, immigrazioa arazo bat zela; hori eztabaida ezina da. Orain, guk optika aldatu dugu eta, objektiboki, aukera bat da, denborak... Besteak beste, jaiotza-tasa txikiagoa nabarmentzen ari da eta, beno, onartu behar da gehiengo ez bada ere, ikasleak etortzea guretzat aukera dela”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Etorkizunari oso modu orokorrean begiratuta eta lantoki duten ikastetxeari dagokionez, hautematen dutena da, alde batetik, euren lanak orain arte bezala jarraituko duela, nahiz eta euren eskumenetatik kanpoko eragile batzuek norabidea alda dezaketen, ikasle etorkinen matrikulazioei dagokienez.

“Geuk immigrazio handia dugu, orain arte gure erreferentziatzko bi ikastetxeak immigrazio handia zuten Lehen Hezkuntzako ikastetxeak zirelako. Aurrerantzean, gure erreferentziatzko ikastetxeak aldatu direnez, lau urtean, hazi zen bezala, erdira edo gutxiagora jaitsiko da. Orain migrazio handiko erreferentziatzko ikastetxe bat dugu, baina besteak oso migrazio gutxi du”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

“Orduan, nola jarraituko dugu? Bada, berdin; agian, ahal duguna egiten; zenbat eta baliabide gehiago izan, hobe”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Jarraian, ikastetxearen egitura eta funtzionamenduaren zati diren zenbait gai aztertuko ditugu. Horrela, ikasle atzerritarren matrikulazioek ikastetxearen konfigurazioan eragiteko moduen gaineko hautemateak ikusiko ditugu, bai eta epez kanpoko matrikulazioek eragiten dituzten gorabeherak ere. Ondoren, ikastetxeetatik kultura-aniztasunaren kudeaketa lantzeko dauden moduen gaineko iritziak ezagutuko ditugu. Erljio-aniztasuna eta haren kudeaketa izango da aztertuko dugun hirugarren gaia. Jarraian, ikasleen eta euren familien egoera sozioekonomikoa aztertuko dugu; zehazki, nola eragiten duen euren hezkuntza-garapenean eta zer beharizan atzematen diren. Azkenik, ikasleen hezkuntza mailarekin eta errendimendurekin lotura duen oro aztertuko dugu, eta eskola-porrak eta uzteak ikasle atzerritarren jatorriarekin loturarik ote duen ikusiko dugu.

“Orduan, nola jarraituko dugu? Bada, berdin; agian, ahal duguna egiten; zenbat eta baliabide gehiago izan, hobe”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Matrikulazioak

Euskal ikastetxeetako matrikulazioak euren herri eta hirien errealitatearen isla dira. Horrela adierazten dute hezkuntza-sisteman urte gehien igaro dituzten irakasleek, euren ikastetxeak Euskadira iristen ziren migrazio-fluxuen arabera nola egin duten aurrera ikusi dutenek eta horretan parte hartu dutenek.

“Hegoamerikarren etorreraren aldia izan genuen; orain, hegoamerikar asko euren herrialdeetara itzultzen ari dira. Beste adin-tarte batean, Magreben aldia dugu (...); hezkuntza mailari dagokionez tartean Magrebekoak, gorago hegoamerikarrak (...) eta, orain, Haur Hezkuntzako ikasgeletan, Saharaz hegoaldeko asko dugu. Familia nigeriarrak, familia kongoarrak”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Gehienak Latinoamerikakoak dira, baina hemen 14 nazionalitate desberdin ditugu, portugesak... daude, baina, gehienak, Latinoamerikakoak. Marokokoak, Ekialdeko herrialdeetakoak ere nahiko daude; orain, aurten, ez, baina Txinako nahiko izan ditugu, 6-7 ikasle batera, alegia, ikasturte berean 6-7 ikasle txinatar... Dene-tarik dugu”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

Elementu ekonomikoa funtsezkoa da ikastetxea aukeratzean, alegia, arrazoi ugari dago familiek euren seme-alabentzat eskola aukeratzeko –hautatzeko aukera dutenen kasuan–, dela ikastetxearen programazioa, ideiak, bizileku duten auzoarekiko hurbiltasuna, hizkuntza-ereduak, ikastetxe mota eta abar kontuan hartuta. Hala ere, biztanle etorkin ugarik aintzat hartzen du zenbaiteko gastua dakarkion euren seme-alabak ikastetxeetan matrikulatzeak. No-labait, eta jarraian aipatuko dugun bezala, ikastetxe itundu batzuek kuota garestiegiak ez ezartzeko politika dute, kasu honetan ikastetxearen beraren ideiak kontuan hartuta. Zeharkako ondorioetako bat da ikasle atzerritarren gorakada ikasgeletan.

“Ikastetxe hau aukeratzeko motibo nagusia da, esan dizudan bezala, (ikastetxe itundua) ikastetxera joatea. Zuzenean sartzen dira; Haur Hezkuntzan sartzen den umea (ikastetxea)-ra sartzen da. Eta, gainera, guretzat inguruko ikastola bakarra izatea ere garrantzitsua da; izan ere, nabari da orain jendeak lehentasun nahiko ematen diola ikastolaren kontuari, D eredia egiteari, eta hori nabaritu egiten da”. (Itundua, Haur Hezkuntza)

“Batzuek, beharbada, nahiago lukete pentsatu jendea hona datorrela ikastetxeak ideia zehatz batzuk dituelako, eta batzuk datoz ideia zehatz batzuk dituztelako, baina beste faktore bat erabakigarria da: ekonomikoa. Ikastetxeak planteamendu hori eduki bitartean, jende gehiago etorriko da hona, beste leku batzuetara baino. Edo onartu egiten duzu edo ez; onartzen ez baduzu, beste pertsona batzuen maila berean jartzen zara, eta muga bertan jartzen dut; izan ere, egin nahi den irakurketa egin nahi dela, datorren ikasturtean ikastetxe honetan 30 euro ordaindu beharrean 55 ordaindu behar badira, jende gutxiago etorriko da”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Hezkuntza ez-formalaren espazioetan, kontu ekonomikoa ere nabaria da programazioen bilakaeran. Antola daitezkeen jarduerak dira zailtasun ekonomikoak dituzten gazteei euren auzoetatik irteteko, beste pertsona batzuk ezagutzeko eta, adierazten duten bezala, balio batzuk euren gaitzetzeko aukera gisa eskaintzen zaizkien tartearak.

“Hau aisiako eta astialdiko espazioa da. Gure helburua da hemen daudenean zenbait balio eta trebetasun euren gaitzetzeko, parte hartzea eta proaktiboagoak izatea. Edo, bestela, hori arazo ekonomikoengatik izan daiteke, auzo honetatik irteten ez diren neska-mutilak daudela. Orduan, ibilaldiak eta irteerak ere eskaintzen dizkiegu: (udalerrria)-(e)ko bolatokira goaz... eta nabaritzen dugu eurentzat positiboa dela; bestela, ez lirateke irteteko, baliabide ekonomikoak direla eta, eta, gainera, auzo hau pixka bat endogamikoa delako.” (Hezkuntza ez-formala)

Baina ikastetxea ikasle atzerritarren kopuru handiagoa ala txikiagoa kontuan hartuta hautatzen denean, hautematen da familiek, batez ere bertokoei, ikasle atzerritar gutxiago duten ikastetxeak hautatu ohi dituztela. Datuek erakusten duten bezala, eskola publikoek ikasle etorkinak zentralizatzen badituzte neurri handiagoan, bertoko ikasleen matrikulazioek motibo horregatik behera egiten dutela hautematen duten irakasleak ikusten ditugu. Aipatzen den ondorioetako bat da euskara maila baxua atzerriko ikasle ugari dagoen ikasgeletan, eta horrek, aldi berean, ikastetxearen eta bertan ematen diren hizkuntza-ereduen irudi irrealak eragiten du.

“Nire ustez, ikastetxe honetan erdia baino gehiago atzerriko lagunak dira. Orain kide bat etorri da alboko ikasgelara, D eredura, eta dio harrirituta dagoela (udalerrrian) ez zuelako imajinatzen (ikastetxea) hori zenik. Hemen ari garela matrikula jaisten horren kontura, guk orain D ereduko ikasgela bat dugulako eta nirea, B eredukoa, eta, jakina, nire ikasgelako euskara maila da... buf! Ez da B eredukoa, ezta pentsatu ere. Neska-mutilak hona ari dira etortzen, hau gaztelaniaz dela diotelako”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Hemen jende zoragarria dago, eta gainera gurasoak... Ikusi dugu, halaber, familia batzuek alde egin dutela leku euskaldunago batera, atzerriko ikasleak ikusten

zituztelako... gainera esan egin izan digute. Baina, beno, eskola honen zuzendaritzak ez du planteatuko ikasle batzuk onartzea eta beste batzuk ez. Lekua badago, sartu egingo dira, eskubidea dutelako, eta kito. Mundu guztia berdin tratatzen da". (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Ikastetxe batzuetako matrikulazioen aurreko posizionamendua argi islatzen da jarraian ekarri den aipuan; bertan argi uzten da ikastetxearen izaera; bertan ez da zalantzan jartzen ikasle berrien jatorria, ez eta euren ezagutzak ere, baina horrek ez dakar zailtasunik eta tentsiorik irakasleen artean.

"Eskola hau, zuzendaritzatik, hasieratik, ikastetxe publikoa dela defendatu du, eta ikastetxe publiko honetan mundu guztia sar daiteke, lekua badago. Ez da sekula zalantzan jartzen ez euren jatorria, ez euren euskara maila, ez beste ezer. Euskararik jakin gabe Lehen Hezkuntzako 5. mailan sartu diren umeak ere hartu ditugu eta, beno, kontu horretan ere errietak ditugu, bada, horrek estutu egiten gaituelako; ume batek hizkuntza jakin gabe, nola moldatzen ote den ikasgelan". (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Bestalde, elkarrizketetan esaten da familiei ere informazioa ematen zaiela ematen diren hizkuntza-ereduei, ikastetxearen egoerari eta ikastetxe bat edo bestea aukeratzeko (normalean ikastetxe itunduen hautaketa, atzerriko familiek horietan sartzeko aukera duten kasuetan) lagungarri izan daitezkeen bestelako kontuei buruz. Baina ezin ditugu ahaztu eskolatze-batzordeak ikasle kopuru jakin bat dauden leku librean arabera bidaltzea ere erabakitzen duela kasu batzuetan, eta, halakoetan, ikastetxeak matrikulatu egin behar ditu.

"Ikastetxeak aholkua eman diezaietke, eta esan: hara, hau da dagoen eredu; kontuan hartu zailtasunak izango dituela... Aholkua emango die. Eta gero familia dago, erabakiko duena. Sarritan hori da, eta beste askotan da euren herrialdeetatik datozelako eta, beraz, lekua duen ikastetxe itundura doaz. Jende hori martxoan etor dakizuke, eta ikastetxeak plazak dituen bitartean, onartu egin behar ditu". (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

"Urte askoan, beti izan dugu inguruko jendea; gero zabaltzen hasi zen, beste auzo batzuetatik baitzetozen. Ume horiek, gehienak, edo guztiak, ia-ia, (udalerrira) igaro dira, orduan, jakina, sarritan motibazio horrekin ere bazetozen. Kontua hazten joan zen, baina beti izan ditugu bertoko ikasleak". (Itundua, Haur Hezkuntza)

Nahiz eta Batzordearen banaketa beti ez den familiek hurrengo ikasturteetarako aukeraturako ikastetxea eta ikastetxea aldatu behar izaten den, itundutik publikora eta alderantziz.

"Baten bat egia da publikora joan dela, eta hura amaitzean Ordezkaritzatik zetozenez, gero publikoan amaitu dutela". (Itundua, Haur Hezkuntza)

"Hemen gauza bat gertatzen da; fenomeno bat izan dugu. Hemen parkean eskola bat dago, eta eskola horretan A eredu dago ezarrita; orduan, eskola horretan, ehuneko laurogeita hamarretik gora atzerritarra da, eta % 2 inguru ijitoa. Heltzen diren

Ikastetxea ikasle atzerritarren kopuru handiagoa ala txikiagoa kontuan hartuta hautatzen denean, hautematen da familiek, batez ere bertokoek, ikasle atzerritar gutxiago duten ikastetxeak hautatu ohi dituztela.

familia asko bertan hasten dira eta urtebete ematen dute eta, gero, hona ekartzen dizkigute; izan ere, hura ghetto bat dela ikusten dute. Gurasoek eurek ez dute nahi bertan egon daitezen". (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Eskolatzeko batzordeak azken urteotan heldu berri diren ikasle atzerritarren banaketa zuzenagoa egiten hasi dira; eskaera hori aspaldi hasi ziren ikastetxeak egiten. Irakasleek uste dute banaketa zuzenagoa positiboagoa dela, bai ikastetxearentzat berarentzat, bai ikasle atzerritarrentzat; halaber, irakasleentzako liberazioa da.

Irakasleek uste dute banaketa zuzenagoa positiboagoa dela, bai ikastetxearentzat berarentzat, bai ikasle atzerritarrentzat; halaber, irakasleentzako liberazioa da.

"Urte batzuetan, immigrazio-indizea ikastetxe publiko batekoaren antzekoa zen; alde txikia zegoen. Orain behera egin du; orduan, Bigarren Hezkuntzan, % 20 inguruko indizea genuen. Gaur egun, % 10 ingurukoa izango da. Orain gauzak nahiko berdindu dira; izan ere, esan bezala, batzordeak bermatzen du banaketa uniforme dagoela, eta horrek liberatu egiten gaitu pixka bat". (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

"Nire ustez, positibo da ehunekoak behera egitea. Ez da ezer gertatzen % 40 edo % 45 izatearren, baina oso altua da. Euren-tzat ere bai; ez dut bertoko jendearengan pentsatzen, baizik eta atzerritarrengan eurengan; ona da banatzea. (Udalerria)-n banaketa handiagoa egin behar da egin den plangintza berriarekin, eskola-mapa berriarekin; hori da helburua, ikasle horiek hobeto banatzea ikastetxe guztietan, publiko eta itunduetan". (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

Iritzi orokorra da ez dagoela Euskadin jaio diren atzerritarren seme-alaben matrikulazioen bolumen nabarmenik. Nabarmenagoa da Haur Hezkuntzako ikasturteetan; horietan, elkarrizketatutako irakasleek eurek ez dituzte ikasle horiek atzerritar gisa identifikatzen. Aldi berean, Euskadin jaiotako ikasleen matrikulazioa familiak ikastetxea aukeratzeko askatasun handiagoarekin lotzen da; izan ere, lurraldean finkatuta daudela ulertzen dute, eta hezkuntza-sarearen funtzionamendua ezagutzen dutela.

"Hemen baten bat bigarren belaunaldikoa da, bertan jaio delako... Beno, (umearen izena), bere aitona-amonak portugesak dira, baina beste guztiak... Batzuk hemen jaiotak dira, hiru edo lau. Aurten bi etorri zaizkit; ikasgela hau Lehen Hezkuntzako 3. mailakoa da. 9 urte egiten ari dira; iaz 3 etorri ziren, aurrekoan... Bada, ez dakit, ez daukat erregistratuta. Ikasturte-hasieran, hasi nintzen, baina, gero, hainbeste lan izan nuen, ez nuen jarraitu... Uste dut egun batean galdetu niela zenbaterik egin zuten Haur Hezkuntza hemen eta % 50 ere ez zirela". (Publikoa, Lehen Hezkuntza).

"Eta, gero, hemen jaio diren atzerritarren seme-alabak etortzen ari zaizkigu; hori Haur Hezkuntzan ikusten da. Eta horiek, gainera, ez dira atzerritar gisa kontatzen". (Publikoa, Haur Hezkuntza)

"Baina txikitatik daude; bi urtetxorekin hasi ziren. Hiru hauek hemen jaio zirela uste dut". (Itundua, Lehen Hezkuntza)

"Orain, ikasle atzerritarrek ehuneko hogeita hamarretik gora dira. Eta, batez ere, asko ari gara nabaritzen... Lehen berandu sartzen zen ikasle ugari genituen, baina, orain, gure zerrendak ikasgeletan oso barregarriak dira; izan ere, beheko ikastur-

teetan aniztasun ugari dugu. Beraz, hemen finkatuta dauden familiak dira, gure ikastetxea arrazoiren batengatik aukeratzeko dutenak". (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

"Oraindik ez dira hemen jaiotakoak; zalantza daukat familia batekin; ume txikiak hiru urte ditu eta hirugarrena da, eta hura uste dut hemen jaio dela, baina, orokorrean, ez". (Itundua, Haur Hezkuntza)

"Eta, gero, hemen jaio diren atzerritarren seme-alabak etortzen ari zaizkigu; hori Haur Hezkuntzan ikusten da. Eta horiek, gainera, ez dira atzerritar gisa kontatzen". (Publikoa, Haur Hezkuntza)

Krisiak ikastetxeetan ikasle berriak heldu izana ekarri ote duen eztabaidatzean, iritziak oso desberdinak dira. Alde batetik, matrikulazio-kopurua ziklikoa dela uste dutenak daude, urtero aldatzen dela uste dutenak, Euskadira heldu diren migrazio-fluxuen antzeko eredurik ez dutenak, baina horrek ez dakar biztanle atzerritarren matrikulazio kopurua txikiagoa izatea. Beste alde batetik daude uste dutenak krisiak eragina izan ahal izan duela, alde batetik, izen-emateen beherakadan, eta, bestalde, atzerritarrak jatorrizko lekue-tara itzultzean. Azkenik, matrikulazioek gora egin dutela uste da, baina diote jatorrizko nazionalitateak aldatu egin direla urte batzuetatik gaur egunera.

"Bai, jarraitzen dute heltzen eta joaten. Baina orain ez da lehen bezala, ez, ez. Lehen, duela 10 urte, hileroko zetorren berriren bat. Baina, beno, irailean 2 etorri dira". (Publikoa, Lehen-hezkuntza)

"Zikloak bezala dira. Esaterako, aurten, nahiko izan ditugu, 12-24; iaz gutxiago egon ziren, 8-9; alegia, batzuetan jaitsi egiten da. Esaten denean asko joan egin direla edo ez datozela hainbeste, hori erlatiboa da; guk hemen ez dugu horrelakorik nabaritzen, guk izaten jarraitzen dugu, heltzen jarraitzen dute, datozela ikusten jarraitzen dugu. Egia da, halaber, joan diren familia batzuk ezagutzen ditugula, langabezia egon direlako krisia dela eta, eta batzuek bueltatu behar izan dute. Baina guk, hemen, urtero jarraitzen dugu izaten, urtero jarraitzen du ikasle kopuru bera heltzen. Guk, krisiaren kontuarekin, ez dugu horrela sentitzen". (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

"Nabaritzen ari garena da, etorri barik, badoazela. Beharbada krisiarengatik izango da... Esan liteke ez zaiela kostatzen umea ikastetxetik ateratzea eta eramatea, martxoan badaramat, apirilean badaramat... Eta ez da ikasturtea amaitu. Aurten gertatu da; bi ikasle joan dira. Orduan diozu: dena utzi eta bazoaz... Horrela al da? (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

"Urtero daude ikasle atzerritar gutxiago. Azken urteotan nahiko hazi da, beharbada azken bi edo hiru urteotan gehiago. Marokokoak dira gehienak, eta, gero, Pakistan-goak, errumaniarrak, hegoamerikarrak..." (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

"Nik bi handi ikusten ditut, oro har; nik izan ditudan kontuan hartuta, ez dira asko beste ikastetxe batzuekin alderatuta, baina, beno, hasi gara nabaritzen gero eta gehiago iristen direla eta orain ere, etorkizunari begira eurak datozela izena ematera; dagoeneko ez ditu ordezkariak bidaltzen. Dagoeneko argiago dute kontua, nola funtzionatzen duen; euren bekak eta laguntzak eskatzen dituzte". (Itundua, Haur Hezkuntza)

Baina, epez kanpoko matrikulazioak direla eta, irakasleek diote frustrazioei egin behar dietela aurre ikasleak onartu behar dituztenean ikasturtea ia amaitzeaz dagoela, horrek dakarren *handicapa* kontuan hartuta. Ez dute uste era-

bilgarria denik alde interesdun batentzat ere. Beste alde batetik, agerian uzten dute ikasgelan gaia ematen jarraitzeko programatutako erritmoekin jarraitzeko zailtasuna. Esan digute oso zaila dela eurentzat ikasgela etengabeko aldaketara moldatu beharra.

“Maiatzean ikasle bat sartzek zailtasun asko dakartza, ia ikasturtea amaitzen ari denean. Zer azterketa-mota egin dakioke heldu berri den pertsona bati; ez du hizkuntza hitz egiten, ez da ezagutzen... Zer da, haurtzaindegi bat, bertan egoteko, egotearren? (Itundua, Bigarren Hezkuntza).

“Eta bidali zizkiguten lehen umeak, ez izena eman zutenak, baizik eta ordezkari-tzatik zetozelako. Eta, gainera, ikasgelako 25 genituela suposatzen zen, eta ume horiek beti ziren 26-27 zenbakia. Ume horiek gehienetan ikasturtea hasita iristen ziren, ez irailan”. (Itundua, Haur Hezkuntza)

“Orduan, jakina, zaila da. Eta gainera ikasturte-hasieran lanean ari zara, 3rekin edo 4rekin hasten zara, aurten gertatu zaigun bezala; martxoan Brasilgo bat etorri zaigu, beste bat Ekuadorrekoa... Eta, bat-batean, 7 edo 8 dituzula konturatzen zara. Eurekin hasi behar duzu, egokitu egin behar dute... eta horrek eragina du ikasgelaren erritmoan”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

“Epez kanpo aspaldion sarriago gertatzen zaigu. Zuk pixka bat planifikatzen duzu eta iraila heldu eta, beharbada, 3 heltzen zaizkizu; urria dator eta beste 3; horrek zaildu egiten du pixka bat, ezta? Bada, laguntza guztiak eta klaseak eta irakaslearen itxaropenak... Arj, beste bat gehiago! Beste karga bat gehiago, zailtasun gehiago... Baina, beno...”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Badakit egon direla, baina gutxi, bi uste dut aurten. Uste dut erritmoa jarraitzeko ahalegina egiten dela; ikasgelako erritmoan sartzeko ahalegina egiten da, eta jende horri esan ohi zaio jolastorduetan eguneratzerara joateko. Jakina, idealena litzateke inor ez heltzea ikasturte erdian, baina heltzen direnez...”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

Eskola-egutegiak ezarritako epez kanpoko matrikulazioei aurre egiteko aukerak direla eta, Hezkuntza Sailak dituen zailtasunak ulertzen dira; hura da ikasle horiek banatzeko arduraduna, ikasturtean zehar izango duten bolumenak eta euren gain izan ditzaketen beharriaz eta kudeaketak eragiten duten zantza kontuan hartuta.

“Nola esan beharko litzateke, Eusko Jaurlaritzaren baliabideak? Bada, pertsona bat izatea datozenentzat, baina pertsona bat izango dut, pertsona bati ordainduko diot, heldu ala heldu ez? Eta ezin duzu esan, bada, ikasgela batean 22 dituzu eta 23a heltzen da; bada, sartu egiten duzu, baina ez duzu denbora materialik modu bereziak tratatzeko ikasle hori”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

“Eta, gainera, ulertzen dut Hezkuntza Sailean daukaten errealitatea dutela; eurek ere ez dakite zenbat etorriko diren. Iaz, irailan, migrazio-fluxua oso handia izan zen; jakina, eurek ez dakite zenbat etorriko diren. Bat-batean, eskolatzeko batzordeak erabaki behar du nola eskolatu (lekua)-n 120 pertsona, eta hurrengo astean, bada beste 70 heltzen dira, eta, gero, beste 45. Bakoitza leku batetik dator, eta eurek bermatzen dute gutxiengo bat egotea, alegia, banaketa nahiko zuzena egotea”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Azkenik, eskolatze-bermearen inguruko hausnarketa nabarmendu nahi dugu; nahiz eta aitortzekoa den eskubide hori bermatu egiten dela, jarraitzen dute euren buruari galdetzen eskolatze horrekin gutxieneko baldintzak ziurtatzen ote diren.

“Beno, hori balore bat da, baina, jakina, hortik eta beste guztira... Uste dut migrazio-fluxuaren gaia, orain planteatuta dagoen bezala, uste dut eskolatzeko aukerak ematen zaizkiela; bermatu egiten da oso garrantzitsua dena, baina, jakina, zer baldintzatan heldu, harik eta bermatu arte gutxieneko baldintzak ematen direla, hori oso zaila da. Oso zaila planteamenduagatik, fluxuagatik, denagatik, une hauetan den errealitateagatik”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Kultura-aniztasunaren kudeaketa ikastetxetik

Kultura-aniztasuna ikasgelan lantzeko ideiarekin lotutako galderen inguruan hauteman da ez dela sartzen gai zehatz gisa; bakarrik gatazka-kasuak badaude. Ikasgelan kultura-aniztasunarekin lotutako arazoak direla eta ikastetxe lasaia dela esan, eta gai zehatz gisa ez tratatzea erabakitzen da.

“Bai, lan egiten da curriculumaren barruan... horrela zehaztuta... ez dakit esaten, baina bai, tutoretzetan lan egiten da, eta beharrik ikusten bada, zerbait arraroa, alde batera uzten da programazioa, eta horri erantzuten zaio. Oso eskola lasaia da, zentzu guztietan, orduan...”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Aniztasunaren kudeaketa ikastetxeetan islatzen da hezkuntza-erkidego guztia inplikatzeko dutenean, dela inauteriak, Olentzero, Euskararen Eguna, besteak beste. Ikastetxe bakoitzak kudeatzen du nola egin aurre ikastetxean dauden ikasle atzerritarren eta euren familien aurrean egon daitezkeen desorekei.

“Inauteriak datoz, eta asko ez dira mozarrotzen, euren erlijioak ez dielako uzten; beraz, aldatu egin dugu. Hemen mozarro batzuk egingo ditugu pentsatzeko denak doazela mozarrotuta eta beste gurasoei esango diegu benetan dantza egiteko dau dela horrela jantzita, eta hau eta beste; beraz, horrela, gauzak batzeko ahalegina egiten dugu”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Oraindik dago ikastetxe batzuetan dinamizatzaile soziokulturalaren irudia. Bere funtzioak kultura-aniztasunak ikasgeletan barne har dezakeen guztiarekin daude lotuta, dela materialak sortuz, dela harrera-planak eta sentsibilizazio-jarduerak ezarriz, besteak beste.

“Aurten, lanaldi erdia izan dugu kultura arteko dinamizatzaile batentzat. Beraz, harrera-programa bat egin da, irakasleak sentsibilizatzeko hitzaldi batzuk, ikastarotxo bat, paisaia apaindu da eta, horretarako, zenbait hizkuntza erabili ditugu... Eta, beno, protokolo batzuk sortu dira: esaterako, ikasle bat dator eta ea zer egin, bai Haur Hezkuntzan, bai Lehen Hezkuntzan. Beraz hori idatzi da, dagoeneko, eta badakigu, gutxi gorabehera, nola jardun, nola hartu familia, nora jo hizkuntza desberdinak zirkulatzeko... azken batean, egon daitezkeen beharritan erantzuteko. Orduan, hori irakasleei erakutsi diet, eta...”. (Publikoa, Haur Hezkuntza)

Hala ere, dinamizatzailerik soziokulturalaren irudi hori azken urteotan bigarren maila batean utzi da, eta ikastetxe gehienetatik desagertu egin da. Irakasleen iritziz, irudi horrek oso funtzio zehatzak ditu, eta eginkizun ugari ditu; azkenean, irudi hori betetzen dutenengan nolabaiteko frustrazioa eragiten da. Tutoreei ekar diezaikekeen lan-karga ere kontuan hartuta; beti ez daude karga hori euren gain hartzeko prest.

“Ni dinamizatzailerik soziokulturala izan nintzen. Gainera oso zaila da jendea mugiaraztea. Nik ulertzen dut... irudi horrekin aukera ugari dago. Ikasgela eta ikastetxearako estrategia metodologikoak, eta, diozu: bada, ez. Gero, jarduera zehatzak antolatzea, topaketak familiekin... ez delako liberazio bat... guk 3 urtez izan genuen”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza).

“Zuk tutoreei galdetuz gero ezertarako balio ote zitzaien, ezetz esango dizute, lan gehiago emateko besterik ez dela. Nire ustez, oso zaila da horrelako gauzak kudeatzea. Nire ustez, zerbait egin behar da, baina ez dakit zelan”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza).

Ikastetxe itunduetatik, irakasleentzat laguntzarako izan daitezkeen langileen beharra aipatzen da, ikasgeletako kultura-aniztasunarekin zerikusia duten kontu guztietan; izan ere, eurek identifikatu dute gabezia hori, eta ez Administrazioak. Uste dute ez dutela neurria ematen atzerriko jatorria duten ikasleak heltzean ematen den erantzunean. Ikastetxearen hizkuntza-proiektuaren aurrean jarraian adierazten den bezala, esaterako.

“Jakina da etorriko direla, baina jakina da Administrazioak ez duela konpondu; izan ere, esan dizudan bezala, geuk izango bagenu, ez diot itunduetan, imajinatzen dut publikoek behar dituztenak baino laguntza gutxiago izango dituztela, baina, jakina, nik ziur jakingo banu ikasgela barruan irakasle bat izan ahalko dudala ikasle horiek edukitzeko, ez doana ikastetxeko hizkuntza-proiektuaren kontra, ez eta irakasleei lan-karga kentzeko normalizazio-proiektuaren aurka, eta, batez ere, hala behar duten ikasleei laguntzeko... Bada, ederki, moldatuko gara. Baina, jakina, beharizan horiei erantzuten ez bazaie, bada egoera horiek jarraitzen dute epe luzera arazo motaren bat eragiten, edo guri edo eurei, hizkuntzaren gaiarekin etorkizunean”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Aipatu beharra dago, azkenik, ideia baten, aniztasunaren eta banakako arretaren aurkako ahots kritikoak daudela. Utopikoa eta eginezina dela uste dute; hitz politak; ez dute uste, baina, gauzatzea bideragarria denik.

“Aniztasuna eta banakako arreta tratatzea hitz politak dira, baina ez dira errealistak. Ezinezkoa da egitea, utopia da; izan ere, politikoki oso ongi geratzen da, diskurtsorako, baina, oinarrian, gauza batzuk ezin dira egin. Banakako izendatzen duten irakaskuntza utopikoa da, erabat; ez dago horrelakorik, eta ez da sekula egongo. Banakako osasuna bezala, hori ez da sekula egon” (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

Esate baterako, Olentzero egunean, jendea jantzera animatu genuen; kendu egin genuen, baina euskaldunekin itzelezko errieta izan genuen. Orduan, zer egin dugu? Bada, jendea animatzen dugu, kutxa bat dugu zapiekin eta jantzita ez datozenak horiek hartzera animatzen ditugu. Gero ikasten zoaz, zeren eta jantzita etortzeko esaten baituzu, eta neskato bat printzesa jantzita dator; orduan, hurrengorako, argazki bat jarri genuen erakusteko soinekoa nolakoa den. Familia batzuen kasuan, lehen urtean ez, baina bigarreanean ume bat badator atorra jantzita”.

(Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Erlijioa

Kultura-aniztasunaren kudeaketak ere badakar arreta ematea ikastetxean bertan dauden erlijio-sinesmenei. Tradizioan Euskadin dauden erlijio-praktikez bestelakoak diren atzerritarren etorrera nabarmena da gure herri eta hirieta-ko kultu-espazioetan, baita ikastetxeetan ere, dela sare publikoetan, dela itundutakoetan. Azken sare hori, kasu askotan, erlijio-zentroek osatzen dute; zehazki, katolikoek.

Elkarrizketetan identifikatutako diskurtsoen artean, bi errealitate ditugu, ikastetxeetako erlijio-aniztasunaren⁴ aurrean. Alde batetik, irakasleak daude; horiek uste dute erlijio-zeinu desberdineko ikasleen arteko elkarlana positiboa dela eta gatazkarik ez duela jasotzen ikastetxean. Eta, bestalde, lanbideko lankideen eta familien aldetiko (bai bertokoak, bai atzerrikoak) errezelo- eta deskonfiantza-uneak bizi izan dituzten irakasleen ustea jasotzen dugu.

“Ez da arazorik egon; sahararrak izan ditugu...”. (Itundua, Lehen Hezkuntza)

“Bai, inoiz bai, familia batek zehazki esan zuen ez zuela nahi ezer entzuterik ere. Eta erlijio-ikasleak itundua eta ezer ez entzutea...”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Nik dakidala, ez dugu arazorik izan”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Atzerriko jatorrizko zenbait kolektibo hautematen dira erlijiosoago gisa, bertoko biztanleekin alderatuta. Hala ere, ez dira horregatik gatazkatsuagoak; guztiz kontrakoak, bizi izan duten tratua erabat errespetuzkoa da.

“Normalean oso erlijiosoak dira. Beharbada, beste modu batera bizi dute; ez da agian guk dugun zentzu bera, baina askoz ere praktikoagoak dira. Eta onartu egiten dute eta kamisetarekin datoz eta margotu egiten dira eta... Bai, gauza guztietan sartzen dira. Ez dugu arazorik izan ez gurasoekin ez beste ezerekin”. (Itundua, Haur Hezkuntza)

⁴Argitu nahi dugu elkarrizketatzaileak ikasgelako erlijio-alderdiari buruz eginiko galderen aurrean, erlijio-aniztasunaren kudeaketaren gaineko iruzkinak *hiyabaren*, erlijio katolikoa egotearen eta horietan parte hartzearen eta ikastetxeko ekitaldietan parte hartzearen ingurukoak direla.

“Bai jantokian, bada desberdintasunak dituzte eta jaietan bai, txorizo bat edo antzekoak badaude, ba bai, beste elikagai batzuk prestatzen zaizkie, eta gurasoek ere laguntzen dute”.

(Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Batzuek aprobeztatzen dute ikasle berriak heltzea ikasgelan euren jatorrizko lekuarekin, erabilerekin eta ohiturekin eta erlijio-praktikekin lotutako guztia lantzeko aukera gisa, ikasleak bertan integratzeko abiapuntu gisa.

“Ez, ukitu ere ez da egiten; aipatu da. Neska hau eskolara etorri zenean, materiala zeukan prestatuta, beraz bere klasean komentatu genuen Marokori buruz geneukan informazioa; kasualitatez, klase horretan beste ikasle bat hemen jaioa zen, baina marokoar familia zeukan, eta horrek asko lagundu zigun herrialde horretako ezaugarriak komentatzen, eta guztiontzako mesedegarria izan zen, mapan bilatu zen, etab.”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Elkarrizketetan gehien aipatu den gaietako bat izan da ikastetxeetan ikasle batzuek *hiyaba* daramatela. *Hiyaba*, jatorriz, islamikoa da (ez dugu baloratuko sinbolo erlijiosoa den edo herrialde batzuetako erabilera eta ohiturei erantzuten dien), eta ikasleen arreta erakartzen du (batzuetan, ez dutelako ezagutzen, beste batzuetan, jakin-minagatik), bai eta bertoko familiena ere; familia batzuek, kasu batzuetan, adierazi dute arduratuta daudela ikasle atzerritarrek iristean ikasgelara euren seme-alaben hezkuntza maila baxua dela uste dutelako.

“Berak oraindik ez dakar halako gauzarik (hiyaba), baina gainerako umeek ama ikusi zuten beloarekin, eta 4. mailako umeak zirenez oraindik eta askorik ez zuten ikusi ordura arte, bada, ume batek esan zuen bere ama moja zela”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“(Lekua)-n ikasle neska baten eskabidea jaso genuen, eta hura honen laguna zen; honi esan zioten ezin zuela ikastetxean zapia jantzi... Nik ikuskaritzarekin komentatu nuen eta eman zizkidaten urratsak arrazoizkoak iruditu zitzaizkidan, baina familia batzuek honako hauek esaten zituzten: nire alaba ezin da zapiarekin etorri, eta hauek badatoz. Ahalegin bat egin zen... Azkenean, ez zen gehiengoa izan, baina, beno, nire ustez zentzurik ez zeukaten galdera batzuei erantzun behar izan zitzaien eta, gainera, planteamendu hura egin zenean, elkarrekin zerikusirik ez duten gaiak nahastu nahi izan ziren; besteak beste, taldeak tradizioz ez zuela oso ibilbide egokia izan, eta maila horretako familiek diote horrek zerikusia zuela ikasgelan ikaste etorkinak sartu izanarekin. Ez duela zerikusirik, baina, beno, beti da errazagoa... arazoa hemen dagoela esan beharrean, errazagoa da esatea kanpotik datorela; hori beti gertatzen da edo beti gerta daiteke”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Irakasleek ere badiote beste lankide batzuk ez daudela ados ikastetxean *hiyaba* erabiltzearekin. Nahiz eta elkarrizketatuek horren ondoriozko arazorik ez ikusi, irakasle batzuek onartzen dute nolabaiteko errezeloa dutela beloa erabiltzeko.

“Ez dago inolako arazorik. Gu eurekin hitz egiten saiatzen gara (bertoko ama eta aitekin), baina ikastetxeko eta klaustroko prozesu batean irakasleek esaten zuten ez genuela zapirik onartu behar; beloa, burua estalita...”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

Kontrako ahotsen aurrean, irakasleen klaustroak berak, Hezkuntza Sailarekin elkarlanean (hari eskatu zitzaion aholku), ahalegina egin zen adostasuna bilatzeko, ikasgelan *hiyaba* erabiltzeari dagokionez. Batzuetan, komenigarri iritzi zaio hautatzeko askatasuna emateari inplikaturik dauden pertsonen eta euren familiei, hura erabiltzeko, baina komeni da kentzea, gainerako ikaskideen antzekoak izan daitezten.

“Inoiz izan dugu familiaren baten ahaleginik; neskatoen bat magrebtarra zela eta zapiarekin zetorrela; ikuskaritzarekin hitz egin genuen eta geuk, lehen esan bezala, ez dugu eragozpenik jarri”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza).

“Gai horretan guk ezin dugu ezarri ikastetxea bere araudian burua estalita eramatearen aurka dagoenik. Zabalik utzi dugu gaia; beraz, ikasleen artean, bi neskato ditugu burua estalita ekartzen dutenak eta guk eurekin lan egiten dugu, eta ikusarazten diegu komenigarria izango litzatekeela gainerakoak bezalakoak izatea, kentzea”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

Are gehiago, denbora bateko komenigarritasunak eta horregatik ikastetxeetan gatazkarik ez dagoela egiaztatzeak laguntzen du eskola-elkarteko kideen arteko harremanak normalizatzen.

“Batziek ez dute ondo ikusten, esaterako, beloa eramatea, baina, beno, gutxiengo da, eta, gainera, urtebete igarotakoan eta ikusten duzunean dena normalizaturik dagoela eta arazoa batzuetan geure buruan dagoela, bada, desagertu egiten da. Ikusten duzunean ez dela ezer gertatzen”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

“Baina gaur egun badute, DBHko 2. mailan daude, eta ez dago inolako arazorik, ez irakasleen aldetik, ez ikasleen aldetik. Ikasgelan daude; bi ikasle dira, nahiko onak akademikoki eta langileak, arduratsuak; beraz, ondo onartzen dituzte eta ez dago inolako arazorik”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza).

“Kanpokoari beldurra, ezezagunari, esaterako, Islama denari. Zuk ikusten duzunean Islama erlijio bat dela eta ez duela zerikusirik beste gauza batzuekin, bada beldurra galtzen zoaz”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza).

Hala ere, jaso ditugun iruzkin gehienetan, ikusten dugu ez dagoela gatazka handirik ikastetxean, eta ikastetxean bertan *hiyaba* erabiltzea naturaltasun osoz hartzen dela. Baina badakite kontrako ahotsak ere badaudela; hala ere, kasu gutxi direla uste dute, eta ez dute uste eragiten dutenik ikastetxeko bizi-tzaren bilakaeran.

“Gertatzen dena da bi familia direla eta bi ikasle, eta horiek barneratzen joan behar dutela zeinu kulturala dela; ez dute kendu nahi eta bertan amaitzen da kontua. Ez dute kentzen eta kito. Eta ikastetxeak onartu egiten die. Ez da beste gerrarik egon. Jakina, kontrako ahotsak egon daitezke; hemen guztia ez da erraza; logikoki, klaustroetan hitz egiten dugunean, batzuk kontra daude, baina gutxiengo da”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

“Ez, eta are gehiago, iaz neskato batek hiyaba jartzea erabaki zuen. Hemen inork ez zion ezer esan; bera iaz joan zen, batxilergoa amaitu zuelako, baina bere ahizpak hemen jarraitzen du eta ez darama, baina berak hala erabaki zuen eta inork ez zion ezer esan, ez ikastetxean, ez inon. Eta ikasgelan lagunak zituen eta arazorik ez”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

Jatorri erlijiosoko ikastetxe itundu gehienak katolikoak dira. Horrek dakar ikastetxe horietan ezarritakoaz bestelako aitorten erlijiosoen atzerriko familia batzuk euren seme-alabei ematen dieten hezkuntza erlijiosoarekin ados ez daudela adierazten joatea. Ez daude ados irakasgaien eta ikasturtean egiten diren erlijio-ospakizunetan parte hartu beharrekin. Hala ere, kasu batzuetan ere familiak ikastetxeko ideia erlijiosoetara egokitzen dira, eta ez dute bestelako eragozpenik jartzen. Irakasle elkarrizketatuek uste dute, nahiz eta alternatiba batzuk edo egokitzapen batzuk kontuan har daitezkeen, familia dela kontsekuente izan behar duena ikastetxearen ideia erlijiosoekin, eta bertan ezartzen diren arauak onartu behar dituela.

“Egia da orain ez dagoela, baina ez dago uste dudalako hor ere kulturaren arloko kontu ugari batzen direla, erlijio arlokoak eta abar. Hau ikastetxe erlijiosoa da, eta nahiz eta daukagun planteamendua oso errespetuzkoa den, ikasle bakarra bada, eurek badakite, eta datozenean, esan egiten zaie eta onartu egiten dute, puntu bateraino. Eroso sentitzen dira edo ez hain eroso; guk ezin diegu uko egin pertsona baten ideiei. 15 musulman baleude, bada erlijio musulmanarekin zerikusia duen zerbait antolatuko genuke, baina bat badator, ez dugu ezer antolatuko. Nola moldatzen gara hemen? Bada, bere lana banaka egiten du edo batzuetan bere erlijioarekin zerikusia duen lana egiteko ematen zaio... Beno, hori bere egoeraren eta familiaren arabera, bai eta eskatzen dituenen eta gaiaren aurrean jokatzeko duen moduaren arabera, eta...”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Momentuz, zortea dugu; izan ere, amak zera esaten zidan: guk etxean gure erlijioa dugu, baina nik jakin behar dut nire seme-alabak bertara doazela eta zuok eman beharrekoa emango duzuela. Nik etxean erakutsiko diet”. (Itundua, Lehen Hezkuntza)

“Bai, inoiz bai, familia batek zehazki esan zuen ez zuela nahi ezer entzuterik ere. Eta ikastetxe itundu bat eta ezer ez entzutea... Eta denboraldi bat egon zen klasetik kanpora; gero neskatoak klasera sartzeko eskatu zuen, bere egoera... Jakina, zuk hona ekarri duzu; gainera, familiari esan genion, eta behin eta berriz, gainera; hara, ez dugu ezer inoren kontra, baina ikastetxe hau den modukoa da, eta zeuk jakin behar duzu nolakoa den. Eta hona ekarri zuen, ikastetxe hau publikoa den beste bat baino 200 metro hurbilago dagoelako, berak esan bezala. Jakina, hurbilago dago, baina beste konnotazio batzuk ditu, eta horien kontziente izan behar da... Eta gogoratzen dut ikuskaritzara joan zela eta kalaka eman zuela. Neskatoa denboraldi bat egon zen klasetik kanpora; gero, amaieran, sartu egin zen eta, hurrengo urtean, alde egin zuten”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Bestalde, irakasleek ulertzen dute eskola-elkarteak aurrez aurre duen kultura-aniztasuna, eta euren eskola-plangintza ikasleen artean ikus dezakeen erlijio-aniztasunera egokitzen dute; horretarako, egoki irizten dieten irakasgaiak errealitate horretara egokitzen dituzte.

“

“Egia da ume batekin gertatu zitzaidala; abesten ari ginen eta abestia zen “eman eskua Jesusi; hemen da”, eta, bat-batean, negarrez hasi zen, eta zer gertatzen zitzaien galdetzean, zera erantzun zidan: bada, nik ez dut Jesusengan sinesten. Eta esan nion: lasai egon, zuk ez abestu; besteek egingo dute. Orduan berak ez zuen nahi izan gutxiago izan, gizajoa negarrez, eta lasai egoteko esan nion, berak bere pentsamendua duela eta hori dela dena. Sarritan klasean esan ohi duzu kontatzeko euren kultura, zer egiten duten”.

(Itundua, Lehen Hezkuntza)

”

“Eta, gero, zuk, irakasle zaren aldetik, ulertzen duzu konfesio erlijioso desberdinak daudela, eta ez da ezer gertatzen. Egia da goragoko mailetan hainbat erlijioz hitz egiten dela; oinarritzko kanona gainditzen da, nolabait”. (Itundua, Lehen Hezkuntza)

Eta ez gara ari bakarrik erlijio musulmanez eta bere sinbolo erlijiosoez, baita ikastetxe itunduetan fededunak ez diren eta ematen diren erlijio katolikoko klaseetan parte hartu nahi ez duten ikasleez ere. Horri dagokionez, elkarrizketatutako pertsonen iritzia argia da: ikastetxe erlijiosoa denean, ikastetxeko hezkuntza-programa bete behar da, eta, beraz, bertan ematen diren irakasgaiak.

“Esate baterako, batzuk ez dira erlijiosoak; Marokoko neska bat etorri zitzaigun eta esan zigun bera ez dela fededuna eta, beraz, berak ez duela erlijio irakasgaira joan nahi; bai, baina zure gurasoek ikastetxe honetan matrikulatu zaituzte eta, bestela, beste batean egin beharko duzu. Badituzu erlijiosoak ez diren beste ikastetxe batzuk, publikoak zein ez publikoak. Orduan, zergatik etorri zara hona? Hona etorri bazara, dagoenera egokitu beharko duzu; ezin zaitugu zu erlijio irakasgaitik atera, bestea beste irakasgai batetik... Beraz, ulertzen dut hau B eredia bada eta eus-kara badago, egokitu egin behar dutela. Horretarako erraztasun bat eman dakieke, baina, azken batean, egokitzapena eurek egin behar dute”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza).

Ikasleen eta euren familien egoera sozioekonomikoa

Elkarrizketatutako ia irakasle guztiek uste dute euren ikastetxeetan dauden atzerriko jatorriko familiek egoera ekonomiko ezegonkorragoa bizi dutela, bertoko familiek baino. Baieztapen horrek, baina, ñabardurak ditu, ikastetxearen eta ikasleei klase sozialaren arabera.

“Eta, gainera, arazo potolo bat dagoela uste dut: desberdintasun ekonomikoa”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Baina datozenak... gehienak ez; gehienek gizarte-laguntzetara jo behar dute”. (Publikoa, Haur Hezkuntza)

“Ni, hasi nintzenean, nik pixka bat elitista zela uste nuen; izan ere, batez ere, mediku, abokatu, arkitekto, ingeniariaren... seme-alabak etortzen ziren. Orduan arraroa zen igeltsero baten semea edo alaba etortzea. Normalean horiek ziren, guraso dirudunen seme-alabak; izan ere, janzkeran nabaritzen zitzairen, zeukaten guztian; edozer eskura zezaketen. Eta 13 urtetik hona, gutxi gorabehera, parekatzen joan da kontua, eta orain ikus daiteke estilo askotako jendea dagoela, eremu guztietako; alegia, bekak eskatzen dituztenak. Nik lehen beken kontua ezagutu ere ez nuen egiten; nik ez dut hori gogoratzen. Horrenbestez, familia horietan ere, oro har, ez da hainbesteko alderik ikusten, lehen bezala”. (Itundua, Haur Hezkuntza)

“Familia desegituratuak barik, baliabide ekonomiko gutxiko familiak dira. Gurasoak langabezia; ez daude desegituratuta, alegia, ez daukate familia-harreman txarrak; askok beti daramate arropa bera”. (Hezkuntza ez-formala)

“Ez, zailtasun ekonomikoak? Ez. Hona datozen umeak posizio onean dauden famillietakoak dira”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Familia batzuk, esaterako, abarketak egiten ari dira, eta esaten dizute ez dituztela etxerako lanak egin, aurreko egunean aitari laguntzen ibili zirelako. Orduan ohartzen zara egoera batzuk oso gogorrek direla”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

“Jolas ugari egiten dugu, eta, horren barruan, “zer gustatuko litzaizuke izatea?”. Eta euren balioak ezagutzen dituzu; esaterako, joan den astean, gauza batzuk, familia, lagunak, dirua eta bestelakoak ordenan jarri behar zituzten; bada, gehienek dirua aukeratu zuten lehendabizi, familiaren aurretik, eta bederatzita urte baino ez dituzte, eta hori oso gogorra izan zen. Gaizki pasatzen ari direla ikusten badute, bada...”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Beraz, irakasle batzuen lekukotzek ikasturtean zehar egon daitezkeen gastuei aurre egitean familia atzerritarrek dituzten zailtasun ekonomikoez hitz egiten digute, dela ikasturte berrirako materiala erosteko, dela ibilaldiak eta irteerak egiteko, besteak beste.

“Bai, badituzte zailtasun ekonomiko handiagoak. Sarritan esaten dizute ez dakit zer material erosi behar dela, eta hilaren bukaerara arte ari dira itxaroten, hura erosi ahal izateko. Bada, pentsatzen hasi eta zeure buruari galdetzen diozu zer ibiliko diren jasaten familia batzuk... Liburuak ordaindu egin behar dira; ikastetxe itundua da. Egia da hilerokoa baxua dela, baina, beharbada, gutxi da niretzat, ez, baina, eurentzat. Eurak, agian, itzelezko zenbakiak egiten dabilta aurrera atera ahal izateko”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Ni orain ibilaldirako dirua biltzen ari naiz, eta aurreko klaseak batzen ematen duen denbora egunbete da; nik bi aste egin ditut, eta batek esan dit ezin izango duela”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Bada, esaterako, taldeak kanpora joango dira gaua egitera, eta neskato bat ezin izan da joan, ezin duelako ordaindu. Aitak esan zidan ez duela ordaintzeko dirurik, oso estu dabilzala. Hau da Kordobara etorri den marokarra, eta beste bat Guinea Bissautik etorri da; izan ere, azkena etorri dena, 5 urtekoa, oso gaizki dabil. Zelan dagoen galdetu eta negarrez hasten zaizu, ezin duela lanik aurkitu”. (Publikoa, Haur Hezkuntza)

Egon daitezkeen estutasun ekonomikoen aurrean, familiek dirua ordaindu ezin dutenean ikastetxeek konponbideak bilatzeko duten borondate ona ikusten da. Bertoko eta atzerriko familiei berdintasunez ematen zaie laguntza.

“

“Klasean hitz egiten nabilela, zera galdetu nuen: zenbatek gosaltzen duzue etxean? Eta hiruk edo lauk altxatu zuten eskua. Eta ume batek harritu egin gintuen; izan ere, esan zuen bere etxean plater bi gutxiago jaten direla dirurik ez dutenean, eta bakarra jaten dutela. Ni zur eta lur geratu nintzen. Gero familian sakontzen duzu eta tarte txarrak igarotzen ari direla ikusten duzu...”

(Itundua, Bigarren Hezkuntza)

”

Hala ere, badago nolabaiteko konfiantzarik eza benetako beharrezana ez duten eta, beraz, ikastetxeen laguntza eskuzabalaz aprobetxatzen diren familien engainu posibleen aurrean.

“Orduan esaten diezu liburu bat erosi behar dela; sarritan amek deitzen dizute eta zera galdetzen dizute: derrigorrezkoa da erostea? Egia da ikastetxeak ikusten duenean zailtasunak daudela, materiala uzten dietela, baina ez arauz, gero asko oso azkarrak dira eta: neuk ere behar dut, neuk ere bai, neuk ere bai... Orduan, beharrezana dagoenean, ikusi egiten duzu eta diozu, beno, utz daiteke, baina ez arauz”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Ikusten ari gara arropak ez izatean, udaletxera joaten direla eskatzera. Egonez gero, eman egiten dizkiete; bestela, behar bada txapela ematen diete eta alkan-dora bat, baina, behar bada, ez dute praktarik. Eta bai, aldea nabari duzu kanpoko jendearen eta bertoko jendearen artean, baliabiderik ez izatean. Orduan uste dut ikastetxe publiko batek horiek eduki behar dituela; ez badaukate, guk lagundu diezaiekegu”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Aurretik aipatu bezala, arazo ekonomikoek eragin bera izan dezakete bertoko familietan eta atzerritarrenetan. Egoera hori sare itunduan eta publikoan atzematen da, baina azken horrek uste du, doakoa denez, bere ikastetxeetan baliabide ekonomiko gutxiagoko herritarrak matrikulatzen direla.

“Kasu batzuetan bai, ikasgelan aldea ikusten da. Baina guztiak daude gaizki. Kontuan izan hemen, (udalerrria)-n, ikastolak eta ikastetxe pribatuak daudela; beraz, baliabide gehiago dituztenek ikastolara edo pribatura eraman ohi dute. Beraz, guri heltzen zaizkigunak dira gastatu ezin dutenak; horrenbestez, hor, bertokoa edo etorkina izan, nik ezin dudana esan da zenbat etorkin dituen hemengo ikastolak. Esan ohi dute etorkin guztiak eskolara doazela; bada, behar bada, egongo da nik ikusten ez dudana aldea”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

Arazo ekonomikoek eragin bera izan dezakete bertoko familietan eta atzerritarrenetan.

“Beti ez da berdina; hau da, arrazoia ez da etorkina izatea; izan ere, batzuek kaudimen ekonomikoa dute eta hemengo beste batzuei ere kostatu egiten zaie. Ez dago eredu hori; hemen ikastolan ez. Batzuei kostatu egiten zaie ordaintzea, eta hemengoak dira”. (Itundua, Lehen Hezkuntza)

Elkarrizketetan ikasleen eta euren familien zailtasun ekonomikoen inguruan gehien errepikatzen den adierazleetakoa bat da eskolaz kanpoko jardueretan parte hartzeko ezintasuna. Kirolaren, kulturaren, musikaren, hizkuntzen ar-

loetako jarduerak, bai eta ikasle batzuek eskatzen dituztenak, besteak beste, laguntzarako eskolak.

“Gertatzen dena da batzuek arazo ekonomikoak dituztela, beraz, beharbada ez dago eskolaz kanpoko jarduerarik, ingeleseko, balleteko... eskola estrarrik, horiek ez ordaintzearren. Laguntza eskaintzen zaie, baina... Marokoko neskatoari eskaini zitzaion leku batera joatea eskolaz kanpoko laguntzarako, etxerako lanekin pixka bat laguntzeko eta ohiturak hartzeko. Eta hori diruz laguntzen da, bai. Udalaren zerbitzua dela uste dut”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Familiek oso baliabide ekonomiko baxuak dituzte, ezin dute eskolaz kanpoko jarduera askotan parte hartu; kasu batzuetan, gainera, badakizu asteburuetan edo aste barruan gurasoei laguntzen dietela lanean”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

“Ez dezagun laguntzarako irakasleez hitz egin, baliabide gutxi dituzten pertsonen zuzendutakoez. Eskola publiko batean, gainera, % 70eko bekadunen ehunekoa ikusten ari garenean”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Hala ere, kontrako ikuspuntua daukagu baieztatzean atzerriko jatorria duten familiak Euskadin finkatzean euren egoera sozioekonomikoa egonkortu egiten dela eta esatean ez dela lehenaldiko desberdintasunik sortzen.

“Eta, normalean, umeak eskolaz kanpoko jardueretan apuntatzen dituzte, eta jarduera arrunt guztietan; autobus bat hartzen baduzu, baina, irtetea dirutza da, eta sasoi batean guraso-elkarteak laguntzen zien; orain, ordea, ez, eta hala ere izena ematen dute; beraz, parekatzen doazela ikusten duzu”. (Itundua, Haur Hezkuntza)

Elkarrizketetan ageri da zailtasun ekonomikoek bereziki nerabeengan izan dezaketela eragina. Uste dute bizitza-etapa konplexua bizi dutela eta euren etorkizuneko garapenean izan dezakeela eragina; izan ere, kontziente dira etxeetan bizi dituzten estutasun ekonomikoez. Nolanahi ere den, euren buruei galdetzen diete nolatan ordain ditzaketen euren seme-alabentzat beharrezko ez diren gastu handi jakin batzuk.

“11 urte betetzen dituztenean: mugikorra, hau, bestea... Ez daukate ezer. Badakizu, nerabezaroan... Badakizu, txiroak bezalakoak direnak... Eta gauza horiek adin horretan oso esanguratsuak dira, eta asko markatzen dituzte”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Nire ustez, DBHko 4. mailan gauzak aldatzen doaz. Nire ustez, hor argiago ikusten dute, etxean ezin denean, ezin delako, kontzienteagoak dira. Gurasoak egiten ari diren ahaleginaren kontzienteago dira. 12 urterekin umeagoak dira”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Arropari dagokionez, beti daramate modelorik berriena, markarik berriena, mugikorrik berriena eta berrienetan berriena, eta batzuetan mugikorrarekin datoz; 1. eta 2. mailan ez diegu uzten mugikorra ekartzen, eta 3. eta 4. mailetan patioan erabil dezakete, baina euren mugikorra ikusten baduzu, nirea baino askoz ere hobea da. Nola izan liteke! Nola da posible! Edo oso gaizki daude, edo ez daude hain gaizki; edo X diru daukate kapritxoak erosteko... Horretan bai, ikusten dut, eta gero zera pentsatzen duzu: Ene! Ezin duzu liburu bat erosi?”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Azkenik, beste hausnarketa bat jaso dugu, eta planteatzen du familien zailtasun ekonomikoek nolako eragin zuzena izan dezaketen etorkizunean euren seme-alaben hezkuntza-garapenean; izan ere, egungo sistema euren hezkuntzan egiten den gastuan oinarritzen da, laneko etorkizun duina bermatzeko. Adierazle horrek markatuko ditu familien arteko desberdintasunak, eta ez atzerriko jatorriak.

“Nire ustez, askoz ere eragin handiagoa du gurasoek duten maila sozioekonomikoak, bertokoenak eta atzerriarrenak, prestakuntza jasotzen jarraitzean. Esan nahi dudana da, zuk orain gradu bat amaitzen duzu eta graduarekin da eskola-graduatua emango balizute bezala; ez zoaz inora, master bat egin behar duzu, eta masterrak diru asko balio du. Kanpora irten behar duzu, eta horrek dirua balio du. Beraz, imajinatzen dut hor desberdintasunak markatuko direla eta imajinatzen dut etorkin batzuek eta euren gurasoak... Hobeto ibili diren etorkinen seme-alaba batzuek lortu dute aurrera egitea eta euren seme-ari edo alabari ikasketa gehiago ordaintzea, eta bertoko beste batzuek ezin izango dute egin... Eta horrek bai, horrek desberdintasun gehiago markatzen ditu, jendearen jatorriak baino”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

Hezkuntza maila, errendimendua, porrota eta eskola uztea

Elkarrizketatutako irakasleek jasotako hezkuntza maila aldatu egiten da, euren irakaskuntza-esperientzien arabera. Ezin dugu baieztatu zuzeneko harreman bat dagoenik atzerriko jatorriaren eta beheagoko maila akademikoaren artean. Baina badago harreman hori argudiatzen duenik.

“Kasuistika handia dago”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Maila akademikoan, izan ditudan herritarren artean emaitza akademikoak ez dira izan bertoko herritarren emaitzak baino baxuagoak, beraz, esan bezala, nire irakasgaietan denetarik izan dut, jende erdipurdikoa, txarra, oso ona... Ez dira nabarmenak ez oso onak izateagatik, ez oso txarrak izateagatik. Ez dut uste jatorria faktore determinatzailea denik nota hobeak ala txarragoak ateratzeko nire irakasgaietan”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza).

“Nik ikusten dudana da, esaterako, dominikar erkidegoan umeek, normalean, atzerapena izan ohi dutela; bertako eskola-sistema negargarria omen da. Alde itzela dago...”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza).

“Akademikoki, pixka bat atzetik doaz. Kasu batzuetan ez, oso ongi doaz, baina lo-tzen dituzten arazoak dituzte: hizkuntza, kultura, besteak beste”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza).

Ez dute zentroek erabakitzen zer mailatan sartu behar diren heldu berri diren ikasleak, baizik eta Ordezkaritzak. Gero, ikasleek lehen maila egin dutenean, erabakitzen da maila errepikatu behar ote duten, mailara egokitu diren ala ez.

“Mailetan daukaten adinaren arabera sartzen dira. Ordezkaritzak diotsu zer mailatan sartu behar diren. Esleitzen zaion mailan egon ezin dela uste bada, hurrengo urtean maila errepikatzen du, ezin duelako maila gainditu dauzkan ezagutzekin. Ez dakiguna da maila errepikatuz gero ere moldatuko ote den; zerbait falta duela ematen du...”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Nahiz eta uste den euren jatorrizko herrialdeetatik euskal eskola-sisteman eskatzen den maila baino baxuagoa dakartela, elkarrizketatutako irakasleen balorazioa da gaitasun nahiko dutela eskola-ikasturteari zailtasun handirik gabe aurre egiteko.

“Bai, nabaritu egiten da. Normalean, maila pixka bat baxuagoa izaten dute. Baina eurengandik nahi duzuna eta gehiago atera dezakezu. Izan ere, leku guztietan bezala, zu eskatzen zoaz, eta egia da lasaiagoak direla; ez dira estresatzen gu bezain erraz, oro har. Orduan, gutxiegi kalifikazioa eskuratzen dute eta, beno... ez dira hainbeste agobiatzen”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Baina, bestela, dauzkaten gaitasunak ikustean konturatzen zara oso baliozkoak direla. Orduan saiatzen zara eman dezaketena eskatzen. Sarritan esaten dute euren herrialdeetan hau eta beste egiten dutela, eta esaten diezu: bai, baina orain hemen zaude, eta nik badakit gehiago egin dezakezula”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Zehazki, Haur Hezkuntzako irakasleek ikasle etorkinak ikasgelara heltzean duen jarrera positiboa nabarmentzen dute, nola erantzuten dieten egiten diren jardueri eta eskuragarri dauden materialei. Ikasteko motibatuta datoz.

“Eta beste gauza bat ere ikusi dut, eta gure artean hitz egin dugu: Haur Hezkuntzan ikasteko gogo itzela dakarte! Jakina, beharbada ez dakizu zein egoeratan bizi izan diren aurretik, eta hemen estimulazio ugari edo euren arreta erakartzen duen material asko ikusten dute: jostailuak, plastilina... kanpotik etorri direnean”. (Publikoa, Haur Hezkuntza)

Elkarrizketatu batzuentzat, eskola-ibilbideak bertoko ikasleen ibilbidearen antzekoak dira, eta ez da uste atzeritarra izatea eskola-porroterako baldintzatzailea denik, kontrakoa baizik: jarrai dezakete goi-mailako ikasketekin hala nahi badute, horretarako gaitasunak badituztelako.

“Bada, kontua da esaten ari naizela bi ikasle horiek bigarren mailara igaroko direla, orain ikusten ari garela hasieratik ari direla oso ongi lanean, eta euren bilakaera oso positiboa da. Eta orain ikusten ari gara mutikoak gero eta tresna gehiago dituela irakasgaietan hobeto moldatzeko”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

“Daukadan esperientzia kontuan hartuta, bere mailan (bertokoak baino gutxiago dira), baina jarraitzen dituzten ibilbideak bertokoen oso antzekoak dira; alegia, nik neskato marokoar batzuk ditut klasean, eta batxilergoa amaitu dute eta karreraren bat egingo dute. Indartzeko programan hiru ditut; Latinoamerikakoak dira, eta LH egingo dute. Beraz, ez dakit; uste dut jatorriaren arabera barik, bakoitzaren gaitasun pertsonalaren arabera dela, eta eskaintzen zaizkien aukerak berak dira; batzuei ez zaie gomendatzen LH egiteko atzeritarrak direlako eta karrera bat ezingo dutelako egin, ezta pentsatu ere. Nire ustez, integrazioa oso ona da; herri honetan behintzat oso ona da”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

“

“Esaterako, bat Guinea Bissautik 5 urterekin etorri zen; hona heldu eta poz-pozik dago. Saharako beste bat ere pozarren dago, eta ikasteko alde aurretiko jarrera oso ona du; hirugarrenekoa Dominikar Errepublikakoa zen, eta, berdin, pozarren zegoen” (Publikoa, Haur Hezkuntza)

”

Hala ere, Bigarren Hezkuntzako irakasle batzuek nolabaiteko aldeak ikusten dituzte bertoko ikasleen aldean. Alde batetik, Lehen Hezkuntzatik Bigarrena matrikulazioetan beherakada dago; bestalde, aldeak nabarmenak dira erakusten duten eskola-errendimenduagatik barik, euren hezkuntza-etorkizunean eta prestakuntza-bidearen aukeraketan eragiten duen hezkuntza maila baxuagoagatik.

“Batxilergora heltzen direnean, etorkinei kosta egiten zaie ikasketak aurrera ateratzea... bertoko ikasleei baino gehiago; zailtasun handiagoak dituztela ikusten ari gara; izan ere, oinarri gutxiago dakarte, eta, horren ondorioz, mailak ez daude parakatuta. Ikusten dugu DBHko 1. mailara etorri den jendeak maila baxuagoa duela. Denetarik dago; gero, beste batzuek ahalegin berezia egiten dute eta oso gaituak dira. Baina, beno, oro har, pixka bat baxutxoagoa da. Beraz, egiten doaz eta DBHko 4. mailara iristean, ez dute erabakitzen goi-mailako karrera bat egitea, ez doaz batxilergoa egitera. Ziklo bat edo antzekoa egitea erabakitzen dute; bada, nabari da, bai”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Gehienek ez dute hemen egiten batxilergoa; ikasgela bakoitzean hamabitik hiruk egiten dute”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Eskolatzeko-adina euskal sisteman elkarrizketatutako pertsona batzuentzat hezkuntza-errendimendu egokiaren adierazle da; izan ere, sartzeko goiztiarra emaitza hobeekin lotzen dute, bai eta ikastetxera egokitzearekin ere, irakasleek nahiago duten bezala.

“Ez, uste dut ezetz. Txikitatik hasi direnak hemen... Baditugu familia batzuk, ume magrebtar txikiekin hemen, eta oso umeak oso azkarrak dira. Zenbait ikasle datozkit burura; ni txundituta uzten naute gaztelania eta euskara hitz egiteko duten moduarekin, ingelesarekin nola moldatzen diren...”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Normalean latinoamerikarrak datoz gehiago; hemen dugun esperientzia hori da. Egia da, halaber, izan ditugunak nagusiago direla etorri direla, 15-16 urterekin. Ez dakit adinagatik den, baina arduragabe jokatzen dute. Eta horiek ez datoz txikiago; orduan zu pixkanaka moldatzen zoaz, zeure gustura”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Halaber, harremana sortzen da familiek izan ditzaketen arazo ekonomikoen eta ikasketen inguruko zailtasunen artean. Ikastetxeak eta ikasle horien irakasle arduradunek egin beharreko ahaleginak handiagoa izan behar du; izan ere, familia-egoera konplexuak izaten dituzte, eta horiek ez diote laguntzen eskolako gaien garapenari.

“Nabaria da zailtasun ekonomikoak dituzten familiak bat etorri ohi direla esatean umeez zailtasun handiagoak dituztela ikasketetan. Horrelako zenbat eta familia gehiago izan, orduan eta handiagoa da ikastetxearen ahalegina; nik uste dut ikusten dugunean umeez eskola honetan duten arrakasta poztu egiten garela, baina, hala ere, porrota ere badago, ume batzuk oso egoera latzetan bizi direlako”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Derrigorrezko ikasketak amaitu ondoren, hezkuntza ez-formalaren eremutik esan digute kasu batzuetan ikusi dutela euren eskola-ibilbidearen amaiera modulu bat izan dela eta, oraingoz, ez dagoela eurentzat lan-irteerarik.

“Hona bisitan datozen gehienek, 18 urtetik gorakoek, hemen ezer egin gabe daudenek, zera esaten dizute: erizaintzako laguntzaile-praktikak egin nituen eta orain gurasoen etxean nago”. (Hezkuntza ez-formala)

Horren harira, atzerriko ikasleek derrigorrezko hezkuntza amaitu ondoren dauzkaten xede baxuak ere aipatzen dira. Irakasleengan nolabaiteko frustrazioa eragiten du horrek; izan ere, euren ustez, gaitasunak dituzte euren ikasketekin jarraitzeko.

“Ez zaie eskatu behar medikuak edo ingeniariak izateko, baina bai ez daitezela horretan bakarrik geratu. Bai, izan ere, DBHra hel daitezke eta amai dezakete, baina, horrela, gutxieneko titulazioa dute; nire ustez, gehiago egin daiteke, xede gutxi dituztela ikusten dut, euren burua gutxiesten dutela”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Azkenik, irakasleek eskola-uztea nola ikusten duten aztertu dugu. Horren harira ikusten dugu Lehen Hezkuntzako ikastetxe gehienek ez dutela euren ikasleen artean eskola-uztea aurreikusten, horretarako gazteegiak baitira. Bestalde, Bigarren Hezkuntzako ikastetxeek euren ikasgeletan bizi duten espe-rientziak erakutsitako iritzia dute.

“Hemen ez dago ezer”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Lehen hezkuntzan ez”. (Itundua, Lehen Hezkuntza).

“Nire ustez, badago”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Normalean amaitu egiten dute (DBH barne)”. (Itundua, Lehen Hezkuntza)

Euskal hezkuntza-sisteman eskola-uztearen ehuneko handia nabari da, ikasleen jatorri nazionala aipatu gabe. Hala ere, eskola-uztea sarriago nabari da ikasle atzerritarren artean. Uste da familia-laguntzarik eza, dela giza laguntza eguneroko ikasketetan, dela laguntza ekonomiko aurrera ateratzeko zailtasunak dituzten irakasgaiei buruzko eskolaz kanpoko jardueretarako, faktore garrantzitsua dela eta ikasketen errendimendu handiagoa ala txikiagoa baldintzatzen duela eta, beraz, horiek abandonatzeko aukera ere baldintzatzen duela.

“Nire ustez eskola-uzte ugari dago. Eta eskola-uztea are handiagoa da biztanle etorkinen artean. Arrazoia? Bada, irteten dira, porrot egin ondoren, erdi mailako modulu bat egin dutelako, ezin izan dutelako batxilergoa atera... Beno, ume horiek, bertoko ume bat etxera dator eta beharbada ez dute behar, baina matematikarekin zailtasunak dituela ikusten baduzu, irakaslea jartzen diozu laguntzeko, edo

nik neuk ikasten dut, ama naizen aldetik. Jende horrek ez du dirurik hori egin ahal izateko; nire klaseko umeak eskolaz kanpoko jardueretara doaz eguerdian; nire klasetik bi doaz eta aurreko ikasgelatik 20. Beraz, laguntza horrekin... dirua... beraz... Bada, ume horiek, gutxiegi ugari eduki ondoren..." (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Bigarren Hezkuntzako irakasleen iritzietan daude, batu dugunaren arabera, batetik uste dutenak ikasle atzerritarrek eskola-uztearen tasa handiagoa dutela (dela familia-giroa ezegonkorragoa delako, dela ikasleek eta euren familiek motibazio gutxiago dutelako, dela egoera sozioekonomiko ezegonkorra bizi dutelako), eta bestalde uste dutenak faktore horiek modu berean eragin dezaketela bertoko ikasleengan.

"Askok uste dugu familia desegituratuak direla; esaterako, amona batekin bizi direnak, edo izeba batekin, gurasoak bertan geratu direlako; askotan amonak bertoko amak baino gazteagoak dira ia, oso gazteak dira, baina, hala ere, amonak dira. Beraz, exijentzia maila ere bestelakoa da; esaten dizute bere aitak eta amak ez dakiela zer iritzi izango duten, eurek ez dutela euren burua ikusten agintaritzan nahikorekin, nahiz eta eurek hazi euren lobak". (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

"Nik ikusten dudana da eskola uzten dutela; normalizatuagoa da euren artean; euren gurasoek egin ez dutenez, eurek ere ez, edo gurasoek esaten diete DBH egiteko eta gero gerokoak. Ez dute behar bada geuk dugun exijentzia maila". (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

"Kasu bakoitza desberdina da. Oro har, ez du zertan, eta ez dago hemen baino eskola-uzte gehiago. Guk orain hemen eskola-uzte kasuren bat dugu, edo bertokoa den eta Lehen Hezkuntza hemen egin duen ikasleren baten absentismo handiko kasuren bat". (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

"Kasu batzuk daude, baina uste dut kasu horiek batez ere euren egoerekin dutela zerikusia, eta ez hainbeste euren jatorriarekin. Ikasle batzuek ederki amaitu dute, are gehiago, esango nuke gehienek ibilbidea ikastetxean normaltasunez amaitu dutela". (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

"Nire ustez, atzerritarra izatea ez da arazoa; bestelako kontuak daude. Izan ere, egoera horiek arazo berak dituzten bertoko beste batzuegan ere badute eragina; besteak beste, ikasteko motibazio gutxiko jendea, normalean etxean segimendu eskasa dutenena, ez euren erruagatik, baizik eta bizitzen ari diren errealitateagatik, familia bananduak direlako eta aitak edo amak hartzen dutelako familia euren gain... Horrek ondorioak ditu". (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

"Jakina, gertatzen dena da batzuetan ikasle batzuk kanpotik datozela, oso eskolatze baxuarekin. Beraz, horrek hemen jarraitzen du, absentismo handiarekin, baina kasu isolatuak dira. Batzuetan, eurek ere kontaktzen dizute euren jatorrizko herrialdeetan hezkuntza ordaindu behar dela, gurasoek ezin dutela nahikoa ordaindu eta, beharbada, asteen bi aldiz baino ez zirela joaten eskolara; eta hori guztia kontu ekonomikoagatik zen, edo lan egin behar zutelako, edo etxean edo familian lagundu behar zutelako. Horiek horrela, jakina, kasu batzuetan bai, horrela datoz eta mailak oso baxuak dira; neska-mutil horien kasuan, logikoa da... Euren ibilbidea da lanbide-heziketa egitea, erdi mailako gradu bat egitea, eta eurentzat lorpen handia da". (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

Bigarren Hezkuntzako irakasleen iritzietan daude, batetik uste dutenak ikasle atzerritarrek eskola-uztearen tasa handiagoa dutela, eta bestalde uste dutenak faktore horiek modu berean eragin dezaketela bertoko ikasleengan.

“Ez kanpotik datozelako, baizik eta oso egoera bereziak bizi dituztelako, eta, jakina, azkenean amaitu dute erdi mailako heziketa-zikloa egiten, ez unibertsitatekoa zehazki, baina jarraitu dute ikasten. Nik ez dut uste horretan loturarik dagoenik (eskola-uztea eta immigrazioa)”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Laburpena

Euskal ikastetxeetara atzerriko ikasleak heldu izana hezkuntza-prozesuan inplikaturik dauden alderdi guztiek ezagutzen duten errealitatea da. Atzera begiraturik gero, gogora ekartzen dira beste herrialde batzuetatik etorritako ikasleak nabarmenagoak zireneko lehen urteak, bai kopuruari dagokionez, bai irakasleek hezteko modu berrien aurrean egin beharreko bat-bateko eta berehalako egokitzapenari dagokionez. Kultura-aniztasuna bat-batean ezarri zen ikastetxean, matrikulazioek gora zihoazen neurrian, eta horrek antsietatea eta egoenezina eragin zuen pertsona horien hezkuntzaren arduradunengan. Hala ere, urteek aurrera egin ahala, estutasun mailak behera egin du, eta baretasuna finkatu da, beharbada konformismoz mozorrotuta, nolabait. Ukaezina da matrikulatutako ikasle atzerritarren ehuneko handiagoak ala txikiagoak eragina duela ikastetxeen hezkuntza-kudeaketan eta horietako irakasleen gogoaldirtean. Ikastetxe itunduek jatorriz atzerritarrak diren ikasleen kopuruaren gorakadan ikusten dute bertoko biztanleen jaiotza-indizeetan dagoen beherakadaren irtenbidea eta, beraz, errendimendu osoari eusteko aukera.

Atzerriko ikasleen matrikulazioek ikastetxe batzuk eraldatu dituzte; izan ere, horietan nabarmenago egin da euren presentzia. Ikasle horien kopurua aldatu egiten da ikastetxe motaren arabera, kokapenaren, hizkuntza- eta hezkuntza-eskaintzaren eta kostuaren arabera. Jatorriz atzerritarrak diren familien arteko zailtasun ekonomikoak nabarmenagoak dira, eta, ikastetxea aukeratzean, sarritan horretan oinarritzen dira. Derrigorrezko hezkuntzan edozein adingaberen matrikulazioan ikastetxeek duten erantzukizuna eskatzea konpromiso-zeinua da, eta ikastetxe batzuek filosofia horri eusten diote. Administrazioaren zeregin eskolatzeko-komisioen bidez bideratzen da; komisio horiek, duela ez urte asko, hasi ziren kudeatzen, ikastetxeetako arduradun batzuek eskatuta (beste eragile batzuen artean), iritsi berri ziren ikasleen matrikulazioak, eta egun ere hala jarraitzen dute. Hori dela eta, banaketa zuzenagoa ari da izaten, baina, eskola-ikasturtea amaituta, familiek erabaki dezakete, eta hala gertatu ohi da, ikastetxez aldatzea euren seme-alabak. Euskadin jaio diren baina jatorriz atzerritarrak diren ikasleak direla eta, horien bolumena egun arte ez da nabarmentzekoa, baina, hala ere, bizi duten kultura-aniztasunaren ondorio da. Hezitzaile batzuen ikuspuntutik, ez dira definitzen eta ez zaie begiratzen beste herrialde batean jaio diren eta Euskadira iritsi diren ikasle etorkin gisa. Krisi ekonomikoak hainbat motatako eraginak izan ditu euskal eskola-sistemaren matrikulazioetan. Euskadin ez dago joera garbirik ikasle atzerritarren kopuruari dagokionez, eta, horrela, identifikatu egiten dira jatorrizko herrialdeetara eginiko itzulerak, epez kanpoko matrikulazioen beherakada, baina ez matrikulazioen murrizketa orokorra; ikastetxe batzuetan, gainera, gorakada identifikatu da.

Ikastetxeek epez kanpoko matrikulazioei frustrazioz egiten diete aurre; izan ere, ikasturtean zehar kudeatu beharreko kopurua ez dute ezagutzen, irakasgaiak

etengabe egokitzen ibili behar dute eta ikasgelaren erritmora egokitu beharra dago. Beraz, ez da uste beharrezkoa denik hezkuntza-sisteman sartzea ikasturtea oso aurreratuta badago; izan ere, kaltegarria izan daiteke bai irakasleentzat, bai ikasleentzat eurentzat. Hala ere, ez dugu ahaztu behar eskolatzea eskubide bat dela eta Hezkuntza Saila dela hura baliatzeko bermatzailea.

Kultura-aniztasuna eta haren kudeaketa oro har ikasgeletan ikasle etorkinak dituzten irakasleentzako laguntzaren eta horretarako sortutako irudien beharrek in lotzen da, ez eskola-curriculumaren gai berezi gisa; alegatzen da gatazka handirik gabeko ikastetxeak direnez, ustez ez dela beharrezkoa gai hori lantzea. Irudietako bat animatzaile soziokulturalarena da; figura horrek kultura-aniztasunarekin lotutako zeregin guztiak betetzen ditu, eta gauzatzen dituen zeregin guztiek gaingaitu egiten dute sarritan. Irakasle guztiek ez dute begi onez ikusten horien presentzia; izan ere, sentitzen dute euren irakaskuntzailana areagotu egingo dela, eta beti ez daude horretarako prest.

Ikasle batzuek ikastetxeetan *hiyaba* erabiltzeak eztabaida eragiten du irakasle eta familien artean, bai bertokoen, bai atzerritarren artean. Nahiz eta ikastetxe batzuetan erabakitzen duten askatasuna ematea hura erabiltzeko, erlijio eta kulturen errespetuan oinarrituta, horrek errezeloa eta konfiantzarik eza eragiten du. Bestalde, nolabaiteko jarrera asimilazionista nabari da ikasleei gainerako ikaskideen parteko izateko *hiyaba* kentzeko gomendioa ematen dieten ikastetxeetan. Mahai gainean eztabaida hori egonik, ikasgeletan *hiyabaren* erabilera kudeatzeak ez du eztabaida handirik eragiten, eta ikastetxe gehienek ez dute gatazka nabarmen gisa hartzen. Bizikidetzeta eta denboraren iragatea aipatzen dituzte eskola-elkarteko kideen arteko harremanak normalizatzeko. Ikastetxe itundu katolikoek, bestalde, beste erlijio-sinesmen batzuk dituzten ikasleak onartzeko jarrera erakusten dute, baina seme-alabek erlijio katolikoaren irakasgaia ikasterik nahi ez duten familientzako alternatiba edo egokitzen batzuk gogoan hartzen badituzte ere, uste dute ikastetxeko erlijio-ideiekin kontsekuenteak izan behar dutela eta bertan ezartzen diren arauak onartu behar dituztela.

Oro har, jatorri atzerritarra duten familien ahultasun sozioekonomiko handiagoa nabari da bertokoen aldean. Desberdintasun horiek ikasturtean zehar daudden eskola-gastuei aurre egiteko zailtasunetan ikusten da, bai eta eskolaz kanpoko jardueretan parte hartzeko ezintasunean ere. Ikastetxeak saiateren dira beste erraztasun batzuk ematen estutasun ekonomikoak bizi dituzten familiei. Esaterako, hezitzaileek diote nerabezaroa konplikatu dela, eta are konplikatuagoa familian estutasun ekonomikoak bizi badituzte. Hala ere, kasu batzuetan pertsona horiek euren etxeetan dagoen egoera ekonomikoari ez dagozkion ondasun material batzuk gozaten dituzte. Arrazoiak zenbait izan daitezke, dela gurasoek seme-alaben gainean duten erru-sentimenduagatik, gogobetetzen ez zituzten migrazio-proiektu bat dela eta, dela euren gogobetetzen saiateragatik, besteak beste. Zailtasun ekonomikoek ikasleen etorkizunean

izan dezakete eragina, ikasle horiek bertokoak zein atzerritarrak izan; izan ere, egungo hezkuntza-sistema lan-etorkizun duina bermatzeko euren hezkuntzan egiten den inbertsio ekonomikoan oinarritzen da.

Ikasle atzerritarren hezkuntza maila ikasturte bakoitzean ezartzen diren eskakizunetatik beherago dagoela uste da; hala ere, uste dute nahikoa gaitasun dutela eskatzen zaizkien edukiei erantzuteko. Eskolatzeko-adina erabakigarria da, hezkuntza-errendimendu positiboaren adierazle gisa, bai eta eskola-porrot handiagoko edo gutxiagoko indizeetan ere. Ikasle etorkinen hezkuntza mailan dauden aldeak bertokoekin parekatuta, batez ere Bigarren Hezkuntzan nabari dira, bai eta derrigorrezko hezkuntza amaitu ondoren aukeratutako ibilbideetan ere; izan ere, atzerritarren xedeak apalagoak dira hor. Bestalde, nolabaiteko harremana nabari da familien zailtasun ekonomikoen eta euren seme-alaben errendimendu akademikoaren artean. Azkenik, eskola-uztea ez da bakarrik ikasle etorkinen bereizgarri, baina uste da kolektibo horretan usuago gertatu ohi dela. Hura eragiten duten faktoreak dira jarraipenik eza eta familia-laguntzarik eza; alegia, giza laguntza eta laguntza ekonomikoa, besteak beste, eskolaz kanpoko indartzea, familia-ingurune ezegonkorra, eta ikasle eta familien motibazio txikiagoa.

2

Ikasgela eta kudeaketa

Ikasgelan gauzatzen da irakaskuntza-ikaskuntza formalaren prozesua, eta espazio horretan ez dira kontuan hartzen ez kideen hezkuntza maila, ez horietako bakoitzari transmititutako ezagutzak. Hor ere nahasi egiten dira ikasleen arteko harremanak, eta ikasleen eta irakasleen artekoak, bizi izandako balioak eta partekatutakoak, besteak beste. Baina, jarraian ikusiko dugunez, ez ditugu aztertuko pertsonen inguruko eta ikasgelako interrelazioen inguruko hautemateak; batetik, ikasgelan ematen diren irakasgaiekin lotutako alderdiak eta horiek kulturalki anitza den ikasleriara nola egokitzen diren aztertuko ditugu, eta, bestalde, euskararen inguruko iritziak eta ikasgelan kudeatzeko kasuistika jasoko ditugu.

Ikastetxeetako ikasle etorkinen bolumena desberdina da, irizpide jakin batzuen arabera; besteak beste, ikastetxearen titulartasunaren, eskainitako hizkuntza-ereduen edo kokapenaren arabera. Baina desberdintasunak ikastetxe beraren barruan ere ikus daitezke. Horrek, kasu honetan hizkuntza-ereduen desberdintasunak bultzatzen duenak, oztopoak eragiten ditu ikasle etorkinen eta bertokoen artean.

Ikastetxeetako ikasle etorkinen bolumena desberdina da, irizpide jakin batzuen arabera; besteak beste, ikastetxearen titulartasunaren, eskainitako hizkuntza-ereduen edo kokapenaren arabera. Baina desberdintasunak ikastetxe beraren barruan ere ikus daitezke.

“Korridoretik zoazela, aurreko taldera joan eta badirudi beste herrialde batean zaudela; ezin duzu imajinatu nolako aldea dagoen. Aurreko ikasgelan, D ereduan, guztiak dira bertokoak, beno, atzerritarren bat dago, marokoar bat, baina beste kontzientzia bat du honen guztiaren gainean. (...) Beraz, badirudi herrialdea aldatu duzula...” (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Irakasgaiak - Programak

Irakasleek euren ikasleei hezkuntza-erantzuna eman behar diete, eta, aurretik esan bezala, erantzun hori ez da homogenea izaten. Hezkuntza-sistemaren etapen arabera, irakaslearen zeregina bideratuko da metodologia eraginkorrek programatzera bere ikasleentzat, eta bere ikasleen hezkuntza-prozesuaren onerako eta heldu berri diren ikasleak hobeto integratzeko edukia programatzera. Inguruneko gizarte-, ekonomia- eta politika-errealitatearen elementuak erabiltzea irakasleek ikasgelan baliatzen dituzten tresnak dira.

“Ikastarotxo bat egin genuen, eta ikasgelan landu daitezkeen jokoak idatzi ditugu, batetik, erraz integratzeko, eta, bestalde, gainerakoek ere heldu berri denarekiko enpatia sentitzeko, heldu berri dena kanpokoan izan edo beste ikastetxe batekoa; izan ere, baliteke Iruñetik etortzea. Eta, beno, zenbait jardura idatzi ditugu, tutoretza-orduetan egiteko eta, halaber, euren artean harremana egoteko; taldeko beste kohesio-hurbilketa bat, konfiantza lantzeko”. (Publikoa, Haur Hezkuntza)

“Eta gelan dauden errealitateetatik abiatuta, berdin dit zein diren. Berdin dit matematika edo zientziak, hauteskunde batzuk izan dituzu; bada, hauteskondeez hitz egin eta bakoitzaren lurraldean zer dagoen, monarkia ote dagoen, ez...”. (Publikoa, Haur Hezkuntza)

Baina, hezkuntza-etapetan aurrera eginez gero, gero eta zailtasun handiagoak egoten dira ikasleen beharrezan erantzuteko. Hainbat irakasgaitako indartzeak ageri dira, eta horrek dakar kasu batzuetan ikasleak banatu behar direla. Euskararen gai berezian sartu gabe, jarraian analisi berezia eskainiko baitiogu, bereizketa hori beti ez da erraza. Irakasleek ikasteko zailtasunak dituzten ikasleen taldeen tamaina dela eta, taldeak ez du handiegia izan behar. Nahiz eta banako arreta utopia den, taldeak nahiko murriztuak izatea behintzat, kalitatezko arreta emateko.

“Izan ere, ikastetxea, logikoa den bezala, egokitu eta antolatu egiten da, beharrian horiei guztiei hezkuntza aldetiko erantzuna emateko. Guk, esaterako, 1. eta 2. mailan, batik bat, indartze ugari eta bizkoizketa-gela ugari ditugu ikasle mota horientzat. Bizkoizketa-gelak eta HIPI errefortzuak eta hainbat irakasgaitako irakasleekin; ikastetxe honek erabaki du horrela lan egitea; izan ere, batzuetan bi irakasle ere sartzen dira ikasgela berean; batek taldean lan egiten duen bitartean, besteak talde txikian lan egiten du, beharrian gehiago dituztenekin; alegia, dauzkagun baliabide asko, orduak, 1. eta 2. mailari eskaintzen dizkiogu, jende horrekin guztiarekin lan egin ahal izateko”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

“Jakina, taldekatu dezakezu jendea eta, gutxi gorabehera, askotariko taldeak egin, baina puntu jakin bateraino. Izan ere... konplikatua da. Eta badaude dibertsifikazio-taldeak; bertan, etorkinak ez ezik, bertoko jendea ere sar daiteke, baina hor gehiengo kopuru bat dago, 15 pertsonakoa. Ikasteko arazoak dituen jendeaz hitz egiten ari gara. Eta komeniko litzaiokeela diozu? Bada, komeniko litzaioke ni egotea eurekin eguneko ordu guztietan, banan-banan, baina hori ezinezkoa da. Eta bakoitzak bere istorioa du, baina ikasgela batean arazoak dituzten guztiak, arazo desberdinak dituztenak, sartzen ditugu. Hori da aniztasuna tratatzea? Nolabait bazarrik. Horiek guztiak batzen dituzu eta saiatzen zara eskolak beste erritmo batera

ematen, baina, hala ere, zerbait indibidualizatuagoa beharko lukete, baina hori ezinezkoa da". (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

Bestalde, administrazioak ezarritako edukiak ez dira beti hezkuntza-premietara egokitzen, kultura-aniztasunari dagokionez. Beharbada, ikasgelan dauden ikasleen ezaugarrien arabera ikastetxeen aldetik egokitzeko aukera jasotzen ez duten ikasgai ez-berriztuak ditugu aurrez aurre. Eta gauza bera gertatzen da diagnostiko-probekin; horietan, ikastetxe guztientzako baterako irizpideak batzen dituzte, eta horrek batzuk kaltetu egiten ditu eta beste batzuei mesede egiten die.

"Ez du zentzurik 6. mailara arte Europa lantzen egotea eta gero mundua lantzea. Ez, mundua hemen dago, mundua hemen ordenagailuan dugu, ez du zentzurik tokikoa hainbeste enfatizatzearik, gainera zentzu honetan; alegia: nik abeltzaintza eta baserriko animaliak ezagutzen ditut, eta ez ditut ezagutzen parkean dauden landareak. Ez, parkera goaz eta hurrengo batean beste leku batera joango gara". (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

"Ni kezkatuta nago, baina programak nola dauden kezkatzen nau. Orain, LOMCE dela eta, LOMCE irakurtzen dugu, baina gero diozu: nora heldu nahi dugu guk kontu hauek guztiak erakutsiz mundu global honetan, kontuan hartuta ume batzuentzat askoz ere hurbilagoa dela udan egiten duten bidaiak eta euren inguru-neaz hitz egitea. Bat ere ez dator ondo, ez dugu baserriarrik hemen". (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

"Orain diagnostiko-probak egin behar dituzte; ea zer ateratzen duten, negargarria izango baita. Ni pozarren nago ikus ditzaten, Eusko Jaurlaritza da horrelakoak egin nahi dituenak. Gainera, zenbakiak ikusteko egiten dute...". (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Azkenik, gero ikasgelan zer irakasgairekin lan egingo den programatzeko eta planifikatzeko dagoen denborarik eza da ikasleen arteko kultura-aniztasunaz eta eurekin eginiko lanaz hitz egitean aipatzen den arrazoietakoa bat. Ideiarik ez da falta, baina bai denbora ikastorduetan, ikasgelan kontu desberdinak egin ahal izateko.

"Esaterako, taldeko kohesioa landuko dugu pixka bat, etorri diren azken horien gainean pentsatuz, edo konfiantza... Eta, beno, egia esan jarduera batzuetan ondo pasa dezakete eta ez da horren zaila. Ideiak badituzte umeekin lan egiten duten irakasleek, baina, gero, egunerokotasunean, zuk zeure ikasgela duzu, eta zeure umeak eta zeure programa. Eta ni ordenagailuaren aurrean eseri eta lan egiteko jarduerak esaten ditut... Baina, horretarako, denbora falta da eta, jakina, aurten lanaldi erdia izan dugunez, bada... dokumentazioa prestatzen eman dut denbora... materiala... hori bertan geratzeko, irakasleei erakusteko eta, horrela, nondik jo jakiteko. Izan ere, sarritan izaten da eseri eta zer egingo dut... Horretarako denbora behar da. Horrela izaten da; ez dut egin beste irakasle batek egin ezin zezakeenik, baina horretan eman dut denbora. Idealena izango litzateke irakasle guztiek egin ahal izatea euren orduen barruan". (Publikoa, Haur Hezkuntza)

Ideiarik ez da falta, baina bai denbora ikastorduetan, ikasgelan kontu desberdinak egin ahal izateko.

Hizkuntza

Euskadin, 2014-2015 ikasturtean, Haur eta Lehen Hezkuntzan, ikasleen % 71 D ereduan zegoen matrikulatuta; % 24 B ereduan; eta % 5 bakarrik A ereduan. Bigarren mailako hezkuntza dela eta, ehunekoak aldatu egiten dira pixka bat, eta gehiago dira A ereduan matrikulatutako ikasleak (% 10), antzekoa B ereduan (% 26) eta pixka bat baxuagoa D ereduan (% 63). Duela bost urteko datuak begiratzuz gero, ikusten dugu D eta B hizkuntza-ereduek presentzia baxuagoa zutela ikasleen artean. Horrenbestez, ikasketak euskaraz egiteko aukera gero eta handiagoa da urteek aurrera egin ahala, bai bertoko biztanleen artean, bai atzerritarren artean.

Euskararen irakaskuntza eta ikasgela barruan duen kudeaketa zaila da irakasle batzuentzat, atzerriko ikasleez ari garenean.

Baina euskararen irakaskuntza eta ikasgela barruan duen kudeaketa zaila da irakasle batzuentzat, atzerriko ikasleez ari garenean. Nahiz eta beheko mailerako gehiengoaren aukera B eta D ereduan matrikulatzea den, lehen mailetan zailtasun gutxirekin, Bigarren Hezkuntzaz ari garenean oztopoak handiagoak dira. Jarraian jasotako irakasle elkarrizketatuen iruzkinek erakusten diguten errealitatean, arrakasta, ikusiko dugunez, hainbat faktoreren araberakoa da.

Elkarrizketatutako ia irakasle guztiak datoz B eta/edo D ereduak dituzten ikastetxeetatik. Atzerriko familiek ez dute sarritan euskal hezkuntza-sistemak eskaintzen dituen eredu berri, eta beharbada hainbat faktore tarteko aukeratzen dute; besteak beste, euren seme-alabentzat zailtasun maila txikiagoa eragingo duena.

“Beraz, heltzen dira, ez dute lanik, bizitza aurrera atera behar dute, eta zera azaltzen diote: hara, A hau da, B beste hau eta D hau. Bada, nahiko da B ereduan sartu dutela. Beno, ez zuen beste aukerarik, A hemen desagertu egin baita”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Adina elementu erabakigarria da, jatorrizkoak ez diren hizkuntzak ulertzeko bizkortasun handiagoa ala txikiagoa izateari dagokionez. Horrela, zenbat eta handiagoa den hizkuntza ezezagun batean eskolatzeko adina, orduan eta denbora gehiago beharko da horretara egokitzeko, bai eta irakasleen arreta handiagoa ere; izan ere, Bigarren Hezkuntzako edukiak askoz ere konplexuagoak dira. Horrekin batera, hizkuntzan dituzten gabeziak direla-eta artatu beharreko ikasleen bolumena kontuan hartzen badugu, kudeaketa are konplexuagoa da.

“Haur-hezkuntzan ez, baina zenbat eta nagusiagoa izan (sic), orduan eta konplikatua; izan ere, zu eskolak euskaraz ematen ari zara eta guztiok dakigu klaseak oso indibidualizatu izan behar duela, baina 25 dituzunean denbora luze ematen duzu orokorrean hitz egiten”. (Publikoa, Haur Hezkuntza)

“Jakina, neskato hori batxilergora laguntzarik gabe joango da, baina gu laguntzen aritu gara. Zalantzan dago: A eredura joango da, eta A ereduaren barruan, bada...

hortxe-hortxe ibiliko da. Gure esperientzia da A eredura joatea eta gutxi gorabehera urteotan lortu duen mailarekin joanda moldatuko dela, baina ez da hori kasu guztietan gertatzen". (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Ikastetxe bakoitzak modu batean jarduten du, hizkuntza-indartzea behar duten ikasle etorkinak artatzean. Aukerak aurretik aipatutakoarekin daude lotuta, hau da, zenbat eta gazteago eskolatu ikaslea, orduan eta erraztasun handiagoa izango du ikasgelaren ohiko erritmora egokitzeko. Bestalde, laguntza behar duten ikasleen bolumenak ikasgelatik atera eta espazio berean banaka arreta eskaini behar izatea dakar batzuetan. Nahiz eta ahalegina egin euren ikasgelaren barruan laguntzeko, beti ez daude arreta hori eskaintzeko behar diren giza baliabideak eta baliabide ekonomikoak. Haur Hezkuntzaren kasu zehatzean, ikasle guztiekin lan egiten da, konplikazio handirik gabe.

"Beraz... lehen bi irakasle geunden, eta, orain, bat eta erdi. Eta egiten duguna da, ikasleen arabera, Haur Hezkuntzan ikasgelan sartzeko, eta 1. mailan ere bai, eta ikasgelaren barruan laguntzen diegu; tutoreari laguntzera sartzeko gara. Beraz, sistema bat sortu dugu; izan ere, jakina, maila bakoitzeko hiru ikasgela ditugunez, beno, ni ez naizenez heltzen eta beste pertsona ere ez, ikasketaburua sartzeko da hirugarren gela. Eta, gero, 2. eta 3. mailatik aurrera, ikasle kopuruaren arabera, ikasgela barruan laguntzen diot edo ikasgelatik ateratzen dut". (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

"Haur Hezkuntzan euskara ez dakiten bertokoen ehuneko oso altua dugu; beraz, abestiak edo jolasak baliatzen ditugu..." (Publikoa, Haur Hezkuntza)

"Eta zer gertatzen da? Irakasleak ditugunean, saiatzen gara ikasle horiek banatzen, guztiak batera gela batean ez sartzeko. Banatzen ditugunean, ikasle horiek irten egin behar dira, nik denak artatu ahal izateko, ordutegi barruan ezin baitut bestela egin". (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

"Irizpidea alda genezake, alegia, batzuetan tentazioa izan dugu; hemen bi urte baino gehiago egin dituenari hemen ez diogu laguntza gehiagorik ematen, Administrazioetik ez baitzaio ematen". (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Euskadin egon den ikasle atzeritarren pixkanakako gorakada kontuan hartuta, Eusko Jaurlaritzak, Hezkuntza Sailaren bidez, hizkuntza indartzeko proiektuaren irakaslearen (HIPI) figura sortu zuen, euskal hezkuntza-sisteman errazago sartzeko, euskarazko hizkuntza- eta komunikazio-gaitasunetan laguntzeko, eta ikaskuntza-/irakaskuntza-prozesuaren garapenean laguntzeko, curriculumeko egokitzapen egokien bidez. Irakasleek oso positibotzat jotzen dute figura horrek betetzen duen zeregina, baina gehienak bat datoz: ez da nahikoa. HIPI baten beharra eta ikastetxera heldu berri diren ikasleen kopuruaren araberrako dedikazio-orduak, matrikulatzeko ikasturtea eta euskal sisteman⁵ izena emanda eman duen denbora kalkulatzeko diseinatutako formula mugatu gisa baloratzen da. Artatu beharreko ikasleen aniztasunari heltzen zaio, oso profil desberdinak dituztenei eta, beraz, hezkuntza-premia desberdinak dituztenei.

⁵Sartu berri diren ikasletzat jotzen dira euskal hezkuntza-sisteman bi urte edo gutxiago daramatenak.

“Hizkuntza-indartzeak direla eta, beno... Hasieran, irizpide batzuk zeuden formula bat aplikatzean... Guk urte batzuetan 20 pertsona ere izan ditugu laguntzeko, eta astean 10-11 ordu izan astean guztientzat, hainbat mailatan. Hainbat mailatan ezinezkoa da, errealitatea oso desberdina delako batetik bestera”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Hizkuntza-ereduak: B eta D daude. Zer gertatzen da, baina? Bada, neska-mutil horiek DBHko 1. mailara datoz eta, beno, hemen mundu guztiak ikasten du euskaraz, baina, jakina, bi urte dituzte, edo 3, euskaratik salbuesteko legearen arabera. Nahiz eta ebaluaziorako salbuespena izan (ez ikastekoa), denek ikasten dute dagokien mailan, eta, horretarako, irakasle bat dugu, HIPIa, eta hark ikasten du euskara euren mailan HIPI ikasgelan, bi edo hiru urtez, batzuetan luzatu egiten dugula. Legeak ezartzen duena amaitu ondoren, ikasgela arruntera igarotzen dira, eta euskara irakasgai ebaluatzen dira”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

Irakasleek oso positibotzat jotzen dute HIPI figurak betetzen duen zeregina, baina gehienak bat datoz: ez da nahikoa.

“Nire ustez, nahikoa da daukaguna, nik ikusten dudaren arabera bai, hemen behintzat bai. Ez dakit beste ikastetxe batzuetan”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

“Hizkuntza indartzeko laguntzak proposatzen direnean, Lehen Hezkuntzako hirugarren ziklotik aurrera proposatzen dira: 5. eta 6. mailatik aurrera. Aurrekoek, heltzen badira, ez dute eskubiderik euskararen salbuespena eskatzeko; beraz, euskararen salbuespenik ez badute, jakina, gainerakoak bezala ebaluatu behar dira, eta, bestalde, edukiaren maila askoz ere komunikatiboagoa da. Hori dela eta, askoz ere aukera gehiago dituzte, ez beti, baina taldean sartzeko askoz ere aukera gehiago dituzte, eta maila jakin bat nahiko azkar eskuratzeko. Esan beharrik ere ez dago Haur Hezkuntzara badator, bada, jakina. Lehen Hezkuntzako 1. mailan berehala jartzen dira maila berean. Arazoa da Lehen Hezkuntzako azken zikloan eta Bigarren Hezkuntzan heltzen direnean”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Hasiera batean, guri heltzen zaizkigun atzerriko ikasleak Lehen Hezkuntzatik igaror dira lehenengo; beraz, euskara mailaz ari bazara, bertokoen antzekoa dute. Kasu batzuetan nagusiago direla datoz, eta, halakoek orain arte aukera izan dute A eremuan edo B eremuan ikasteko. A amaitu egin zen; orain B pixka bat dago, baina amaitu egingo da; beraz, funtsean, bertara joan dira. Aurrerantzean, hizkuntza indartzeko programak egongo dira, indartze-programa baitugu”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

Figura horri aplikatutako murrizketak kritikarako iturri dira elkarrizketatutako irakasle batzuentzat; izan ere, uste dute ikasle bat laguntza hori jasotzen jarraitzeko ezarritako denbora ez dela nahikoa. Bigarren Hezkuntzako ikastetxeek nabari dute gehienbat muga hori, edo eurek adierazten dute ahoz gehien. Hori dela eta, ikastetxe batzuek erabakitzen dute euren gain hartzea HIPIaren figuraren kostu ekonomikoa, hala behar duten ikasleei hizkuntza-gaitasunak hobeto eskuratzeko aukera eskaintzeko.

“Eta gero, beste faktore bat ere badago, oso garrantzitsua: laguntzen kontua mugatzen joan zen; izan ere, erabaki zen ikasle atzerriartzat jotzen zirela azken bi urteetan heldu zirenak, bai, baina DBHn...” (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Beraz, zer gertatzen da? Bada guk... Nahiz eta ikastetxeak hartzen duen erabaki eztabaidagarria den... 3 urte daramatzen pertsona batek, Lehen Hezkuntzako 6.

mailan edo 5. mailan iritsi denak, alde batetik du euskararen salbuespena eskatzeko aukera, eta horrek esan nahi du ez dela gainerakoak bezala ebaluatuko, baina lehen bi urteetan baino ez da kontuan hartzen. Jakina, 5. mailan iristen bada eta DBHko 1. mailara iristen bada, ez da irakasgai bat euskaraz jarraitzeko gai. Bi aukera ditugu, programan sartzen ez bazara, bertan geratzen zara, eta beste bat da programan ez egotea, baina norberak hartzea bere gain. Beno, bada guk geure gain hartzen dugu. Zer gertatzen da? Bada, 10 ordu ageri dira, eta gu 20 ematen egon gaitezke. Azken bi urteetan heldu direnei laguntza gehiago eman dakieke? Bai, jakina, guk ezin dugu beste alde batera begiratu, kontuan hartuta ikasgelan egoteko moduan ez dagoen jende ugari dugunean, aintzat hartuta lehen bi urteetan ez dagoenez, ez dela laguntzen helburu". (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

"Daukaguna da urteetako tradizioa, denbora eman duen jendearekin, baina beharizanak izaten jarraitzen duen jendearekin... Beste ikastetxe batzuetan beharbada duela gutxi jaso dituzte, eta bi urteen barruan mantentzen dira... Beharbada erabaki dute bi urte baino gehiago egin dutenei ez laguntzea, legitimoa ere badena; azken batean, laguntzak ez badituzu, zeuk aukeratzen duzu, baina gure kasuan batzuetan karga handiegia dago". (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

"Ikasle bat bada ez diot azalpena ikasleari ematen, harekin gaztelaniaz mintzatzeko naiz, baina bat baino gehiago bada, 3 edo 4... ezin da. Jakina, izan liteke ikasgelan bi irakasle egonez gero, baina horretarako laguntzak behar dira, eta ez dago laguntzarik. Orduan, eurek baietz esaten dizute, bai, oso ongi dago, baina ematen badidazu... beharbada zure taulan 7 ikasle agertuko dira, baina nirean 22. 7ko taulan beharbada sartuko da bat zure ikasgelan, baina nire errealitatea ez da hori, nahiz eta zuk esan hori dela errealitatea, ikuspuntu ekonomikotik. Horiek dira 2 urtean heldu diren azkenak, baina nik klaseari jarraipenik egin ezin dieten batzuei eman behar diet arreta, eta askoz ere gehiago dira. Beraz, zer egin behar dut? Ondo da, sar daitezela bi irakasle gelan, bai, eman dizkidazun 10 ordukin sartu direnak ordaindu dizkidazu, baina 14 arretarik gabe geratzen dira". (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Zailtasun erantsia da jatorria atzerrian duten ikasleekin HIPI bat ordu gehiago izan ahal izateko ezarri den irizpidea: nahiz eta hizkuntza indartzeko beharri-zanak izan, Hezkuntza Sailak ez du kontuan hartzen atzerriko nazionalitatea duen pertsona gisa eta, beraz, ez da laguntza horren helburu eta ezin du laguntza-programen etekinik atera.

"Gogoratzen dut horietako bat (ikasle txinatarrak) 1. mailan zegoela eta bestea 3. mailan, eta indartze-programan zeudela, ez zirela sartzen ikuspegi batetik ere, Espainian jaiotako ikasleak zirelako, nazionalitate bikoitzarekin, eta horiek ez dira taula batean ere agertzen, baina ez zegoen modurik eurekin funtzionatzeko". (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Baina, aurretik aipatu dugun bezala, ez dirudi HIPIren irudia nahikoa denik ikasle etorkinak ikasgelaren erritmora normal egokitzea bermatzen duen euskararen alfabetatzea lortzeko. Ez kasu guztietan, baina... Izan ere, hainbat aldagaik dute eragina, besteak beste, hezkuntza-etapak, ikasgelan sartuko den ikasle-kopurua, epez kanpoko matrikulazioak eta ikastetxearen ingurune soziolinguistikoa. Irakasleek egunerokotasunean zailtasunei egiten diete aurre, ikasgaiak euskaraz egin ezin dituzten ikasleekin, eta saiatzen dira irtenbideak bilatzen; besteak beste, ikasgela banatzea eta ikasgaia gaztelaniaz azaltzea,

gaztelania heldu berri diren eta bi hizkuntzetako bat ere ezagutzen ez duten ikasleekin komunikaziorako lehen hizkuntza gisa aukeratzea edo ikasgaia bi hizkuntzetan ematea. Ikasleek bi hizkuntzetako bat ere ezagutzen ez dutenean gaztelania lehenesteko aukera honela arrazoitzen da: hurbileneko ingurunean hori erabiltzen delako eta hizkuntza baten edo bestearen funtzionalitateagatik. Ikastetxeek euskararen alde egiten duten apustua ukalezina da, baina ikastetxe batzuek beste errealitate bati egiten diote aurre. Ikastetxeetako batek aipatzen duen ondorioetako bat da ikasgaia ulertzen laguntzeko klasearen zati txiki bat beharrezko azalpenak gaztelaniaz emateko erabili ondoren, aukera ematen dutela ikasle guztiak molda daitezen, eta azalpen horiei bakarrik emateko arreta eta ikasgaia euskaraz ematen denean arreta jartzeko.

Ikastetxeek euskararen alde egiten duten apustua ukalezina da, baina ikastetxe batzuek beste errealitate bati egiten diote aurre.

“Nire ustez, bi urteko laguntza hori pixka bat erlatibo da; izan ere, jatorriaren arabera dela diozu, eskolatzearen arabera, hitz egiten duten hizkuntzaren arabera, baina gauza askoren araberrakoa da; izan ere, ume batzuk ikusten duzu bi urtean aurrera egiten dutela, baina adinak ere badu zerikusia...” (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Oso desberdina da 1. mailan edo 3. mailan sartzen badira. Esaterako, 1. mailan sartzen badira, denbora-tarte bat dago eurekin lan egin ahal izateko, baina, jakina, Bigarren Hezkuntzan, 1. eta 2. mailan ere, natura-zientzia, gizarte-zientzietan... Nahiz eta oso oinarrizko edukiak eman euskaraz, edukia hain da altua, non gaztelaniaz eman behar duzun. Horrenbestez, horretarako, ikasle horientzat talde malguak antolatzen ditugu; gainerako ikasleek euskaraz egiten duten arren, besteek gaztelaniaz egiten dute. Hori 2. mailara edo 3. mailara datozenean. 1. mailakoekin, beno, indartsuago has gaitetzke euskaraz. Baina, jakina, ikasle bat, esaterako, 3. mailan badator, eta biologia eta fisika eta kimika ikasi behar baditu, nola ikasiko ditu? Bada, gaztelaniaz egin beharko du, bestela ezinezkoa da eta. Beraz, horretarako, talde malguak egiten dira. Ikasgelatik irteten dira, taldeak banatu egiten dira eta ordu berean batzuek euskaraz ikasten dute eta besteek gaztelaniaz”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

“Izan ere, jakina, eurek euskarari... D ereduari esaten diote, beraz, nire ustez, zorakeria da, Inguruko liburuak euskaraz daudelako; uneoro ari naiz bietara hitz egiten, ez dizkizute azalpenak ulertzen eta iaiztik hona 5 ume etorri dira, eta kopuru hori ikasgelaren % 20 da, beraz... imajinatu, hondamena da. Hizkuntzaren gaia da, euskararena...” (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Nire ustez, apustuarena ondo dago; niri inklusibotasunarena integraziorako apustua iruditzen zait, baina hizkuntzaren gaia eztabaidaezina da: azkenean eragozpena da, zuk ezin baituzu dena euskaraz eman ordu horretan; banatu egin behar duzu”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Ez dago arazorik ikasgelan. Eta ez da hori bakarrik; irakaslearen eta ikaslearen arteko tratuan, ikasgelatik kanpora, pasilloan, zuk edozeini, etorkin bati euskaraz egiten badiozu, berak euskaraz erantzuten dizu eta euskara ulertzen du. Beste gauza bat da etortzea eta gaztelaniaz hitz egitea, erraztasun gehiago duelako, baina ulertu ulertzen dute, eta euskaraz erantzuten dizute arazo gabe”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

“Eta gero, esaterako, ikastetxean izan ditugun ikasle batzuek ez zuten hitz egiten ez euskaraz, ez gaztelaniaz. Halakoetan egin dudana da gaztelaniarekin lagundu;

beharbada ikasgelatik ordu gehiago aterata. Ahalegintzen gara pixka bat bakoitzak behar duenaren arabera egiten, eta ikusten dugu ume batzuek hobetu egin dutela; orduan, ikasgelara bueltatzen dira eta beste batzuk ateratzen ditugu, beti dago malgutasun nahikoa". (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

"Ikastetxeak esaten dizu badakizula nolako ikasleak dituzun eta zeuk kudeatzeko. Nik eskola euskaraz eman behar dut, berari gaztelaniaz azaldu behar diot eta azterketak gaztelaniaz jarri behar dizkiot; beraz, horretan, egokitu egin behar naiz, bestela ezinezkoa da; ume hori ezingo litzateke bestela ikastetxe honetan egon". (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

"Esaterako, ikasle horiekin badaude hemen 30 ordu; 12 ikasgelatik ateratzen ditugu gaztelania irakasteko, bestela gainerako irakasgaietan galduta daudelako. Esan nahi dudana da egia dela 6 hilabete itxaron behar dela bilakaera hori ikusteko; izan ere, logikoa den bezala, hasieratik ezin duzu ezer eman". (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

"Kontziente gara (udalerrria)-n komunikazio-bidea, bada... leku euskaldun batean bageunde... baina hemen kalera irten eta inork euskaraz hitz egiteko aukerak oso gutxi dira. Horrenbestez, bermatu behar dugu gaztelaniaz hitz egin dezakeela behintzat. Baina, jakina, lan hori ikastetxeak egiten du, eta lan hori ez dago hizkuntza indartzeko programa batean ere, printzipioz euskararako delako. Ikastetxearen antolamenduaren kontua da gaztelania gehiago irakastea, baina batzuetan ikastetxeak egiten duena da euskararen hizkuntza indartzeko duen laguntza bideratu, hizkuntza-premia guztiei erantzuten saiatzeko, eta, sarritan, baliabide ugari baliatzen dituzu hasieran programaren helburu ez zen zerbait egiteko, baina, jakina... azkenean...". (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

"Ikasgeletan euskararen erabilerari eusten zaio; ez da aldatzen. Jakina, errumanierazko hiztegia dugu, eta erabili egiten duzu, hasieran behintzat, gustura sentitze-ko". (Itundua, Lehen Hezkuntza)

"Egoera onartu egiten da, baina hor arazo objektibo bat dago... Euskarazko maila nahikoa ez duen ikasleak, ondo da, euskararen abstentzioa du, ez zaio baloratuko euskara, baina eman dezagun euskaraz eman behar duen klasea dela; bada, ikasle horrek liburu bat du gaztelaniaz. Irakasle hori ikasgelan dagoenean, gure herritarren artean, euskaraz hitz egiten du, irakasgaia euskaraz delako, baina hemen, (udalerrian)-n, oro har, gure ikastetxean are gehiago, auzoko ikastetxea delako, tradizioz immigrazio askokoa, ez bakarrik atzerrikoa, baita Espainiako beste eskualde batzuetakoa ere... Zer gertatzen da? Bada, jendea ikasgelatik irteten dela eta ez duela euskaraz hitz egiten. Beraz, guk hizkuntza-normalizazioaren aldeko apustua egiten dugu; gehiago hitz egitea nahi dugu, baina euskaraz ematen den klase batean gaude eta 2, 3, 4 edo 5 ikasle ditut euskaraz hitz egiten ez dutenak; ondo da, liburu bat dute gaztelaniaz, nik euskaraz azaltzen dut, esan nezake paso egiten dudala, baina ez da hala. Zer gertatzen da? Bada, euskarazko azalpenak 40 minutukoak dira, eta gaztelaniazkoak 20 minutukoak. Zer egiten dute etorkinak ez diren askok, baina etxean euskaraz hitz egiten ez duten askok eta gainera etxean baloratu ere egiten ez dutenek? Bada, deskonektatu egiten dute 40 minutuz, eta gaztelaniazko azalpena heltzen denean, ba horretan jartzen dute arreta, erosoago baitaude. Jakina, hori gure hizkuntza normalizatzeko planteamenduaren kontra doa, irakaslearen kontra, ikasgelaren dinamikaren kontra, baina hori da gertatzen dena. Eta hori errealitate bat da". (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Nire ikasgelako ume (nazionalitatea) baten amak, itzela ama, D ereduan sartu nahi izan du, beste bi seme-alaba dituelako, biak D ereduan, baina ez diote utzi; esan diote beste ikasgelan kopurua bete dela eta ez dakitela, eta hau eta beste; eta nik esan diot borrokatu dadila, leku bat dagoelako. Gehiago nahastea behar dugu. Beraz, Eusko Jaurlaritzak bertara heltzeko ahalegina egin beharrean eta esan beharrean hara, ume (nazionalitate) bat D ereduan sartu nahi da, 3. mailan, garaiz dago... Bada, ez, ez du ahaleginik egiten. (...) DBHra igaro eta esatea ni zurekin borrokatzen naiz B ereduan leku bat izateko... Gero eta oztopo gehiago... Ezetz eta ezetz, eta azkenean hartu ez. Nahiz eta umearen alde borrokatzen den irakasle bat egon! Ahal duelako, konpletiboak erabiltzen dituelako, B ereduko askok ez bezala, eta ezetzerako oztopoak jartzen dizkiote. Eta horrelako zenbait kasu izan ditut. (Nazionalitatea) ume bat etorri zen eta hizkuntzarekin itzela izan zen; euskara asko ikasi zuen eta esan zioten ea euskarara igaro nahi ote zuen. Ahal izango duzulako eta lagun egonkorragoak izango dituzulako; bada, ez zioten utzi.

(Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Eusko Jaurlaritzak eskaintzen duen beste figura bat da itzultzaile bate-na, irakasleen eta familien arteko komunikazioan lagundu dezakeena, baita irakasleen eta heldu berri diren ikasleen arteko komunikazioan ere. Gaur egun, zerbitzu honetan 10 ordu daude programatuta, eta, HIPIaren figurarekin bezala, ez dute nahikotzat jotzen. Zerbitzu hau bukatuta, irtenbideak ikastetxe bakoitzak hartzen ditu, ahal duen bezala; esaterako, atzerriko hizkuntzaren bat ezagutzen duen ikastetxeko irakasleren baten bidez. Irakasleentzat, konplikatu da heldu berri diren ikasle horiekin komunikatu ahal izatea, eta euren frustrazioa eta neska-mutil horiena hain da handia, ezen ez dute ulertzen in-guruan zer gertatzen ari den.

“Sarritan, ez dakite ez gaztelaniaz, ez euskaraz; beraz, batzuetan interprete baten-gana jo behar izan dugu. Esaterako, Pakistandik etorri zen ume batek urdua hitz egiten zuen; ingelesik ere ez zekien”. (Publikoa, Haur Hezkuntza)

“Halakoetan, jakina... Gogoratzen dut duela urte batzuk Haur Hezkuntzan Ukrai-niako mutiko bat etorri zela; interprete errusiar bat izan genuen, eta, ez dut gogo-ratzen zenbat denboraz, bi hilabetez beharbada, ez zen egun osoa, baina hura izan genuen, bera erosoago sentitzeko... Fruitua ekarri behar duela azaldu nahi diozu, edo ipuin bat daramala, baina hurrengo egunean ekarri behar duela, eta umeak begiratzeko jakin gabe ipuinaren gainean zer esan nahi diozun...” (Publikoa, Haur Hezkuntza)

“Ahal dugun guztia baliatzen dugu. Esaterako, aurten hizkuntza batzuk dakiz-kien irakasle bat dago; batzuek ingelesa dakite eta, beraz, bera baliatzen dugu. Lehen Eusko Jaurlaritzaren Hezkuntza Sailak bazuen zerbitzu bat non interprete bat eska zenezakeen hil batzuek. Esaterako, herritar txinatarrekin hori nahikotan egin izan dugu, interprete bat eskatu eta astean bi aldiz etorri. Halakoetan, eurekin dago, eurekin lan egiten du eta, gero, sarritan, eurekin landu nahi dituzun gauza asko, edo jakinarazpen edo ohar asko... Interprete horren bidez egiten genuen. Beraz, interprete-zerbitzu hori oso baliagarria zen. Bai; izan ere, batzuetan inpo-

tentziak gainditzen zaitu, eta ezin duzu ezer komunikatu. Batzuetan egoerak oso zailak dira; duela 15 egun etorri den ume bat, Txinatik zuzenean... Eta nola hitz egingo diozu? Lehen hilabeteak oso gogorak izaten dira, eurentzat batez ere, eta guretzat ere bai, eurekin lan egin ahal izateko, komunikatzeko...” (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

“Etorri zen lehen pertsona Marokokoa izan zen; gogoratzen dut oso pertsona gaitua izan genuela itzultzaile, 6 hilez. Ematen dizkiguten azken moduluak 10 ordukoak dira. 10 ordurekin ez duzu ezer egiten, justu familiarekin 3 aldiz hitz egiteko. Familia dator, ozta-ozta hitz egiten duzu eta astebetean zerbitzuarekin amaitu duzu, baina, jakina, interpretearen irakurketa nahikoa aldatu da, hasieran ikasle horiez arduratzen ziren pertsonak zirelako, ikastetxetik emandako laguntza gorabehera, pixkanaka gaztelaniaren gutxieneko ezagutzan jantzen zihoazen. Orain lan erabat burokratiko da; izan ere, 10 orduan dakit zein den bere familia-egoera, zein den ikastetxeko egoera, baina ezin dute beste ezer egin”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Elkarrizketatutako pertsona batentzat, konponbidea da euskal hezkuntza-sistematik hizkuntza-ereduak kentzea, eta D eredia izatea aukera bakarra. Hortik aurrera, arreta eskaini beharko litzaieke egon daitezkeen zailtasun guztiei eta horretarako neurriak hartu, baina, betiere, hizkuntza-eredu bakarretik.

“Nahastu egin beharko lirateke, eredurik ez egoteko, eredu bakarra egoteko. Kataluniara heltzen zarenean bezala, D eredia dugu, eta horrela; 10 euskaldun bakoitzeko, 10 ez dira izango, ba ia nola egiten dugun”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“

“Eta Lehen Hezkuntzan, esaterako Pakistandik etorri zen mutikoarekin, urdua baino ez zekienarekin, 5 orduz izan genuen interprete bat. Hasieran 5 ordu esan zizkidatenean, astean zirela uste nuen, baina ez, guztira ziren. Jakina, horrelako ikasle bat duzunean, zer egoeratan dago mutikoa? Ez dakizu... ezin zara komunikatu; ingelesa badaki, ingelesa erabiltzen duzu, baina bestela... Hark ingelesa zekien; beraz, ingeles-irakaslea zetorren, eta esaten zizun: ia, zuk umearekin lan egin behar duzu, berarengana heldu behar duzu, probak egin behar dizkiozu...”

(Publikoa, Haur Hezkuntza)

”

Laburpena

Jatorriz kultura anitzekoak diren ikasleak dituen ikasgela kudeatzea erronka da irakasleentzat. Baina, dakigun bezala, modu esponenzialean ari dira atzeritarrak Euskadira heltzen, eta hori ikastetxeetan islatu azken hamarkadan. Hezkuntza-zereginak ikasgelan gatazka-eremua izaten jarraitu behar du hainbat motatako premiak dituzten ikasleen hezkuntza euren kargura duten irakasleentzat. Gai horri dagokionez, ikasgaien programazioan eta plangintzan eta kalitatezko hezkuntza-erantzuna emateko metodologian duten dedikazioa baldintzatuta egongo dira, arreta berezia eman beharreko ikasgelan dauden ikasle etorkinen bolumenagatik, ikasturtean zehar sartzen diren ikasle berriengatik eta mintzagai dugun hezkuntza-etapagatik. Irakasleek materialak egokitu eta irakasleentzat irakaskuntza-metodo erakargarri eta berritzaileak sartu ahal izateko duten denbora, kasu askotan, ez da nahikoa, eta fikziozkoa ere bada. Hezkuntza-premiei heltzeko, ikastetxe batzuetan erabakitzen da beste ikasgela batzuetan artatzea ikaskuntza-arazoak dituztenei; neurri hori irakasleek ez dute beti bultzatzen; izan ere, irakasle batzuek uste dute idealena izango litzatekeela banako arreta eskaini ahal izatea, ikasgelatik ateratzeko beharrik gabe. Hausnarketa hori utopikotzat eta egiteko ezinezkotzat jotzen dute. Bestalde, administrazioak curriculumean ezarritako edukiak ez dira beti ikasgelako gizarte- eta hezkuntza-errealitatera egokitzen. Eduki zaharkituak mundu globalizatuan aipatzen dituzte irakasleek euskal hezkuntza-sisteman irakaskuntza-programak berregokitzea eta berriro formulatzea justifikatzen duen arrazoietako bat bezala.

Familia etorkinen artean, joera da, duela zenbait urte, B eta D ereduak hautatzea,, baina ez dute beti jakiten zer dakarren euren seme-alabak eredu horietan matrikulatzeak. Irakasleek, batzuetan, zailtasunak izaten dituzte, ikasgela kudeatzean, irakaskuntza euskaraz denean. Zenbat eta txikiagoa izan eskolatze-adina ama-hizkuntzaz bestelako hizkuntza batean, orduan eta gutxiago izango da hura ikasteko eta ulertzeko denbora. Hori horrela, Haur Hezkuntzaren etapen hezten dutenek ez dute bestelako arazorik ikusten euren ikasgeletan ikasle atzeritarrak sartzeko. Eta, ordea, zenbat eta handiagoa izan matrikulazio-adina euskal hezkuntza-sisteman B eta D hizkuntza-ereduetan, orduan eta egokitzapen-denbora gehiago beharko da; bertan jolasean sartzen da maila horietan ematen den ikasgaiaren konplexutasuna. Nabarmendu beharreko beste faktore bat da irakasleen arreta-premia handiena duten ikasleen kopurua; izan ere, dauzkaten giza baliabideak eta ekonomia-baliabideak ez dira beti nahikoak, artatu beharreko ikasle etorkinen kopuruak jarduteko gaitasuna gainditzeko duenean. Aurretik aipatzen genuen bezala, ikastetxe bakoitzak jarduteko modu bat du, ikasleen premiei erantzuteko, kasu honetan hizkuntzakoak. Nahiz eta ikasgela barruan laguntza ematen saiatu, ezin da beti egin, eta beste espazio batzuetan artatu behar izaten dira.

Euskadira heldu berri diren ikasle etorkinen etengabeko gorakadaren aurrean, Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Sailak ikastetxeentzat eskuragarri jartzen du hizkuntza-errefortzurako irakasle bat izateko aukera, baina, horretarako, urte batzuetatik hona horretarako baldintzak gogortzen joan direla kontuan hartuta. Zehazki, mugarik kritikatuena da dioena heldu berri den ikasletzat hartzen dela azken bi urteotan heldu dena. Figura hau oso ondo baloratzen du hezkuntza-erkidegoak, baina ez ditu nahikotzat jotzen esleitzen zaizkion dedikazio-orduak, zerbitzuak behar dituen ikasle-bolumenaren arabera, zerbitzua eskaintzen hasten den hezkuntza-etaparen arabera eta administrazioak sartu berri diren ikasletzat jotzen dituenaren gainean zehaztutako profilararen arabera. Ikasgelan artatu beharreko kasuistiken eta profilen aniztasunak HIPIren figuraren presentzia handiagoa behar du. Gainera, kontuan hartzen badugu bigarren mailako hezkuntzan neurri handiagoan sufritzen dutela HIPIren bi urteko muga, ikastetxe batzuek erabaki dute ekonomikoki euren gain hartzea figura horri eusteko gastua.

Hizkuntza indartzeko irakaslea beharrezko baliabidea da, baina, oro har, ez da nahikoa, erabateko hizkuntza-gaitasunak lortzea bermatzen duen euskarazko alfabetatzea lortzeko, baina ez kasu guztietan; izan ere, ikusi dugun bezala, zenbait aldagaik dute eragina; besteak beste, hezkuntza-etapek, ikasgelan sartu berri diren ikasleen bolumenak, epez kanpoko matrikulazioek eta ingurune soziolinguistikoak. Ikastetxeek euskararen alde egiten duten apustua ukazina da, baina ikastetxe batzuek beste errealitate bati egiten diote aurre. Irakasleek zailtasunak identifikatzen dituzte gaiekin euskaraz jarraitzeko, eta beste konponbide batzuk bilatzen dituzte; besteak beste, ikasgela bikoiztea eta taldeetako bati gaztelaniaz ematea azalpenak, gaztelania lehenestea heldu berri diren eta bi hizkuntzetako bat ere ezagutzen ez duten ikasleekin komunikatzean, edo ikasgaiak bi hizkuntzetan ematea. Gaztelania lehenesteko arrazoia da, ikasleek gaztelania eta euskara ezagutzen ez duten kasuetan hala erabakitzen duten ikastetxeetan, hurbileneko ingurunean ematen zaion garrantzia (ezagutza maila eta hizkuntzen erabilera etxean edo auzoan, udalerrian...) eta hizkuntza batek edo besteak dakarkion funtzionaltasun handiagoa ala txikiagoa.

Itzultzailearen figura ere positiboki baloratzen da, baina, HIPIren figuraren kasuan bezala, erabilera oso mugatua da orduer dagokienez, eta ikastetxeei ez zaie aukerarik ematen eraginkortasunez komunikatzeko heldu berri diren familia eta ikasleekin. Hutsune horrek komunikazioan eragiten duen frustrazioa inplikaturako alderdi guztiek bizi dute.

Azkenik, galdera bat dago oraindik erantzun gabe: eredu bakarra ezartzeak (D eredu) eta gainerakoak ezabatzeak, beharrezko laguntza eta indartze-lanekin, ikasgeletako kultura-aniztasuna normaliza dezake?

3

Irakasleak

Irakaslearen figura hezkuntza-prozesuko funtsezko piezatzat jotzen da. Funtsezko zeregina du euskal ume eta gazteen prestakuntza akademikoan, eta giza prestakuntzan. Familiekin batera, ardurapean dituen ikasleak hezi behar ditu, eta, horretarako, beharrezko ezagutzak eman, gizarte anitzean moldatzeko.

Atal honetan elkarrizketatutako irakasleek euren lanbidearen gainean duten ikuspegia jaso nahi dugu, nolakotzat jotzen dituzten ikastetxeetako familiekin dituzten harremanak, nola baloratzen duten hezitzaile diren aldetik duten zeregina eta egunero aurrez aurre dituzten zailtasunak, kultura-aniztasunean oinarritzen den prestakuntza euren hezkuntza-lanerako beharrezko ezagutza-eremutat hartzen ote duten eta zer espero duten bertoko eta jatorriz atzerrikoak diren ikasleen etorkizunaren inguruan.

Irakasleen ikuspegia

Irakasleek Euskadiko ume eta gazteen hezkuntza-lana betetzen dute. Egunero zereginean, eurekin izandako elkarrizketetan agertu diren pentsamendu eta hausnarketak ageri dira. Gai batzuen aurrean duten sentitzeko moduak elkarrizketatutako irakasleen alderik kritikoena eta mediatuena erakusten du.

Elkarrizketetan askotan errepikatzen den baieztapena da ezin dela orokortu gazteez hitz egiten dugunean, eta are gutxiago kultura-jatorri anitzeko ikasleez ari garenean. Ikasleen familia- eta harreman-testuinguruak eta euren nortasunak eragina dute, besteak beste, pertsona gisa duten eraikuntzan, eta horrek aukera ematen die ezaugarri eta historia bereziak dituzten gizabanakoez hitz egiteko. Eta, hala ere, hitzaldien beste tarte batzuetan, irakasleek eurek balia-

tzen dituzte estereotipoak eta sailkatzen dituzte ikasle atzerritarrak nazionalitateen arabera, jatorrizko lekuekin lotutako taldeko ezaugarri batzuk esleitzuz.

“Ezin da orokortu, ume bakoitza mundu bat delako; izan ere, euren testuinguru pertsonala dute...” (Hezkuntza ez-formala)

“Txinatar, marokoar... guztiak ez direlako berdinak, beraz, nola egin behar da?”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Oso anitza da, ezin da horrela lotu (nazionalitateen edo kultura-taldeen arabera). Ikasle batzuek, esaterako, Ekialdeko Europako batzuek, oso azkar heldu diote mailari. Ikasle hegoamerikarren artean, normalean, ez da horrela gertatzen, asko kostatzen zaie maila bera izatea... Egon dira, ordea, zenbait ikasle! Baina kasu bakanak dira; oro har, asko kostatzen zaie. Eta beste kapitulu bat da, baina salbuespenak daude, Txinatik datozen ikasleen kasua; hori ia zientzia-fikzioa da, oso konplikatua”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Nire ustez, aurreiritzi ugari dugu”.

Hausnartu egiten da nola irakasleek eurek dituzten aurreiritziak euren ikasgeletara heltzen diren ikasle etorkinen inguruan; irudi negatibo horiek desagertu ohi dira, kasu zehatzak ezagutzen dituztenean eta, ondorioz, aurreiritzi horiek apurtzen dituztenean. Horren adibide da jarraian prestakuntza mailaren inguruan azaltzen dena.

“Nire ustez, aurreiritzi ugari dugu; Marokotik datorrena uste dugu berez irakurtzen eta idazten ez dakien familia bat izango dela, baliabide gutxi dituen, ikasketak gabea. Ikuspuntu hori dugu. Gero ikusi dugu hori ez dela hala; batzuk, gehienak... beharbada bai, baina beste batzuek ikasketak dituzte eta, bizitzako hainbat motibo tarteko, hona heldu dira, unibertsitarioak dira eta beste kultura bat dute, baina prestakuntza jaso dute. Beraz, ikuspuntu hori kendu beharko genuke, ezta? Bada, ikasle bakoitza, pertsona bakoitza, modu batekoa da, eta ikuspuntu hori dugu, nire kasuan ere, ziurrenik: Hara! Marokokoa? Bada, horrelakoa da. Orokortu egiten dugu”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Irakasleak euren ingurunean gizarte-errealitatean daude murgilduta, eta, beraz, baita biztanle etorkinen inguruan entzuten diren eta aurreiritzietan oinarritzen diren ideien eta komentarioen inguruan ere. Euren harreman-espazioan presente badaude, estereotipo horiek eskola-testuingurura eramaten eta egokitzen dira. Azken batean, “heldu berria”-ren aldean “etxeko”-aren alde egiten duten hezitzaileen konfiantzarik eza eta errezeloa eragiten du.

“Hau ez da burbuila bat; hemen gizartean bizi dena bizi dugu. Gizartean zer bizi da?”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

“Nire ustez, irakasleek gai honetan gizarteak duen ikuspuntu bera dute. Nik ikusten dudana gizarteak kanpotik datorren jendea ikusten du... puf! Ea zertan datozen hauek; nik irakasle batzuek horrela ikusten nituen... Kanean entzuten den gauza bera, daturik gabe, baina zurrumurru horiek laguntzengatik etorri dira, diote bakkarik nahi dituztela laguntzak. Eta hemen, ba gauza bera, ezta? Askok laguntzen diegu, baina gero hurrengo urtean alde egingo dute eta, horrenbestez, zertarako gastatu behar dira horrenbeste baliabide eurekin? Badago horrelako arrazismo-zantzu bat, argi dago. Lehenengo hemengoei lagundu behar zaie eta gero kanpokoei;

hori ere entzuten da; ez dute lasaitasunez komentatzen, baina nabaritu egiten da”.
(Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Gizartea arrazista dela baieztatzen da, eta modu batean edo bestean pertsona guztiengan duela horrek eragina. Nazionalitate batzuek beste batzuekiko duten tolerantzia maila eskolan ere presente dagoen gizarte-imaginarioaren zati da. Esaterako, esan ohi da biztanle latinoamerikarrak eta txinatarrak magrebtarrak baino hobeto ikusten direla.

“Ea... Denok gara arrazistak, eta, esaterako, arrazistagoak gara magrebtarrekin ekuadortarrekin baino. Marokoarra dela esatean... arrazistak gara, ez dakit zergatik. Ez zaigu hainbeste gustatzen, eta hori gizartean gertatzen da, baita hemen ere. Toleranteagoak gara latinoamerikarrekin, esaterako... Txinako herritarrak ere onartuagoak dira, baina magrebtarrak, marokoarrak... horiekin ez gara hain tolerantetarrak”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

Baina zalantzan jartzen da benetan arrazismoaz edo klasismoaz ari garen; izan ere, maila sozioekonomikoa da atzerriko herritarrekin dugun sinpatia eta tolerantzia maila handiagoa ala txikiagoa zehazten duen ezaugarria. Baliabide gutxiako pertsonak mehatxutzat hartzen dira gure ongizatearen sistemarako, eta gure ondasuntzat hartzen ditugun lehia gisa.

Zalantzan jartzen da benetan arrazismoaz edo klasismoaz ari garen.

“Ez dakit, bertokoen pentsamoldea aldatu behar da; izan ere, ez dakit arrazistak edo klasistak garen. Izan ere, Marokotik edo Txinatik edo beste herrialde batetik datorren Realeko jokalaria bazara, ez da ezer gertatzen. Hori dela uste dut; kanpotik baliabide gutxiarekin datorrena areriotzat jotzen dugu, oro har, eta zera pentsatzen dugu: hau zertarako etorri da? Eta oztopoak jartzen dizkiogu: ea hau nolakoa den; belo batekin ikusi eta are gehiago izutzen gaitu, eta ez dugu nahi gure seme-alabak eurekin egoterik... Laguntzen eztabaidan, laguntzengatik datozela eta kendu egin behar zaizkiela, eta Mohamed izena baduzu udalean Jon izena izanda baino laguntza gehiago dituzula, eta abar, eta abar”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Zalantzak daude hezitzaile diren aldetik daukaten egitekoa zuzena ote den, aurrera eramatea erabakitako ekintzak egokiak diren, ikasle etorkinak ahalik eta ondoena hazteko aukeratu den bidea egokia den. Euren buruari galdetzen diote ikasle etorkinek euskara ikasgelan bertan indartzeko erabakia egokia den gizarte- eta hizkuntza-integratiorako udalerrian edo, bestela, harremanak beste hizkuntza batean izaten dituzten eta askotariko arazoak izan ditzaketen pertsonen arteko harremanei bide ematen ari diren, bai eskola barruan, bai kanpoan.

“Nire iritzia da; pertsona bat dugu, HIPIa, zeinak ikasle horiekin lan egiten baitu; ikasleak ordu batzuek bateratzen ditu, eta beste gela batera daramatza; bertan, euskara lantzen dute pixka bat. Orduan, hor ere ni ari naiz ikusten ikasle horiek euren ikasgelan integratu eta euren ikaskideekin euskara ikasi beharrean... Neure buruari galdetzen diot ongi egiten ari ote garen ikasgelatik ateratzean; izan ere, beste ikasgela batera daramatzagu eta justu kanpokoak direnen eta euskara ez dakitenen eta gaztelaniaz hitz egiten dutenen lagun egiten ditugu. Gero, kalean

ikusten ari naiz eurek sortzen dituztela koadrilak; batu egiten dira, lagun egiten direlako, gaztelania erabiltzen dutelako”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Esaterako, programa bat dago, PROA, eskola-laguntzarako programa, eta, nire ustez, oso ondo dago. Baina, nor doa hara? Bada eskola-zailtasun larriak dituzten ume guztiak. Nork ditu zailtasun larriak? Bada, profil horretako ume askok. Zer egiten dute? Elkarren lagun egiten dira, taldea osatzen dute eta ghettoa sortzen dugu. Orduan, asmo onarekin egiten diren gauza batzuk, epe luzera... Niri horrek beldurra ematen dit. Nire ustez, horrelako gauzekin arreta handiz ibili behar dugu; izan ere, diozu... Ondo da, beharbada ikasketa-emaitez laguntzen ari gatzazkie, neurri batean, baina gizarteratzean? Guztiak batera egotea interesgarria al da guretzat, herrialde gisa? Izan ere, ni herrialdeaz hitz egiten ari naiz, zer interesatzen zaidan etorkizuneko gizarte gisa”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Ez dakiten umeak elkartzen dira, euskara ezagutzen ez dutenak; guztiak batzen dira eguerdian. Ondo dago, baina batu egiten dira. Beraz, ikusten ari naiz kalean koadrilak sortzen ari direla. Lagun egiten dira, eta elkarrekin jolasten dira. Parkera zoaz eta ikusi egiten dituzu. Eta elkarrekin, askotariko arazoak dituzten pertsonak dira, ez? Tira, ez dakit ondo jokatzeko ari garen”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Elkarrizketatutako irakasleek uste dute baliagarria eta beharrezkoa izan daitekeela ikasgeletan kultura-aniztasuna lantzeko moduari buruzko prestakuntza. Euren ustez, materialak egungo errealitate soziokulturalera egokitu beharko lirateke, eta sarbidea izan lan-ideia eta -jarraibide berrietara ikasgelan.

Euren ustez, materialak egungo errealitate soziokulturalera egokitu beharko lirateke, eta sarbidea izan lan-ideia eta -jarraibide berrietara ikasgelan.

Irakasleek ikusten dute ez direla behar bezala eta proportzioan lantzen kultura-alderdiak eskola-programazioaren barruan. Gai hori lantzeko naturaltasuna elkarrizketetako batean nabarmentzen da.

“Eta gero, ba kulturartekotasuna aberatsa da, aberastasuna. Hala da, ezta? Kultura desberdinak, ikasgelan egon daitezkeen aberastasun desberdinak, edozein gauzaz hitz egin ahal izateko... Hori ahalmen aberatsa da. Horregatik kudeatu behar da, eta hori berria da. Irakasleei jarraibide batzuk eman behar zaizkie, ideia batzuk, ikasgelako materiala egokitzeko”. (Publikoa, Haur Hezkuntza)

“Beraz, geuk ere (irakasleak) hemen ez dugu lantzen landu beharreko guztia; ez dugu euren kultura ezagutzen Marokokoak edo Pakistangoak badira, eta hori oinarritzkoa da. Jakin behar duzu nongoa den, ez? Bada, hori dugu hobetzeko”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Denetarik landu behar da, eta gaiak naturaltasunez tratatu behar dira; sexu bereko gurasoak daudela, beste leku batzuetako jendea dagoela... edozer”. (Publikoa, Haur Hezkuntza)

Hala ere, iritzi batzuek ez dute beharrezkotzat jotzen ikastetxeetan kultura-aniztasunaren kudeaketaren gainean lan egiten duen prestakuntza. Irakasleak bere kargura dituen ikasleen gainean duen hezkuntza-konpromisoa aipatzen da, bai eta aniztasunak bere aldetik dedikazio handiagoa behar duela ere. Badakite eskola-elkarteko kideen artean inplikazio eta konpromiso mailak daudela, eta beti ez diotela erantzuten euren gaitasunik espero duenari.

“Nire ustez, batez ere da... Beharbada tontakeria bat da, baina da pertsona inplikatu eta lanarekin konprometitua izatea; hau da, batzuk... Nire ustez, hezkuntza lotuago dago zentzu komunarekin, beste edozein gauzarekin baino. Balioak... zuk pertsona bat ondo tratatzen baduzu eta zaintzen baduzu, gurasoek baloratu egingo dute zuk zaindu izana eta ondo tratatu izana. Pertsona harkorra zarenean eta arazo bat egon denean, egon badaudelako, gaizki-ulertuak, aurpegi txarrak... Zuk esaten baduzu sentitzen duzula, gauzak onartzen badakizu... ez dut uste beharrezkoa denik inolako prestakuntzarik”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Nik gero eskolak eman behar baditut eta ahalegin handiagoa egin beharko dudala ikusten badut, kendu ahal badut, kendu egiten dut. Horrela funtzionatzen du. Eta, Hezkuntzatik, aparteko lana dakarrenean, honetarako edo beste horretarako... ez, ez da laguntzarik jasotzen”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Beharrezkotzat jotzen da arreta eta emozio-laguntza ematea ikastetxetik eta hezkuntzaren arduradun diren irakasleen eskutik, migrazio-prozesuan beharbada egoera konplikatuak bizi izan dituzten ikasle etorkinei, besteak beste: jatorrizko herrialdea uztea, jatorrizko herrialdean dagoen familiaren hutsa edo eteten diren harremanak.

“Nire ustez, lagundu egin behar zaie; oso garrantzitsua da kontzeptuak ikasteaz gainera, horrek bere denbora beharko du eta, emozionalki ere laguntzea, eta horri garrantzi handiagoa ematen diot; izan ere, ea, galerak izan dituzte, herrialdea, familia eta harremanak galdu dituzte. Eurek aukeratu ez duten leku batera etorri dira, gurasoek aukeratu dute tokia; zuk galdetuz gero ea etorri nahi zuen, umeak ez daki, ezin du pentsatu zer egingo duen, baina bizi egiten du”. (Publikoa, Haur Hezkuntza)

Eskola-arrakasta bermatzea elkarriketetan aipatzen den beste lehentasunetako bat da, ikasle guztiekiko konpromisoa, dela atzerritarra, dela bertokoa.

“Eta, nire ustez, bermatu behar duguna da gutxieneko eskola-arrakasta; beraz, nik erduei muzin egiten diet; uste dut bilatu behar dudana dela pertsona batek, Lehen Hezkuntza amaitzean, gutxieneko mailak lortzea, Lehen Hezkuntza amaitzeko”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Azkenik, nabarmendu egin behar da iraganera botatako begirada batek aukera ematen duela hausnartzeko eta, aldi berean, ikasgelara ikasle atzerritarrak heltzeaz harritzeko; harridura hori euskaraz nola komunikatzen diren eta euskal gizartean nola integratzen diren ikusteko gogo bizi eta ilusio bilakatzen da.

“Nire ustez, ondo kudeatzen badugu, ilusionatu egiten nau ni; niri ilusio handia egiten dit umeak euskaraz hitz egiten entzuteak. Ni lanean hasi nintzenean, sekula ere ez nukeen pentsatuko azal beltzeko ikasleek euskaraz bikain hitz egingo zutenik 8 urterekin; beno, lehenengo eta behin, sekula ez nuke pentsatuko azal beltzeko ikaslerik izango nuenik”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Irakasleen zeregina

Geure buruari galdetzen diogu zein den irakasleen zeregina euren hezkuntza-egitekoan, eta zer aipa daitekeen kultura-aniztasunaren kudeaketan euren lanbideez. Kontu horien aurrean, euren eztabaidetatik nabarmentzen dugu inplikazioaren ideia, hau da, ikasleen hezkuntza hobea bermatzeko parte-hartze boluntarioa eta aktiboa. Kasu honetan, ikasle etorkinek elkarrizketatutako pertsonentzat dedikazio handiagoa eskatzen du, eta dedikazio hori lotzen dute bakoitzak horretarako duen aukera pertsonalarekin. Beraz, inplikazio horrek irakasleentzat ahalegin handiagoa eskatzen du, eurek egoera konplikatuei aurre egiteko gaitasuna, eta aparteko dedikazioa eta ez beti emandako orduetan ekonomikoki onartua.

“Bai, oso jende konplikatua dago. Irakasle oso konplikatua daude”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

“Plus bat eskatzen du. Plus pertsonala da. Bai, oso garrantzitsua da, nire ustez, bai”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Beraz, aukera pertsonala da; ni ziur nago, eta gauzak horrela egin behar dituzulako indar eta konbentzimendu kontua da. Beraz, hainbat gauza hartu behar dira kontuan... Eta irakasleen artean denetarik dugu, leku guztietan bezala; pertsona batzuk ez daude ondo... Nire ustez bai, eskatzen du ikasgela batzuetan lan egitea”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“...baina, gainera, familia-egoera konplikatuetan dauden umeak dituzunean, zu ondo ez bazaude, umeak harrapatu egiten zaitu”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Horregatik diot horrelako ikastetxeetan oso garrantzitsua dela pertsona indartsuen taldea izatea, aurrera egiteko esateari dagokionez; tiratu egin behar da, ahalegina egin behar da...” (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Aipatzen dugun aparteko dedikazioa irakasleen honako testigantza hauetan islatzen da. Horietan edozein irakasgaitan eskola-laguntza behar duten ikasleei laguntzeko joera ikusten dugu, batez ere euskararako. Edozein ikasleri ematen dioten laguntza, jatorriagatik bereizkeriarik gabe.

“Bai, azkenean delako irakaslearen, tutorearen ordu libreetatik kentzea, eta erlijioa izatean, bada erlijioa bi saiotara joan beharrean, batera joatea eta ordu horretan nirekin zator indartze-saiotara, jolastorduetan, nire denboran ba... beste gauza batzuetarako umeak eskaintzea”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Zergatik doa talde hau horrela? Jakina, bi urte igaro eta irakasleak talde zaila hartzen du, eta pasatu egiten du... Abenduan ikusten duzu eta... argalduta dagoela ikusten duzu... Baina ekainean dagoeneko badagoela ikusten dugu, taldea berriro dagoela ondo, lortu duela”.

(Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Eta, gainera, uste dut ondo dabilela, jolastorduetan ere aukera dutelako; irakasle boluntario batzuek errefortzua ematen diete, baina ez bakarrik euskaraz, baita arazoak dituzten bestelako ikasgai batzuetan ere. Horrek, beraz, asko laguntzen du. Egutero da, bost egunetan. Beraz, batzuk, batez ere gazteenak, 12-23 urtekoak, euren koadernoekin doaz, edozer egiten dute, eta jolastokietan aprobetxatzen dute oro har dena indartzeko, eta euskara zehazki; gainera, beste edozein ikasgaitan ematen zaizkion azalpenak euskaraz dira”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

“Bera (indartze-lanetarako irakaslea) premia bereziak dituzten bi neskatoentzat dator, baina pertsona normala bada, sentikorra eta lankidetzan jardun nahi duena, dio: baina... zer da hau? Guztiekin lan egingo dugu. Ez naiz eseriko, nire lana ume bi horiekin euren premiei erantzuteko eserita egotea izanik ere; nik taldearentzat lan egiten dut; beraz, taldearentzat lan egiten dugu. Laguntza hori hoberako laguntza da, baina jarraitzen du nahikoa ez izaten. Hori dela eta, datorren urterako gehiago eskatu nahi dut”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Hala ere, halaber hautematen dute ahalegin berezia egiten dutela arreta bereziak behar dituzten ikasleengatik, epe laburrean, ikastetxean jarraitzen ez dutela ikusteko. Dedikazio hori ez dute beti euren gain hartzen irakasleek; beti hartzen dute pertsona berek euren gain.

“Hori beste gauza bat da; egoera batzuetan ahalegin bizia egin behar da, eta, sarritan, ahalegin handia egiten duzu, 4 hilabete irauteko. Dena mugitu duzu ume horrek eduki beharrekoa eduki dezan; eskatzeko eskubidea zeukan, eta zuk arrazoizko ikuspegi batetik konpondu duzunean, hiru hilabete igaro dira eta beste nonbaitera doa. Hori guztia, irakasleen ikuspuntutik, gogorra da; izan ere, sarritan, amaierako ahalegina pertsona zehatzek egin behar dute, eta, jakina, horiek dira egokitu behar dutenak... Uste dut onartu egiten dugula hori, baina kontu arazotsua da; izan ere, onartu bai, baina ez dago konponduta”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Irakasleek zailtasun handiagoak nabari dituzte hezkuntza-lanean, zenbat eta nagusiagoak izan ikasleak. Ikasle berriak ikasgelara egokitzea, materialak berrikustea, ikasleek beharbada bizi dituzten arazo pertsonalak irakaslearen hezkuntza-egitekoa zailtzen duten egoerak dira.

Irakasleek zailtasun handiagoak nabari dituzte hezkuntza-lanean, zenbat eta nagusiagoak izan ikasleak.

“Zenbat eta altuagoa izan maila, orduan eta gehiago. Material gehiago egokitu behar dituzulako, istorioekin atzetik... Izan ere, jakina, egoera emozionalaren araber, bada... Eta emozionalki ondo ez badago, ba lan egiteko ere ez da ondo egongo, baina banantze txarra izan duten guraso batzuen semea edo alaba izan daitekeenez, ez du hainbeste zerikusirik atzeritarrak izateak”. (Publikoa, Haur Hezkuntza)

Irakasleak zalantzaraz eta arduraz beterik daude; ez dakite zer egin epezkako matrikulatutako ikasleekin, batez ere hainbat pertsona direnean aldi berean edo epe laburrean. Profesional horiek badakite zenbat ikasleekin hasten duten ikasturtea, baina ez dakite zenbatekin amaituko duten, ez eta bakoitzaren zehaztasunak ere. Gainera, kontuan hartzen badugu eskolak euskaraz ematen direla, irakasleentzat are lan- eta dedikazio-karga handiagoa da, eta ez dakite oso ondo nola heldu horri eta nola antolatu.

“Bai, bat-batean, 8-9 ikasle iristen dira, eta, zer egin behar dugu eurekin?” (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Nik, jakinez gero beti etorriko direla Kolonbiatik eta 2. sei hilekoan etorriko direla, ba antolatu egiten naiz. Baina Ukrainiatik etor daitezke; txinatar bat, zeinak itzul-tzailea behar duen, eta hura 10 orduz bidaltzen dute, eta gero ez dakit txinatarrekin zer egin. Edo marokoar bat etor daiteke... zer dakit nik ba... eta urtarrilaren 10ean etor daiteke edo azaroaren 14an edo maiatzaren 25ean; jakina, hori beste gauza bat da”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Batzuk ez dira sekula eskolatuta egon, eta test bat egin behar dute, jakiteko zer ezagutza duten; batzuek kaligrafia baino ez dakite, eta Lehen Hezkuntzako 3. mailara datoz, eta zer egin behar duzu?”. (Itundua, Lehen Hezkuntza)

“Eguraldia aurreikusten dutenean, beste 200 satelite dituzte eta 500 pertsona dauzkate lanean, eta baliatzen diren ereduak askoz ere hobeak dira. Baina hemen aldagai-kopurua oso handia da, eta ezin da inolaz ere konpondu. Antolatzea... ba nik neure gain hartzen dut; izan ere, irakasleak ez daude gustura, baina esaten diet, eurek ulertu egiten dute, baina gero eurak daude klasean eta neuk ere eskolak ematen ditut, eta ikusten dut zer gertatzen den. Ez dakit noiz, ez dakit non, ez dakit zer egoeratan, ez dakit ezer. Dakidan bakarra da etorriko direla, ahal dudana egingo dudala”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Zehazki, euskarak eta bere kudeaketak ikasgelaren barruan kezka eta ardura eragiten ditu; izan ere, hizkuntza indartzeko irakasle baten irtenbidea ez da nahikoa izaten, denbora luzeagoz zerbitzu hori behar duten kasuak biderkatu egiten direlako. Gainera, kontuan hartu behar da epez kanpoko matrikulazioen ondorioz zerbitzu honen inguruan egiten den eskariaren gorakada, zeina beti ezin baita zabaldu, Hezkuntza Sailak eskatzeko ezarritako epeengatik.

“Nik hizkuntza indartzeko irakasle bat dut, nik eskatzen dudanean daukadan egoeran pentsatzen; normalean ikastetxe itunduetan ikasturtea hasita izan daiteke, publikoetan lehenago baita. Batzuetan gerta liteke urtarrilean, otsailean... ikasle gehiago etortzea, eta baliabide hori geroago eskatu izana, urtarrilean ditudan irakasleak kontuan hartuta... Beraz, antolatzea ezinezkoa da”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Bada, imajinatu klase bat duzula antolatuta, eta, bat-batean, ume bat heltzen zaizula otsailean, eta euskararik ez dakiela... ederra egin dugu! Orain hasi egin behar dut, eta hogeitaka eta hau dauzkat. Eta orain hutsetik hasi behar dut. Bat-batean bat dator; urte batean gogoratzen dut 2. mailara lau inguru etorri zirela, eta irakasleek bertigoa sentitzen zuten; irakasle horiek oso inplikaturik zeuden edo ongi egin nahi zutelako euren lana, eta, bat-batean, orain zer? Beno, ba ume horiek guztiak 6. mailara heldu dira emaitza bikainekin. Zortea dugu, oso inplikaturik dauden familiak baitatozkigu”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Irakasleek indartze-programaren inguruan egiten duten balorazioa ez da oso ona; izan ere, azken batean, irakasle batek X pertsona ditu, kontziente da ez dela denbora nahikoa, eta eskolara doa, ez du maila egokia, eta hori arazo bat da; izan ere, une honetan ikasle bati, esaterako, euskararen salbuespena ukatu diote, ez dugu euskaraz ebaluatu behar, ikasten ari da baina ebaluatu gabe, eta ukatu egin diote, ezin da sartu”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Ez dugu ahaztu behar herrialde berri batean hizkuntza ezezagunarekin bizi-tzeak ekar ditzakeen ondorioak gehien jasan ditzaketenak ikasleak eurak dire-la, eta nahiz eta irakasleek bilatu ikasteko metodarik onena eta, horretarako, arreta banaka eskaini, ikasle berriak nahi duena dela ikasgelako gainerako ikaskideak bezalakoa dela sentitu.

“Zuk zeure eritmoarekin (klasekoa) jarraitzen duzu, bera geldi dezakezu, fitxa batzuk prestatzen dizkiozu, baina, jakina... eta aurten etorri zaidanari gertatzen zitzaion; begiratzen ninduen eta nik zerbait jartzen nion aparte, liburua hartu eta jarritakoa uzten zuen, eta besteena egin nahi zuen. Berak liburua hartu eta nik esaten nion ezin nuela ulertu, baina berak hori nahi zuen. Nahi dutena da gainerakoak bezala sentitu”. (Itundua, Lehen Hezkuntza)

Ikasle berriak nahi duena: ikasgelako gainerako ikaskideak bezalakoa dela sentitu.

Hala ere, positiboki baloratzen da euskararen ikaskuntza, bai eta irakasleen ahalegina ere euren irakaskuntza-zereginen, ikasketekin gogobetez jarraitu ahal izateko. Bigarren mailako hezkuntzara euskara maila egokiarekin sartzeak lagun diezaioke eskola-arrakastan.

“Nire ustez, garrantzitsua da hemendik irteten direnean euskara maila ona izatea, ikasketekin jarraitu ahal izateko; izan ere, bestela, Bigarren Hezkuntzan, institutuen antolamenduagatik, askoz ere zailagoa da ikasteko laguntzak antolatzea. Bigarren Hezkuntzan dena dago askoz ere partzializatuago; tutorearen irudia barietatuago geratzen da”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Tutorearen irudia

Tutorearen irudia oso positiboki baloratu dute elkarrizketatuek. Beti irudi horren izaera eta joera kontuan hartuta, ikasleei arreta eta dedikazioa eskaintzeko duen zeregina nabarmenagoa da Haur Hezkuntzan eta Lehen Hezkuntzan; izan ere, bertan harreman hurbilagoa izaten da familiekin, eta ikasleen jarraipen jarraia egiten da. Bere egitekoa ikasleak ikasgelan integratzeko ezinbesteko elementu da. Bigarren Hezkuntzan dagoenean, tutorearen egitekoa baliagarria da ikasleak etorkizuneko eskola-ibilbideak gidatzeko eta banakako jarraipena egiteko; horretarako, prestakuntzako beharrak ebaluatuko ditu.

“Hemen tutorearen zeregina funtsezkoa da. Ume batzuk datoz eta konturatzen zara irakasle horrekin ondo egongo direla. Batzuk harkorak dira; jolastokira doaz eta neska-mutilak ikusten dituzu... jo! Bakarrik dago! Banoa. Edo jolastu egingo gara... tutorearen egitekoa da, funtsean”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Egia da pertsona bakoitzaren izaerak ere eragin handia duela. Baina egia da tutoreak erabakigarriak direla integrazioan”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Nire ustez, Lehen Hezkuntzako funtzionamendua, zentzu horretan, familia horientzat, askoz ere hobea da; izan ere, zenbat eta denbora gehiago eman

“Egia da tutoreak erabakigarriak direla integrazioan.”

pertsona batekin, orduan eta hurbilagoko harremana sortzen duzu, nire ustez. Zu natura-zientzietako irakaslea bazara eta tutorea bazara, ikasle hori astean hiru orduz eta tutoretzako beste ordubetez ezagutzen duzu. Nahiz eta ezagutu, ez du zerikusirik ikasgelan hiru ordu ematen dituzun kasuekin.

Eta, hori dela eta, nire ustez, eurek ere indartsu irten behar dute, oinarri sendoarekin”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Eurak orientatu egiten dira ikastetxetik; zerbitzu bat dago, eta tutoreok esan ohi dugu gaitasunik duten, nahi dutena egin dezaketen... Eta, beste kasu batzuetan, beharbada, esan ohi dugu ez dutela goi-mailako karrera bat edo batxilergoa egiteko gaitasunik, baina badutela tarteko modulu bat egiteko gaitasuna. Baina eurei eta beste edonori, guztioi”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Izan ere, guk txosten batzuk prestatu behar ditugu: nola hartzen dugun umea eta nola uzten dugun ekainean, zer bilakaera izan duen... Hori guztia tutoreek prestatzen dute; ikasgai bakoitzean irakasle bakoitzak zer ohar egiten duen... Guztia egiten da txostenen bidez; izan duen bilakaera ikusi eta bide onetik goazen begiratzen da, edo umeak atzera egin ote duen; izan ere, 1. mailan dituen premiak beharbada ez dira 2. mailan dituen premien parekoak”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Harremanak familiekin

Irakasleek familia etorkinekin harreman normalizatua dutela ikusten da. Esaten digute tratu bera ematen zaiela, bertoko familiak izan edo jatorriz atzerrikoak, eta sortzen diren harremanak ikasleen onerako direla euren hezkuntza-prozesuan. Era berean, harremanaz egiten duten balorazioa positiboa da; izan ere, euren dei egiten eta bilerei erantzuten diete, eta ez dute horretarako arazorik jartzen.

“Irakasleak atzerriko familiekin duen harremanean gauza bera egiten da; familiekin urtean bi aldiz hitz egiten du, gutxienez, bai eta beharrezana ikusten duenean ere. Osteguna bisita irekiaren eguna da, eta arazoren bat atzematen denean, telefonoz deitzen zaie. Hori horrela, eskola honetan ondo egiten da lan; umeek aurrera egiteko kezka dago, ez zaie erantzukizunei muzin egiten”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Oso ona; hitzordua ematen zaien bakoitzean, etorri egiten dira; ikasturtean zehar zenbait aldiz ematen zaie hitzordua, eta gero, zerbait berezia ikusten bada, saiatzen gara gurasoen laguntza izaten”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Harreman normalizatua ere begiratu behar da irakasleek familiekin erakusten duten jarrera motaren ikuspegitik, eta alderantziz. Familiekiko tratuan isla daitkeen kultura- eta ideologia-ahalmenaren inguruan hausnartzen da.

“Ikusten duzunean nola hasi funtzionatzen, nola ikusten dituzun ikasleak, harreman pertsonalak ezartzen dituzu, eta familiekin harremanak; dena normalizatzen da eta askoz ere lasaiago doa. Dena da eduki dezakegun feelingaren araberakoa eta nola konpontzen garen familia eta ikasleekin, eta horiek eskolarekiko duten jarrera eta geuk eurekiko duguna. Izan ere, sarritan, bada, beno, irakasleak ere

hezkuntza baten ondorio gara; bakoitzak ideologia oso zehatza dugu...” (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Aldi berean, atzerriko familien jarrera irakasleekin... Ondo hartzen dute euren lanbidearekin duten errespetua eta euren gana jotzen dutenean erakusten duten hezkuntza baloratzen dutenek. Beraz, nahitaez agertzen dira elkarrizketetan antzina bertoko familiek zuten jarreraren inguruko desira.

“Gurasoekiko (atzeritarrak) harremana bestelakoa da; guztiz desberdina. Ni sentitzen naiz... 36 urte eman ditut irakasle-lanetan, eta auzoko guraso euskaldunekin neukan harremanak ez du zerikusirik jende honekin dudanarekin. Egundokoa naiz. Pasteltxoak ekartzen dizkizute... beste kontu bat da. Lehen bezala da; lanean hasi nintzenean, irakasleari zor zitzaion errespetua; berak esaten zuena hala zen. D ereduan ez; D ereduan eztabaidatu egiten dizute; adoretu ugari dago, eta, orduan, diozu: talde berekoak gara, gurasoak eta irakasleak alde berean gaude, biok nahi dugu eta gauza bera. Bada, horiek ederki ulertzen dute”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Ez, egia esan, nik beti diot: kanpotik datozen familia guztiak, jende guztiak, irakasleak eta ikastetxea asko baloratzen dituzte. Batzuetan, ez dut esango bertokoek baino gehiago, baina askotan ikastetxea, irakasleak zalantzan jartzen dira; eta, ordea, familia mota horrek normalean askoz ere errespetu gehiago du edo irakasleak dioenari kasu gehiago egiten dio, bai eta ikastetxeak esandakoari ere. Alde horretatik, asko baloratzen dutela esango nuke. Alegia, ez dago kexarik... Egia da kexa puntualak egon daitezkeela, arazoak, egunero ordu asko egiten ditugu bertan, beraz, logikoa denez, beti daude arazoak, gaizki-ulertuak... Baina ez dago arazo berezirik eurekin”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

“Ni esaten ari naiz filipinarrentzat bigarren ama zarela; nik bi umeren amabitxi izan behar izan dut, eta nik diot: baina, ez naiz katolikoa eta! Baina horrek ez du zerikusirik, irakaslea zarelako eta amabitxia izan behar duzulako. Eta, beraz, jaunartzera joan behar! Denek, eta magrebtarrek etxean eginiko pasteltxoak ekartzen dizkizate ia astero, eta filipinarrak, esan dizudan bezala, biren amabitxi izan behar izan dut, eta fideoak... bidaltzen dizkizute, esaterako... jateko opari ugari” (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Nahiz eta, oro har, jatorriz atzeritarrak diren familiekiko harremanak gogobetetsuak izan, zailtasunak ere eragiten dituzte. Oztopo nagusiak dira familia horiek hasieran duten lotsa, hizkuntza ez ezagutzea, kultura-gako desberdinak

“

“Ni esaten ari naiz (nazionalitatea)-(r)entzat bigarren ama zarela; nik bi umeren amabitxi izan behar izan dut, eta nik diot: baina, ez naiz katolikoa eta! Baina horrek ez du zerikusirik, irakaslea zarelako eta amabitxia izan behar duzulako. Eta, beraz, jaunartzera joan behar! Denek, eta (nazionalitatea)-ek etxean eginiko pasteltxoak ekartzen dizkizate ia astero, eta (nazionalitatea)-ak, esan dizudan bezala, biren amabitxi izan behar izan dut, eta fideoak... bidaltzen dizkizute, esaterako... jateko opari ugari”

(Publikoa, Lehen Hezkuntza)

”

eta ordutegiaren aldetiko bat ez etortzeak; horiek guztiek zalantzan jartzen dute gurasoek seme-alaben hezkuntzan duten interesa. Alderdi biek, irakasle eta familiek, elkar ulertzeko egiten duten ahaleginaren bidez, azkenean harremanak gogobetegarritzat jotzen dira.

Oro har, jatorriz atzerritarrak diren familiekiko harremanak gogobetetsuak izan arren, zailtasunak ere eragiten dituzte.

“Hasieran erdi lotsatuta datoz, baina Haur Hezkuntzan, tutorearen eta gurasoen arteko harremana estuagoa denez, jarraian agertzen dira oso eskertuta, zuk ondo hartzen dituzula eta eurak ulertzeko ahalegina egiten duzula ikusten dutenean”. (Publikoa, Haur Hezkuntza)

“Oso ondo, oso normal, guztiekin; nik ditudan hirurekin oso ondo. Eta ikastolan ez da arazorik egoten. Arazo gehiago dago azken orduan sartzen dizkizutenekin, honekin bezala, aitarik eta amarik ez zeukanarekin eta urruneko izaba batekin bizi zenarekin, ez dakizu-eta berarengana zelan hurbildu”. (Itundua, Lehen Hezkuntza)

Hala ere, hizkuntzaren oztopoa aipatzen dute elkarrizketatutako pertsona batzuek, familiekin harreman arina dagoenean. Ikastetxe askoren ustez, irtenbidea da borondatezko itzultzaileak izatea, dela ikastetxeko irakasleen artean, dela kanpoko langileen artean, hasierako harremanetan laguntzeko. Topaketa horietan pertsona bat itzultzen edukitzeak dakarren laguntzak ere alderdi negatiboa du; izan ere, ez du aukerarik ematen konfiantzan edo konfidentzietan oinarritutako harremanik sortzeko.

“Izan ere, batzuetan ez duzu ulertzen (...); batzuetan ingeleseko irakasleari eskatzen diozu laguntza, baina, beno, zuk azkenean ahalegina egiten duzu, eta orduan irekitzen da pixka bat, hasieran pixka bat lotsatuta baitatoz”. (Publikoa, Haur Hezkuntza)

“Zail egiten zaigu, egia esan, hizkuntza ere... Atzematen ari gara familietan aitak dakiela gaztelaniaz hitz egiten, normalean. Amek gutxiago hitz egiten dute, gutxiago irten direlako edo harreman gutxiago dituztelako. Eta datorrenak tutoreekin edo nirekin hitz egiten du; eskolarekin komunikazioa amak izaten du, eta amarekin zaila izaten da, hizkuntzagatik. Egin izan ditugu bilerak itzultzaileekin; beharbada erkidego musulmaneko emakume erreferente bat badago, berarekin hitz egiten dugu eta bileretara arabieraz hitz egiten duen pertsona batekin dator, eta horrek erraztu egiten du, ez? Baina... gauza batzuez hitz egin behar badugu, ba beste pertsona bat aurrean egotea eurentzat ez da eroso. Beraz... ez dakigu nolakoak diren. Eta pentsatzen dugu ez gaituela ulertu; gauza bat eskatu eta ez dit ekartzen... Egia esan, zaila da”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Familia batzuekin zaila da harremanak izatea, hizkuntzagatik ere bai...” (Hezkuntza ez-formala)

Familiekin harremana izateko zailtasunen arrazoietakoa bat da ordutegiak ez datozela bat, bilerak egin ahal izateko ikastetxean, eta ez hainbeste seme-alaben hezkuntzagatiko interes faltagatik. Irakasleek uste dute akordio jakinak lor daitezkeela, ahalik eta irtenbide onena bilatzeko, baina ezaugarri orokor bilakatu gabe.

*“Egia da batzuetan arazoak ditugula harremanetan jartzeko ikasle etorkinen fami-
liekin; izan ere, ordutegi konplikatua izaten dituzte. Eta bilera batzuetara, esate-
rako, ez da inor etorri izan; esaterako, hizkuntza indartzeko dela-eta gauzak nola
planteatu azaltzeko bilera bat egin genuen, eta 25 bat egongo ziren egoera horre-
tan, baina bakarra etorri zen. Badakigu kontua ez dela ardurarik ez dutela, nahiz
eta egongo den ardura ez zaionik ere, baina kontua da lanean sartzen direla batek
daki zer ordutan eta irteteko ordua... eta ezin dute. Saiatzen zara moldatzen, baina,
jakina, ezin dituzu bilerak 20:30ean edo 21:00etan egin. Bada, inoiz, egin deza-
kezu bilera ordu horretan, baina sistematikoki, ez”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)*

Irakasleentzako prestakuntza

Elkarrizketetan hitz egiten da, eta aurretik ere beste ikuspuntu batetik azter-
tu da, kulturartekotasunean, ikasgelako aniztasunean, kultura-urratsen ikas-
kuntzan eta beste hainbat alderditan oinarritzen diren prestakuntza-saioak
dauden ala ez dauden, edo beharrezkotzat jotzen ote diren. Hainbat jarrera
ikusten dira: batzuek baieztatzen dute ez dutela prestakuntzari jasotzen; bes-
te batzuek uste dute nahikoa dela ordura arte eskainitakoarekin; eta beste
batzuek uste dute beharrezko izango litzatekeela migrazioen eremu horretan
prestakuntza areagotzea edo jasotzea, baina ez dakite nola.

“Bada, zehatza, ez”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

*“Nire ustez, prestakuntza beharrezkoa da irakasleentzat, baina, beste alde batetik,
nola antolatu behar dira prestakuntza horiek?”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)*

*“Eta gero, emozionalki, nola lagundu? Uste dut alderdi horretan irakasleak pixka
bat sentsibilizatu ditugula, ez? (...), hori guztia lantzen den atala duen tutoretzen
programa baten barruan egon ahal izatea”. (Publikoa, Haur Hezkuntza)*

“Prestakuntza? Bai, baina, zelan? Ez dakit”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Ikastetxe batzuetan, hizkuntza indartzeko irakaslearen irudia da Berritzegu-
neetara zuzentzen dena kulturartekotasunean oinarritutako prestakuntza bere-
zia jasotzera. Gero, edukiak eta materialak ikastetxeko gainerako irakasleekin
partekatzen ditu. Oso positiboki baloratzen dute Hezkuntza Saileko zerbitzu
honek ematen duen laguntza, zeinak lagundu egiten baititu eremu horretan
beharrizanak dituztenean.

*“Prestakuntza eskaini zuten bere garaian, HIPIen bidez”. (Itundua, Bigarren Hez-
kuntza)*

*“HIPIa mintegi batera doa Berritzegunera, eta bertan gure zalantzak argitze dira.
Gero materiala asko partekatzen da, guztion artean. Ikastetxe honetan ondo kon-
pontzen gara horrela”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)*

*“Gero egia da Berritzeguneei asko lagundu digutela errealitate honetan, errealita-
teari aurre egiten, materialak, esperientzia, laguntza praktikoa... baliatuz”. (Itun-
dua, Bigarren Hezkuntza)*

“Bertan HIPIek hilerok bilerak dituzte Berritzegunearekin, eta bertan jarduteko urratsak, materialak, informazioa... ematen dira. Bertan badago Berritzegunearen aholkularitza, eta alde horretatik oso garrantzitsua da. Badago, bestalde, Berritzegunearen web-orrialde bat, eta, bertan, HIPIek baliabideak eta materialak aurki ditzakete horiekin lan egiteko. Hizkuntza indartzeko irakaslea ere, normalean, harremanetan egoten da tutoreekin, eta eurekin hitz egiten du; izan ere, ikasleen ikasgelako tutoreak dira. Beraz, irudi garrantzitsua da, jarraipena egiteko”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

Baina badaude, bestalde, kulturartekotasunaren eremuarekin beti lotuta ez dauden gaien gaineko prestakuntza duten ikastetxeak. Aldi berean, prestakuntza horiek ikasleei jardueren bidez eta irakasleek sortutako ekintzen bidez iristen zaizkie. Horrela, edukiak ikasleen onerako erabiltzen dira.

“Oro har ez, baina beharbada badago ezer egin duenik, baina bere kabuz”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Aurten balioetan oinarritutako prestakuntzarekin aritu gara; Eusko Jaurlaritzak eskaintzen zuen, errespetuarekin, enpatiarekin, tolerantziarekin eta beste zenbaitekin lotuta, eta, horien artean, aniztasunaren gaiarekin lotuta ere bai. (Itundua, Haur Hezkuntza)

“Irakasleak etengabe ari dira prestatzen, ikastetxeak kudeatuta. Hainbat motatako prestakuntza da: atzerritarrei buruzkoa, dislexiari buruzkoa... dena doa orientatzen”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Ez dugu inolako berariazko prestakuntzarik kulturartekotasunaren gainean. Egiten dute lankidetzaproiektua. Eta gero, pastoraltzatik, egiten dituzte horri zuzendutako gauza asko, baina...”. (Itundua, Lehen Hezkuntza)

“Beraz, gero pentsatzen dugu hobe zela guk jasotzea prestakuntza eta, nolabait, gure jardueretara egokitzea; eta hori ari gara egiten. Eta hitz egiteko gai bat, bada hori, kultura desberdinen da, nola kudeatu”. (Itundua, Haur Hezkuntza)

Ikasleen itxaropenak eta etorkizuna irakaslearen ikuspuntutik

Betetzeko helburu batzuk ezartzen dituen edonork iritsi nahi du helburu horietara ahalik eta modu arrakastatsuenan edo, gutxienez, arrazoizko gutxienezko arrakasta erdietsita. Irakasleek ikasleengan duten itxaropenak eragina du, neurri handiagoan edo txikiagoan, ikasleen jardunaren emaitzetan.

“Aurreko egunean zuzendariarekin hitz egiten nuen, maila altuko irakasleak onartzeaz. Ez, ezin dugu hor geratu. Neskato edo mutiko honi begiratu behar diogu, ea zer lortuko dugun berarekin, zer egingo dugun berarekin. Lortuko dugu 6. mailan bere lagunekin joatea ikastera; bestela, uste dut okerbideetik daramagula. Ikastetxe bat bilatu behar diogu, non eskolako arrakasta bermatuko baitzaion, erabateko porrotaren orde”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Elkarrizketatuei eskatu genien egungo ikasleak irudikatzeko etorkizun ez urrunegi batean. Alde batetik, gehiengoak bat egiten du: Euskadin jarraituko dute bizitzen; lurralde honetan izango dute bizilekua. Hezkuntzari eta/edo lanari dagokionez, Haur eta Lehen Hezkuntzako irakasleek ikasketen etorkizunaz hausnartzen dute, eta ikasleek ikasten jarraituko dutela uste dute. Halere, ikasleek Lanbide Heziketara bideratutako hezkuntza-ibilbidea egingo dutelakoan daude irakasleak. Bestalde, antzeman dute atzerriko familiek bestelako modu batean baloratzen dutela hezkuntza-sistema goiztiarrena: ez diote tokiko familiek bezainbesteko garrantzirik ematen.

“Ikasten ikusten ditut. Oro har, hemen, DBH amaitzen duten guztien % 90 institutura doaz. Beste batzuk ozta-ozta ari direla ikusten da: graduatua lortzen dute, eta esan egiten diezu: tira, hobe modulu batera bazoaz. Normalean, ahalegina egiten da ibilbide bat egin dezaten. Norabide bat ezartzeko ahalegina egiten da: ikusten duzunean bati kostatzen zaiola, ez diozu batxilergora joateko esaten; modulu bat begiratzen dugu, zer gustatzen zaizun...”. (Itundua, Lehen Hezkuntza)

“Nik esango nuke hemen biziko direla; oro har, bai. Ikasketei dagokienez, bada, azken bost urtekoek nik uste dut baietz; izan ere, ikusten duzu familia batzuek interes handia dutela... Tira, (ikastetxearen izena) ikastetxean eskakizun maila jakin bat dute jada; bestela, ez dut uste hainbesterako zerarik izango luketenik hara bidaltzeko. Halaber, handik etortzeak ez zaitu behartzen hara joatera. Nolanahi ere den, gehienak (ikastetxearen izena) ikastetxera joan dira. Hobeto edo txarrago, baina jarraitu egiten dute. Nik uste dut euren gurasoek ikas dezatela nahi dutela, baina kontua da haur diren artean ez dutela gure kontzeptua... Sarri esan behar zitzaizkien hau ez dela haurtzaindegia. Han ezberdin izan behar du. Eurei kostatzen zitzaien ulertzea hona ez datozela bakarrik jolastera eta plastilina egitera. Gerora, epe luzera, ikusi egiten duzu gurasoek nahi dutela seme-alabek gaitzitzea, gurasoak iritsi direna baino harago iristea seme-alabak, etorkizun hobeak izan dezatela, nahiz eta beharbada ikasketek ez dizuten hori bermatzen... Baina, eurek badute ideia hori... Nik baietz uste dut. Gainera, unibertsitatara sartzeak arrakasta-gako bat emango dizu”. (Itundua, Haur Hezkuntza)

“

“Asko ikusten ditut euren lekuetara itzultzen. Batzuk, hala nola ... (ikasle bat) oso txarto ikusten ditut. Kinki eginda ikusten dut, munduarekin eta bizitzarekin suminduta. Beste batzuk ondo ikusten ditut. A ... (ikasle bat) dela eta... Nik neskato hori... Neskato hori maitagarria da. Neskato horrek bide zuzena hartzen badu, kontuak ondo ateratzen bazaizkio, bidean aurkitzen duena... maitagarria izango da, eta hemengo egoera guztietan integratuko da, izaera bikaina duelako. Halaber gertatuko da ... ikaslearekin: kubatar baten alaba da eta izaera ona du. Nik ikusten dut klasearen ehuneko bat oso ondo integratuko daitekeela, baina ez dakit... Beste talde handi bat ez”.

(Publikoa, Lehen Hezkuntza)

”

Bigarren Hezkuntzako irakasleak bat datoz Haur eta Lehen Hezkuntzako irakasleen ikuspegiarekin: Lanbide Heziketa hautatzeko joera izango dute ikasketekin jarraitzeko, ez hainbeste unibertsitaterakoa. Euren argudioen oinarrian daude ikasleek jatorritik dakarten hezkuntza maila txikiagoa, ikasketen inguruko motibazio txikiarekin batera. Nolanahi ere den, ezberdintasunak ezartzen dira jatorri geografikoaren arabera eta, horrenbestez, hezkuntza-ibilbideak ezberdinak izango direlakoan daude. Laneko etorkizuna dela eta, ez da haute-maten oso ezberdina izango denik ikasle etorkinen eta tokikoaren artean: denek izango dituzte zailtasunak lana bilatzean eta lan-baldintzekin.

“Nik uste dut hainbat irtenbide izango dituztela. Oso gai ikusten ditut. Asko lan-tzen ari gara motibazioa eta jarraitu beharra: hori da garrantzitsua. (...) Eurek ikusten dute: autoa edukiko dut, ez dakit zer, etxe bat edukiko dut... Eta nik galdetzen diot: zerekin ordainduko duzu? Badakizue zer-nolako ahalegina egiten duten zuen gurasoek paga emateko? Oso erraz ikusten dute guztia”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Hainbatek Lanbide Heziketara jotzen du, aipatu dugunagatik, eh? Dakarten kultur mailagatik. Latinoamerikakoek kultur maila apala dakarte. Jakina, euren itxaropenak gradu ertain batera doaz sarri, eta eurentzat lorpen garrantzitsua da. Baita goi-mailako gradu batera ere. Batxilergora ere badoaz, baina portzentajea, gehiago doaz Lanbide Heziketara. Tira, Ekialdeko herrialde batzuetakoek, kultur maila handiagoa dutenetakoek, kultur maila handiagoa dakarte. Batxilergoa egin duten ikasle asko ditugu. Non ikusten ditudan? Tira, dauden lekuan. Guk jarraipena egiten diegu askotan; are gehiago, askotan bisitan etortzen zaizkigu batxilergoa amaitu ondoren, ikasten amaitu dutenean”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

“Nik Lanbide Heziketako lanetan ikusten ditut. Gehienak ez ditut irudikatzen unibertsitatean ikasle. Nik ezagutzen ditudanak, eh? Ziklo ertainak egiten ikusten ditut. Euren jatorrizko herrialdeetara itzultzen... gehienak ez”. (Hezkuntza ez-formala)

“Nik oso txarto ikusten ditut denak. Uste dut etorkizuna nahiko iluna izango dela oro har; ez dirudi kalitatezko lanik izango dutenik. Batek ere ez. Halere, galdetzen duzuna bada ea batzuk ugazaba ikusten ditudan, eta beste batzuk indio... Bada, ez. Denak ikusten ditut berdin. Batzuek beste batzuek baino aukera gutxiago izatea... Ez dut uste. Ez dut uste lanean etorkizun txarragoa izango dutenik etorkin edo etorkinen seme-alaba izateagatik. Uste dut bakoitzak duen prestakuntzaren arabera dela kontua, ez besterik. Uste dut ordainsariak eta laneko baldintzak txarrak izango direla”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

Laburpena

Irakasleak ez dira ados agertzen irakasleriari buruz hitz eginda orokortu nahi denean; zehazki, etorkinez hitz egitean. Nolanahi ere den, saihestezina da ikasgelan identifikaturiko jokaerak eta jarrerak ikasleen jatorri kulturalen arabera sailkatzea. Hori ez da larria, aldez aurretik epaitutako jarreretarantz beste pausu bat ematen ez bada. Ikastetxea inguruko errealitate sozialaren isla da; beraz, irakaslea, gizarteko kide denez, eskolako ingurura egokitutako estereotipoen transmisore da. Hori dela eta, mesfindantza eta konfiantzarik eza sortzen da irakasleen artean, eta tokiko ikasleen aldeko jarrera har dezakete, etorkinen aldean. Dena den, azterlanak jasotzen duenez, maila sozioekonomikoak bideztatzen du immigrazioarekiko tolerantzia eta begikotasuna, hala testuinguru sozial zabalean nola ikastetxeetako testuinguru mugatuagoan.

Irakasleei zalantza sortzen zaie hezitzaile gisa egiten duten lanaz. Ikasle etorkinak ikasgeletara iristeak irakaskuntza-metodoak berrikustea eragin die, zalantza egitea euskara sendotzeko eta integrazio soziolinguistikoa lortzeko modu onena ikasgela eredugarritik bereiztea ote den, edo tokikoen eta etorkinen arteko bereizketa sustatzen ari ote diren.

Batzuek beharrezkotzat jotzen dute irakasleei prestakuntza ematea kultur aniztasunarekin lotutako alderdiez, baina, bestalde, hautazkotzat jotzen duten iritziak ere badaude, eta profesional bakoitzaren hezkuntza-konpromisoari eta hezkuntza-prozesuan esku gehiago hartzeari dei egiten diete. Beste alde batetik, eta gaitasunak ikasteari eta barneratzeari dagokionez, beharrezkotzat jo da babes emozionala ematea migrazio-esperientziaren bat bizi izan duten haur eta gazteei; izan ere, egoera traumatikoak bizi ahal izan dituzte, eta ikastetxeetatik eman behar zaie erantzuna.

Irakasleek badakite beren ikasgeletara ikasle etorkinak heltzeak beren borondatezko inplikazio aktiboa dakarrela, kalitatezko hezkuntza bermatuko bada. Baloratu egiten da, horrenbestez, irakasleek egoera zailetan irauteko ahalmena. Halakoetan, aparteko denbora eman behar dio bere lanari, eta lan horrek ez du beti aitorpen ekonomikorik. Kasu gehienetan, zeregin hori pertsona berebereri dagokie. Ikasle etorkinek gabeziak izan ditzakete gai batzuetan, eta irakasle horiek eman ohi diete babesa ikasgelako ohiko erritmotik kanpo. Halere, ahaleginek ez dakarte beti espero den emaitza. Zailtasun handiagoak ageri dira hezkuntza-jardunean, ikasleak helduagoak diren heinean, hala nola ikasle berriak ikasgelara egokitu behar direnean, materialak berrikusi behar direnean edo ikasleen arazo pertsonalak lantzean. Epez kanpoko matrikulazioek kezka berezia eragiten dute irakasleen artean; zehazki, ikasturtean zehar bolumen handia jasotzen dutenen artean eta irakasgaiak euskaraz ematen dituztenen artean; izan ere, lan-karga handiagoa da, eta aparteko lana egin behar dute, programak eta klasearen erritmoa berriz egokitzeko. Hizkuntza Indartzeko irakaslea beharrezkoa da, baina ez da nahikoa zerbitzu horrek eskatzen duen

benetako estaldura emateko. Irakasleek hautematen dute gutxieneko euskara maila bermatzearen arduradun direla, eskolako arrakastarantz egiten den bi-dearen zati gisa.

Tutoreak eta ikasgelan erreferentziazko pertsonatzat duen zeregina oso ondo baloratzen da, ikasleenganako arretagatik eta lanagatik. Batzuek kultur aniztasunaren alderdiei buruzko prestakuntza eskatzen dute, eta beste batzuek ez dute beharrezkotzat jotzen. Hizkuntza Indartzeko irakasleak Hezkuntza Sailetik jaso ohi duen prestakuntzarekin ordezkatu ohi ditu irakasleen beharrianak.

Oro har, irakasleak begikotasunean oinarritutako harremana izan ohi du familiekin, izan tokikoak, izan etorkinak. Familia etorkinek irakasleen aurrean duten errespetu-jarrerak gogorarazi egiten die lehen tokiko familiekin zutena. Halere, dena ez da hain erraza: hizkuntza-hesia zailtasun da familiekin komunikatzeko, eta topaketetan interprete bat izateak alderdien arteko harremana konfiantzazkoa izatea oztopa dezake. Halere, oztopo hori gainditu ondoren, herabetasunarekin eta jatorrian ezagutzen direnak ez bezalako kultur gakoetara egokitzearekin batera, harremana asegarria da. Topaketak ez gauzatzea ez da gurasoek seme-alaben interesik ezaren ondorio, ezpada ordutegiak bateratzeko zailtasunak bezalako zailtasunen ondorio.

Irakasleek egungo ikasle etorkinengan duten itxaropenari dagokionez, Euskadiko bizilagun irudikatzen dituzte, betiere aintzat hartuta ez dakitela etorkizuneko familia-proiektuak beste lurralde batera eramango dituen. Alde batetik, Haur eta Lehen Hezkuntzako irakasleek uste dute ikasten jarraituko dutela, baina Lanbide Hezkuntzara bideratutako hezkuntza-ibilbidea egingo dutela uste dute. Beste alde batetik, Bigarren Hezkuntzako irakasleak bat datoz: Lanbide Heziketa hautatuko dute ikasten jarraitzeko, ez hainbeste unibertsitateko ikasketak. Hautematen dute ikasle etorkinek, oro har, hezkuntza maila eta ikasketen inguruko motibazio txikiagoa dutela, nahiz eta bestelako egoerak ere gerta daitezkeen jatorriko eremu geografikoen eta Euskadin bizitzen igarotzen duten denboraren arabera. Laneko etorkizunari dagokionez, uste da lana aurkitzeko zailtasunak eta lan-baldintza txarrak berberak izango direla hala tokikoentzat nola etorkinentzat. Iritzi horren oinarrian daude krisi ekonomikoaren ondorioak, zeinek zuzenean erasotzen baitioten enpleguari eta enpleguari atxikitako eskubideei.

4

Ikasleak

Ikaslearen irudia da zenbait egilek “triangelu didaktiko” deitzen dutenaren erpinetako bat, irakaslearen eta ezagutzaren ardatzekin batera. Hirurek jarduten dute hezkuntza-sistemaren erdigunean, eta esku-hartze didaktikoari ematen diote bidea. Ikasleak helburu du ikasgelan eta ikasgelatik kanpo irakasten dena ulertzea, ikastea eta asimilatzea, eta apurka-apurka garatzea, harik eta autonomia handiena lortzen duen arte ikasketa-prozesuan.⁶

Ikasgeletako kultur aniztasunari dagokionez, elkarrizketatutako irakasleek aztertu egin dituzte euren ikasleen artean identifikatzen dituzten berezitasunak, hala nola irakasleek ikastegietan egoteak eragiten dituzten sentimenduak, ikastegiekiko egokitzapena, euskarazko hizkuntza-gaitasunak lortzeko prozesua eta garapena ikasgelan, ikasleek euren parekoekin dituzten harremanak, ikastetxeko eta aisialdiko bizikidetzak, nortasunaren erakuntza, eta ikasleek euren etorkizunaz duten itxaropena.

“Baina, kolektibo honetan hainbat gauza batzen dira. Hizkuntzarena, familia batzearena batzuetan, guraso bakarreko familiena, ordutegiarena, kulturarena ere... Nik uste dut kolektibo garrantzitsua badago, eurentzat sustraiak dauden lekuan daudela, eta azken batean ni hona banator eta erreferentziatzko 15 pertsona baditut, denak ere nire herrialdekoak, bada, batu egiten naiz. Ez dakit zer egiten badute, eurekin egiten dut bat. Ez da izan arazo zera... Bizikidetzari dagokionez, ez da alderdi horri lotutako arazorik egon”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Batzuek uste dute Lehen Hezkuntzan normalizatuta dagoela eskolako egokitzapena, ikasle iritsi berriek gutxiago jakin arren ezagutzen ez dituzten gaiak eta inguru linguistikoari buruz. Horrek, batzuetan, hutsetik abiatu beharra dakar.

⁶ Sánchez, M. J. eta A. Fernández-Sánchez (2010) “El profesor y el alumno. Figuras clave en el proceso de enseñanza-aprendizaje del sistema actual y en el EEES”, in *Odisea*, 11 zk., 259-268 or.

“Nahiko ondo egokitu ohi dira, klasean behintzat. Argi dago zer kostatzen zaien: ez dakite hizkuntza, gaietan ere atzeratuta etorri ohi dira eta, gutxi gorabehera, hutsetik abiatu behar duzu”. (Itundua, Lehen Hezkuntza)

Eskola-elkartea osatzen dutenek ezezagunari dioten beldurra elkarrizketetan bildutako hausnarketa da. Aurreko ataletako batean erlijio-aniztasunarekin lotzen bazen ere, kasu honetan hausnarketak etorkinen inguruko aurrejuzguak ditu oinarri. Pertsonen arteko interakzioa hasten denean (kasu honetan ikasleen artean, eta ikasle eta irakasleen artean), beldurrak desagertu egiten dira.

“Zer gertatzen da? Tira, hemen beldurra dago, berezko beldurra: ezagutzen ez denak eragiten duena. Zuk badakizunean zer den neska-mutiko horiekin lan egitea, galdu egiten dituzu zenituen estereotipo guztiak. Hori gertatzen da bai irakasleen artean, bai hemengo familien artean. Immigrazioerik gabeko ikastetxeek beldurra diote ezagutzen ez dutenari (Publikoa, Bigarren Hezkuntza).

“Adibide bat ematearren: 12 pertsona ikusten badituz eta magrebtarrak badira, beldur izan naiteke; alabaina, hurbildu egiten banatzaie eta nirekin hitz egiten badute eta nirekin badaude, beldur horiek galtzen dituz arian-arian. Bai, beldurrak egon dira eta egon badaude, ez dugu ezetzik esango, gizartean dagoena eskolan sartzen delako”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

Hizkuntza: euskara

Elkarrizketatutako irakasleen artean zenbait ikuspuntu aurkitu ditugu, euskara ulertzeko eta ikasteko erraztasun handiagoaren edo txikiagoaren inguruan. Batzuek uste dute atzerriko ikasleek erraztasuna dutela ikasteko, baina beste batzuek aurkakoa hautematen dute; hots, euskara zailtasun bihurtzen dela are ikasten amaitzeko.

Irakasleen artean zenbait ikuspuntu aurkitu daitezke euskara ulertzeko eta ikasteko erraztasun handiagoaren edo txikiagoaren inguruan.

“Normalean erraztasuna dute. Dena den, beharbada latinoamerikarrei kostatzen zaie gehiago, beste hizkuntza bat duten hauei baino gehiago, euren familiek beste hizkuntza bat darabiltelako. Latinoamerikarrek, aldiz, ez dute zailtasunik eta gaztelaniaren babesa dute, eta apur bat gehiago kostatzen zaie”. (Itundua, Haur Hezkuntza)

“Ikasle batzuk ikusi ditugu euskararekin... txarto. Euskaraz ez ikastea aholkatu diegu, ghettorik ez dagoen ikastegiak bilatu ditugu, Bigarren Hezkuntza ere izugarria delako. Baita pribatura ere: hori nire printzipioen kontra doa, baina... (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Aurretik aztertutakoarekin bat, zenbait faktorek eragiten dute beste ikastetxe batera eta ikastetxe horretan irakasten diren hizkuntzetara egokitzekeo prozesuan, hala nola hizkuntza berri bat ezagutzen hasten diren adina, aurretik izan duten eskolatzea eta are ikasleen jatorri geografikoa. Txinatarren kasu zehatza deigarria da; izan ere, irakaskuntzako zenbait profesionalek nazionalitate hori aipatzen dute, hala euskara ikasteko ahalmen handia eta lastertasuna

goraipatzeko nola euskara eta gaztelania ulertzen lortzeko dituzten zailtasunak adierazteko.

“Esate baterako, haur bat Lehen Hezkuntzako 2. mailara iristen bada eta alde zurietik eskolatze ona izan badu, eta hori funtsezkoa da... Bada, batzuetan ikusten duzu haur horiek erraztasuna dutela hizkuntzak ikasteko, komunikatzean estrategia asko dituztelako. Ikusten duzu urtebetean ikasgelan gera daitezkeela. Baina haurtxoak ditugu... 8 urteko haurrak hartu ditugu, irakurtzen eta idazten ez zekitenak... Halakoetan, eskolako ohiturarik ez badute edo eskolara joan ez badira, ezin duzu programa bera egin eurentzat. Hitz egiten dutenak... Ikasle txinatarren bat izan dugu... Bi hizkuntzen ikasketa ez da kontu bera. Neskato horrek euskaraz lau hitz esan orduko, 6 hilabete ziren igaroak. Neskatoak ikastetxea aldatu zuen; are gehiago, nik aholkatu nuen B eredura aldatzeko, ezin zuela ikusi nuelako”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Orain Txinako beste ikasle bat dugu, eta asko kostatzen zaio, asko, gaztelaniaz; euskara aparteko kontua da”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Txinatarrek itzelak dira hizkuntzarekin. Nik izan ditut txinatarrek A eredu euskaraz hitz egiten. Euskaraz hitz egiten dute hartu egin dutelako”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Latinoamerikarrek arazoak dituzte hizkuntzarekin, baina ulertu egiten dizute. Badaoz marokorrek eta frantsesa eta ezer gutxi gehiago... Aurten ere txinatar bat dugu. Nik ahalegina egin dezaket mantsoago hitz egiteko, gaztelaniaz, baina nik txineraz ez dakit ezer. Nola egokitzen zara? Bada, tira, zortea duzu, oso azkar egokitzen direlako, baina tira, azterketak egokitu behar dituzu; euren egoeran jarri behar duzu zeure burua”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Ikasle etorkin iritsi berriek hizkuntza berri bat ikasteko egiten duten ahalegina agerikoa da, eta hala hautematen da irakasleen inguruan, bai Lehen Hezkuntzan, bai Bigarren Hezkuntzan. Aitzitik, ikasle batzuen artean urte gehiagoan irauten dute zailtasunek, baita hizkuntza indartzeko orduak hartzeko aukera galdu dutenean ere. Zenbat eta handiagoa izan aurre egin beharreko hizkuntza-etapa, are handiagoak dira irakasgaiekin jarraitzeko zailtasunak. Lehenago ikasgela kudeatzeko moduak aztertzean aipatu ditugun egokitzapenak beharrezkotzat jotzen dira, euskara ulertzeko arazoak dituzten ikasleen bolumena ikusita. Horregatik erabiltzen dira materialak gaztelaniaz, esate baterako. Haur Hezkuntzari dagokionez, ez da zailtasunik atzematen horren inguruan; beraz, ikasgelan egiten den lanean ez da zertan egokitzapen berezirik egin.

Hezkuntzari dagokionez, ez da zailtasunik atzematen horren inguruan; beraz, ikasgelan egiten den lanean ez da zertan egokitzapen berezirik egin.

“Kasu oso zehatz batzuetan, iritsi berri direnak... Nahiz eta 5-6 igaro arren arazoak dituztenak ere badauden... Kanpotik datozenentzat hizkuntza erabat arrotza da. Batzuk orain etorri dira eta hizkuntza indartzeko irakaslea dute. Halakoetan, irten egiten dira euskara-orduetan, baina jakina, irakasle hori ez da beti hor egongo, uste baita B eredura etorri diren haur horiek ikasgelara egokituko direla. Ezin duzu beti hizkuntza indartzeko irakaslea izan; izan ere, baduzu seme-alabak beste eskola batzuetara eramaterik. Aurrera egiten duten heinean irakasgai gehiago dago euskaraz, eta, jakina, ikasleak balduta daude. Beharbada batzuk euskaraz egiten

ari dira irakasgaia, baina liburua gaztelaniaz dute, eta azterketa euskaraz egiten da. Hainbat ikastetxeren funtzionamendua da hori, azkenean egokitu egin behar duzulako. Aniztasunaz hitz egiten dizutenean zuk baietz diozu, baina ezin diezula dena euskaraz eman, gaztelania ere ez dutelako ulertzen, gaztelaniaz erabiltzen dituzun esapide asko ulertu ere ez dituztelako egiten. Kosta egiten zaie gaztelania ulertzea; bada, pentsa euskaraz”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Lehen naturala zen inmertsio linguistikoa. Kosta egiten zitzairen, baina... Gainera, lehen bat edo bi ziren, baina apurka-apurka ugaritu egin dira”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Gaztelania ulertzen dutenean bai erraza! esaten dute, baina euskarara itzultzean buruz ikasten dute zerbait, baina ez dakite zeri buruz ari diren. Gurasoekin hitz eginda... Euskara euskara da, eta gehienak euskaltegiara joaten dira. Laguntza behar dute eskolatik kanpo”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Kosta egiten zaie. Hemen jaiotzen direnak bai, oso integratuta daude, baina bat-batean datozenei kosta egiten zaie. Jolastokian ikusten badituzu, gainerako haurrekin ari dira jolasten, eta integratu egiten dira alderdi horri dagokionez, baina gero asko kostatzen zaie hizkuntza ikastea”. (Itundua, Lehen Hezkuntza)

“Hona etorri ziren bi ikasle (euskal udalerrria)-n jaiotzen ziren. Familia txinatarra zen eta ez zuten gaztelania ondo hitz egiten, inoiz handik irten gabeak ziren, baina ez zuten gaztelaniarik hitz egiten; izan ere, etxe horretan ez zuten inoiz gaztelaniarik erabiltzen, eta gaztelania hitz egiten zen ikastetxeetara joaten ziren arren, ingurua hain itxia zen, non azkenean ez zuten lortzen gaztelania behar beste menderatzen”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Oro har, ez dago arazorik. Lehenengo urtea ulermenera bideratzen dugu, belarria egitera. Ondoren, 4 urterekin gehiago eskatzen hasten zara. Hitz egiten hasten dira, zuk eginiko galderen ondoren ez ezik, euren artean ere. Are gehiago, euren bizipenen berri ematen hasten dira, eta askatu egiten dira, eta normalena, aintzat hartuta Bilbon gaudela, nahitaez...”. (Itundua, Haur Hezkuntza)

Euskara ulertzeko zailtasunak ikasle batzuegan izan dezakeen ondorioetako bat da jarrera-arazoak sortzea. Ez dute ikasgelako errealitatearekin konektatzen, eta horrek gainerako ikasleengandik baztertuta sentitzea ekar dezake, besteek eskolen erritmoari jarraitzen diotelako. Erreakzioak hainbat motatakoak izan daitezke, hala nola interesik eza ikasketen inguruan edo arreta emateko beharrezana.

“Pertsona batzuk erabat off daude ni azalpenak ematen ari naizela, eta horrek jarra-arazoak ematen ez baditu, normala denez... Azken batean nik egunean bost ordu ematen baditut ulertzen ez dudan zerbait entzuten, inork ez badit arretarik ematen, liburua gaztelaniaz badago eta bost orduz autonomiaz lan egiteko eskatzen ari bazaizkit inork ezer azaldu gabe, tira, batzuek jasaten dute hori, baina oso ohikoa da hiru asteren buruan arreta ematen hastea, molestatzen gaituzten gauzak egiten hastea; izan ere, gazte hau... zer aurrekari du...”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Beldurren aipuak ere badaude, nahiz eta ez diren gauzatu, euskara ikaste-ko prozesuan atzera egitearekin loturik, ikasle immigranteen artean. Halaber, ibilbidea etetearen inguruko beldurrak daude, ikasgelara nazionalitate bereko

ikasle berriak iristen direnean; izan ere, euren jatorriko hizkuntzan komunikatzen hasten dira.

“Gertatu zaigu, zera... Esate baterako, ikasgelan ditudan bi errumaniar... Mutil berri bat etorri zen eta errumanieraz hitz egiten zioten... Tira! esaten duzu. Ea hauekin eginiko lanak atzera egingo duen orain! Baina, ez”. (Itundua, Lehen Hezkuntza)

Beste alde batetik, errefusa hautematen da ikasle etorkin jakin batzuen artean: euskara hizkuntza zailtzat eta aspergarriztat dute, ez diote erabilgarritasunik ikusten. Familiek ere azken baieztapen horretan lagun dezakete, Euskadiraiko migrazioa eta bertako egonaldia aldi baterakoa dela uste dutenean; nolana ere den, irakasleek onartu egiten dute ahalegin handiagoa egin behar dutela, hizkuntza ikasteak duen garrantzia azaltzeko.

“Bada, batzuek bai (euskara errefusatzat dute), baina ez euskara hemengo hizkuntza delako ez antzeko arrazoienatik, ezpada zail egiten zaielako eta aspergarririk delako, eta gaztelaniako irakasgaiak irakurgai guay asko egin berri dugulako, gozatu egin dugulako horrekin eta hemen ez dutelako berdin gozatzen. Ez dute gozatzen ez dutelako egiteko mailarik... Antzerkiak egiten ditugun arren... Liburuaz paso egiten da, nahikotxo; ahal den guztia”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Errefusa ez, ez dute halakorik. Baina, logikaz, eurek ere esaten dizute: eta hau zertarako? Are gehiago, gurasoak datoz eta esan egiten dute nahiago dutela gaztelaniaz ikastea, baina... Tira, apurka-apurka, denbora eman behar zaio, apurka-apurka barneratzen dute: hemen biziko badira, ikasi egin beharko dute arian-arian”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

“Esan egiten dizute: zertarako ikasiko dut euskara, ez du ezertarako balioko eta! Izan ere, askok ez dute uste geratuko direnik. Edo esan egiten dizute: nik badakit hemen hiruzpalau urte igaroko ditudala eta nire herrialdera itzuliko naizela, eta zuk animatu egiten duzu ikastera, euskara ikastera, baina esaten dizute: ez dit ezertarako balioko... Joan egingo direlakoan daude”. (Itundua, bigarren hezkuntza)

Ikasleak eskolatzeko adin berriak eragina du familiek azaltzen duten interesean, Haur Hezkuntzan ikusten dugunez.

“Baina, bai, interes handia dute; beharrezkoa dela-eta ikasi behar izan dituzten hizkuntzak ikastearen pertzepzioa dute, eta oso erraztat dute. Haurrak badoaz eta hemen euskara da; bai, bai, interesatzen zait”. (Publikoa, Haur Hezkuntza)

“

“Oraintxe bertan, nire ikasgelako zenbait esaten badiugu datorren urtean Ako talde bat egongo dela, Aren alde egingo dute, batzuek itzultzeko data dutelako. (ikasle batek) badaki 2016an alde egingo duela, azaroan, bera aitak ez dakit zein prozesu amaitzen duenean. Batzuek itzultzeko data dute jada; beraz, zertarako, emaitza guztiak txarrak badira, zertan sartuko naiz ni euskara kontuetan... Aukera badut... Ez badut, zalantzarik ere ez dut egiten, irekiko dut gogoia, esaten diet”.

(Publikoa, Lehen Hezkuntza)

”

Ikasle etorkinek eskolaz kanpo euskarazko harremanak izatea ez da oro har gertatzen den kontua, nahiz eta bizi duten inguru soziolinguistikoak hizkuntza horrekiko lotura erraz dezakeen.

“Gazteek ez dute harremanik euskaraz”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

“Hemen zortedun gara, parkera baitoaz. Nik, iristen direnean, sarri esaten diet udalekuetarako izena emateko, hainbat egin dutela, euskara entzungo dutela al-dioro, euskaraz hitz egingo dutela. Nik uste dut horretan ez dela hainbesterako arazorik egongo”. (Itundua, Lehen Hezkuntza)

Harremanak

Ikasgela barruan ikasleen artean sortzen diren harremanak, elkarrizketatutako irakasleen arabera, normalizatuak dira, eta irakasleek ez dute, *a priori*, inolako arazorik nabarmentzen. Ikasle etorkin iritsi berriez hitz egiten badugu, harrera ere arazorik eta gatazkarik gabe egin ohi da. Aipatu ohi den gako bat da ikasgelako kide guztiak inplikatzeko ikaskide berriak iristean eta egokitzean; horretarako prestakuntza ematen zaie. Ikasgelako emaitzak positiboak izan dira beti. Ikaskideen arteko egokitzapen-tartea laburra da, eta ikasle iritsi berrien jarrera aipatu ohi da parekoen arteko harremanen arrakastaren adierazletzat.

“Harremanak onak dira: ez dago inolako arazorik”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

“Izan ere, orain dela urte batzuk neska bat iritsi zen ikasturte erdian, ez zekien irakurtzen, ez eta idazten ere, eta gainerakoek inbidia hutsa zioten: guk etxeko lan hauek guztiak ditugu eta honek 1. mailan egiten genuen fitxatxoak darama... Hori zortea hori! Zaila izan zen, eta, horregatik, iaz ikaskideak inplikatzen genituen, eta emaitza bikaina izan zen”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Ikasgela barruan ikasleen artean sortzen diren harremanak normalizatuak dira, eta irakasleek ez dute, *a priori*, inolako arazorik nabarmentzen.

“Bestela, ez dago alderik. Jende asko berehala... Ukrainiatik etorritako neska bat dago: taldeak berehala hartu zuen, eta oso ondo. Beste batzuei gehiago kostatzen zaie. Nik uste dut horretan zerikusirik handiagoa duela, taldeak duen jarrera baino gehiago, iristen den pertsonak duen jarrerak”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Arazorik gabe dituzte harremanak. Are gehiago, iristen direnean, eta badiotsut gainera gehienak ikasturtea hasi ondoren iritsi direla, oraingoak izan ezik, beste batzuen anaiak direlako. Lehenengo egunetik hautematen zenuen, zuk nolabait prestatzen dituzulako; bada, lehenengo egunetik jotzen zuten beti harrera egitera, laguntzera... Hizkuntzaz jabetzen ziren jarraian, eta esaten zidaten: ez du ulertzen eta! Eta oso barregarria da; izan ere, helduok egiten dugun bezala, erdi garrasika hasten dira eurak ere, mantso hitz egiten... Uste dute ulertu egingo dietela: berdin-berdin. Eta harrera egitera. Egia esan, oro har oso zera izan da... Etorri diren guztiak izan dira lagunkoiak, ez da arazorik egon”... (Itundua, Haur Hezkuntza)

Bestalde, irakasleek hautematen dute ikasle etorkinek ez dutela gehiengoari ematen zaiena ez bezalako traturik; esaterako, nahiago dute ikasgelatik ez

irten hizkuntza indartzeko eskoletara joateko. Euren lagunekin egon nahi dute, ikaskideek irakurtzen duten liburu berbera irakurri; azken batean, ez dute ezberdin sentitu nahi.

“Eta haur batek esaten didanean berak gainerakoekin egon nahi duela eta ez duela ikasten kanpora ateratzerik nahi, lagunekin egotea gustuko duelako, kontua da arrazoia duela. Azken batean, denok nahi dugu kontu bera, gure kultur ezberdintasunak ezberdintasun”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Ikasle etorkinek ez dute gehiengoari ematen zaiena ez bezalako traturik.

“Ikasgelatik ateratzen dituztenean, nik uste dut zera sentitu behar direla... Bada, nora naramate hasieran...” (Itundua, Lehen Hezkuntza)

“Tira, gure esperientzia da bereizi egiten ditugun bakoitzean bereizi egiten garela; hots, eurak bereizten direla”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Ikasgelan ikasleen arteko harremanetan ezberdintasunik hautematen ez den arren, atsedendia dutenean, irakasleek atzematen dute jatorri geografikoaren arabera biltzeko joera dutela. Hala egiten dute ikasle latinoamerikarrek, magrebtarrek, txinatarrek eta abarrek. Dena den, horrek ez dakar inolako arazorik eskola-jardunean. Ikastetxe batzuetan ez da biderik ematen atsedendian harreman bereizi horiek sortzeko; izan ere, ez dute onuragarritzat jotzen. Ikasleen adinak ere adierazten du nola sortzen diren parekoen arteko harremanak: gazteenen artean ez dago inolako ezberdintasunik harremanetan, baina ikusten da, adin batera iritsita, berez jotzen dutela bereiztera.

“Egia da eurek euren taldea egiten dutela, biltzeko joera dutela. Nik ulertzen dut, euren isla ikusten dutelako, egoera berebanean ikusten dituztelako euren buruak. Ikasgelan bikaina da funtzionamendua, eta patioan taldetxoak egiten da, baina ikasgelan bikain; are gehiago, gureak baino heziagoak dira. Ez dakit, hasteko eta behin, dena da “zuka”, dena “mesedez”. Irakaslea da erreferente, eta gurek kontrol hori galdu dute. Heziagoak dira”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Guk ikusten badugu patioan talde batzuk biltzen direla, nazionalitate jakin batekoak... Ez da inoiz gertatu, baina gertatuko balitz, eragotzi egingo genuke. Ez dugu uste osasungarria denik ez eurentzat, ez gainerakoentzat. Baina, ez da gertatu. Hitz egiten ez duen neska bat bakarrik dago, eta jende gehiagorekin egoteko ahalegina egiten dugu, baina oso kontu puntuala da... Kontua ez da biltzea eta nolabaiteko ghettoa sortzea. Ez, ez da gertatu”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Ikasleen adinak ere adierazten du nola sortzen diren parekoen arteko harremanak.

“Ikasgelan ez da ezer gertatzen, zuk ez duzu ezer ikusten; gainera, tutorearen begirada dago. Baina, ondoren irten patiora... Nik asko begiratzen diot patioari. Hemen ordubeteko atsedendia dugu, eta bazkalorduen osteko tarteak, 13:30etik 15:00etara. Ordu eta erdi da, eta hor egiten dira lagunak. Nik ikusten dut 4. mailara arte denok gaudela batera, baina adin batetik aurrera... Badago... Ez da orokorra, ez da kontu orokorra, bat-batean ikusi egiten dut. Orain magrebtarren talde bat dugu, eta beti daude elkarrekin, bospasei dira, eta niri... Beharbada diot... Beharbada kontu sanoa da eta ondo dago, arrunta da... Baina, bestalde, eurak dira beti elkarrekin daudenak, eta horrek apur bat kezkatzen nau. Erabaki ez dutelako izango da? Zerbaitek han geratzera eragin dielako izango da? Zer gertatzen da?”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Hautematen da, horrenbestez, ikasle batzuek joera dutela jatorri geografiko berberekoekin ibiltzeko. Joera hori Bigarren Hezkuntzako irakasleek aipatzen dute batez ere; izan ere, ikasturte horietan da agerikoagoa taldeen arteko ezberdintzea. Nolanahi ere den, batzuek ez dute uste antzekotasun horrek dakarrenik euren artean bakarrik taldekatzea. Koadrila sortzen dute euren ikas-tetxeko edo bizilekuko beste pertsona batzuekin, eta hainbat jatorri dituzte.

“Oso ondo egokitzen dira ikasgelara (...) beste bat da ikasgelan, haurrek maite dute, bera lotsorra da, baina ikaskide ona. Txikiak direnean ezberdintasunak ez dira ikusten, ez daude”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Batzeko joera dute, dena den. Ematen du esaten dutela hau gure parekoa da, eta berehala batzen dira, ezta?”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Hemen, gazteak koadrilan irteten dira, denak batera, nahastuta daude. Batzuk badaude... Boliviako mutil bat dut buruan, 14 urtekoa... Bere amak jarraipen zehatza egiten dio eta nahiko zera dago, kezkatuta bere semearen norabidearekin, jende onarekin ez dela batuko...”. (Hezkuntza ez-formala)

“(Ikasgelatik kanpo) Tira, jakina, hurbiltasuna badago, elkar bilatzen dute, baina tira, lagunak egitean, kanpoan ere ez dago inolako arazorik. Gazteak ikusten dituzu, gero asteburuetan elkarrekin daudenak, bai hemengoak, bai kanpokoak. Txinatik datozenen egoera bestelakoa da. Itxiagoak dira, eta asteburuetan ez dakit, ematen du... ez dutela lagunik edo ez direla hainbeste irteten. Txinako biztanleria itxiagoa da”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

“Ezberdintasunak... Esate baterako, taldeak. Berdinok batzen gara. Zer gertatzen da? Orain neurriak daude, eta niri iruditzen zait egokiak direla jatorrian, baina batzuetan ez dakit zertara eramango gaituzten”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Ikasgelan ondo, arazorik gabe. Are gehiago, koadrilak daude: euren artean ez ezik, beste batzuekin ere lotzen dira, koadrilan irteten dira herriko jendearekin; halakoetan irteten dira, asteburuetan irteten direnean, herriko jendearekin irteten dira. Ez dituzte koadrilak bakarrik egiten, ez dute euren arteko ghettorik egiten eta nik oso integratuta ikusten ditut” (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

“Koadrila hori oso xelebrea da; izan ere, ijitoak daude, erdi-ijitoak eta ijito ez direnak, hemengo gazteak, Extremadurako gurasoak dituztenak... eta Saharakoa, Boliviakoa... Izan ere, koadrila doa osorik, geratu egiten dira eta hori da duten koadrila”. (Hezkuntza ez-formala)

Halaber, familien arteko hurbiltasunak eta erlijio-jardun berberak partekatzeak dakarte haur eta gazteen arteko adiskidetasun-harremanak sortzea.

“Egia da, halaber, familia dela eta, familien arteko hurbiltasuna dela eta, haur batzuk meskitara elkarrekin doazela eta... Nabaritzen diren kontuak dira, eta nik ikusi egiten ditut. Niri honek, tira, kontu naturala den artean... Izan ere, egia da, euskaldunok ere batzeko joera dugu, hori joera naturala da, baina ez dadila izan baztertu dituztelakoa, ez dadila izan esan ditugunengatik, eta ez dut uste hori gertatzen denik; izan ere, nik uste dut hemen, hirugarren zikloan dauden tutoreek kontzientzia badutela, esperientzia dutela ikasle immigranteekin lanean eta ondo. Ez dakit, batzuetan apur bat kezkatzen nau...”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Klasean elkarrekin jolasten dira guztiak. Nire klasean elkarrekin jolasten dira oraindik denak. Heldu egiten direnean bai, jakina baietz. Hainbat lotura izateaz

gain... Izan ere, filipinarrek egiten dute... Euren boleibol-taldea dute, Getxon, hemen entrenatzen dute ostiral guztietan, euren dantza taldea dute... Hainbat kontu dituzte batzeko, ezta? Baina tira, nik ikusten dut urtebetetze bat dagoela eta denak gonbidatzen dituztela. Urtebetetzeak eman egin ohi dituzte, edo... Dena den bai, oraindik funtzionatzen dute talde moduan". (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Ikastetxean zein ikasgelan ikasleen artean sor litezkeen arazo edo gatazkak ez dira jatorri kulturalaren edo konfesio erlijiosoaren ondorio: arrazoiak oso bestelakoak dira. Ikasgeletako gatazketan azalaren koloreari lotutako irainak daudenean, esaterako, irakasleek ez dute uste heldu batek darabilen esanahi arrazista bera dagoenik: kontua da besteari min egiteko ezberdintasun fisikoa identifikatu dutela.

"Borrokak daude, baina ez jatorriari lotuak". (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

"Nik galdetu egin nuen Lehen Hezkuntzako beste ikasturte batzuetan, eta inoiz gertatua zela... Ikasturte honetan ez, maila altuetara etorri direnak hemen daudelako eta tira, ez da egon, baina puntualagoa da; bestela, pentsa ezazu, zure aurka egin nahi badut fisikoa erabil dezaket, edo zera... Hori badaukat (atzerrikoa izatea), horren aurka egiten dut. Baina, ez dute heldu batek duen ezagutzatik egiten, ez dira eraso arrazistak". (Publikoa, Haur Hezkuntza)

"Eurak... Ikusten dituzu eta gainerakoak bezalakoak dira; are gehiago, badute... Paradoxak gertatzen dira: aipatu dizudan mutil berak, aitari laguntzen diharduenak, esate baterako aldameneko kideak duen mugikor bera du, eta jantzi-kontuetan beste horrenbeste. Alderdi horri dagokionez ez dago ezberdintasunik". (Publikoa, Bigarren Hezkuntza).

Euskadin jaio diren etorkinen seme-alabak aipatzen dira, Euskadin jaio direnei edo jaioberri zirela iritsi zirenei. Uste dute parekoen arteko harremanak zertxobait ezberdinak izan litezkeela; izan ere, gazte-gaztetarik edan dute bizileku duten inguruko kultura, eta bertan hasiko dira eta bertan izango dituzte adiskideak.

"Zenbat eta txikiago etorri, hainbat hobeto. Azkenean, kanpotik etorri den jendea da, baina hemengoak dira. Esan dezagun denak direla hemengoak, baina horiek hemen jaio dira, hemen daude, hizkuntza ikasten dute, kultura, dena. Euren kultura izango dute, halaber, baina hemen daude; beraz, haur txikiek zerbait nabarituko dute kanpora doazenean...". (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Azken batean, azken helburua da Euskadiko haur eta gazteen arteko harremanak normalizatu ahal izatea, besteak beste kultur jatorria, azalaren kolorea edo erlijioa edozein direlarik.

"Asmoa da harremanak normalizatzea, haurrek aukera-berdintasuna izatea, ahal den neurrian. Ez dago besterik, eta hori asko da (...) zureekin bazaude ondo, baina zure harremanen esparrua handitu badezakezu, bada, askoz hobeto". (Hezkuntza ez-formala)

Integrazioa

Ikasle etorkinen integrazioaz hitz egiten dugunean, pertzepzio orokorra da normaltasunez gertatzen dela eta itxuraz ez dagoela arazo handirik. Ikastetxeetan, ikasle berriak iristea eta sartzea edo hainbat lekutako kulturetako jendea matrikulatzea ona da, hainbat naturalagoa ikasleak gazteago diren heinean, nahiz eta zailtasunen bat hautematen den epez kanpo matrikulatzen direnean. Ez da bereizketa-arazorik ikusi ikasleen artean, eta bizikidetza, oro har, positiboa da.

“Oso ona, integrazioa bikaina (...) Bikain egokitu dira jende artean” (Itundua, bigarren hezkuntza)

“(Arazoak) oro har, ez. Haur Hezkuntzan inoiz ez. Lehen Hezkuntzan, egotekotan, azken mailetan egongo dira, 5. edo 6. mailan. Honi buruz galdetu nuen aurten. Hemen zera... Hainbat daude... Zenbat eta gehiago egon, zenbat eta handiagoa izan onarpena ere, ez zarelako hain ezberdin... Bai, ni errumaniarra naiz, baina zu txinatarra zara, eta bestea Alacantekoa da”. (Publikoa, Haur Hezkuntza)

“Nik dudan esperientzia, dena den, jendea nahiko ondo integratu delakoa da. Nik DBH amaitzen duen jendea... Denek izan dute erreferentziazko taldea, hemengo jendeak osatua. Ez dut ikusi hor zehar ikusten duzun jenderik... Nik ondo integratuta ikusten ditut, baina egon badago beste maila bat. Beharbada guk ez dugu kontzientziarik beren bizitza partikularreko beste maila horretaz; jakina, duen familiaren ibilbidea, bere bizitza-ibilbidea... Baina nik ikusi dudan jendea ez duzu esaten, tira! Horrela irtengo da, erabat isolatutako norbanako gisa, eta... Ez. Irten diren guztiek dute erreferentziazko talde bat, eta oso harreman ona dute. Euren agurrak egin dituzte eta, are gehiago, agurrak egin dizkiete beste nonbaitera ikasten joan direnei”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Tira, integrazioa bada, nolabait, kakotx arteko hitza. Esan nahi dut euren bizikidetza naturala dela, ikastetxe honetan behintzat. Are gehiago, gustura datoz, pozik daude eta eurek besteen pareko ikusten dituzte euren buruak, ez dago inolako bazterkeriarik txinatarra edo dena delakoa izateagatik...”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

“Oso ondo integratuta daude hemengoekin. Izan ere, gainera, institutu bereko ikasle dira; beraz, betikoak dira, ikastolara elkarrekin joan dira, eta ondoren institutura ere elkarrekin, eta oso integratuta daude. Are gehiago, zurrumurruen aurkako egin genuenean bitxia izan zen, eurek ez baitute lagun boliviarrak immigrantezkat ikusten. (Pertsona) da, berarekin ibili naiz bost urte nituenetik, nirekin dator eskolara... Ez dituzte etorkintzat jotzen. Baina, moro puta hori, Alde Zaharrean lapurretan dabilena... Horiek bai, badira etorkinak (Hezkuntza ez-formala)

“Egia esan, denak daude ondo egokituta”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Ulertzen dut batzuetan oso zaila dela urtarrilean iritsi eta bat-batean denen lagun egin behar izateaz gain, funtzionamendu honetan integratu behar izatea... Nik uste dut pertsonaren araberakoa dela neurri handi batean. Nola kokatzen den bere errealitate berriaren aurrean eta nola bizi duen, eta... Baina, sor daitezkeen arazo handiak... ez. Puntuala izan da, beste ezer baino gehiago”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Ikasle helduagoen artean ez dira falta esapide arrazistak, baina kasu isolatuztat jotzen dira gehiagotan, sakoneko bizikidetza-arazotzat baino gehiago.

“

“(Ikasle batek) disgustu itzela du. Atzo ez zen etorri gaixorik zegoelako, eta kontua da ez dakiela zer aurkituko duen han (jatorrira itzultzea). Hemen guztiz integratuta dago, gutxienez bere taldekoekin”.

(Publikoa, Lehen Hezkuntza)

”

“Gero, helduagoak direnean jada, bestelako istorioak daude. Hemen “mauru puta” entzuten da oraindik, baina ez Lehen Hezkuntzan. Diskurtso hori 16 urteko gazte batek du, baten batek dio, badago eta esaten duenean gainerakoek entzuten dute.” (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Denbora faktore gakoa da, elkarrizketa batean aipatzen denez. Ikasle etorkin iritsi berrien integrazioa ona da, baina denborari denbora eman behar zaio, inguru soziolinguistiko berria ezagutzeko eta, besteak beste, kide berrietara egokitu daitezen.

“Nik uste dut egokitzapena ona dela, baina denbora eman behar da. Esate baterako, aurren bi ikasle etorri zaizkigu lehenengo mailara, Ekialdeko herrialdeetako bi etorri ziren urrian. Gaur egun, orain, ekainean hasten gara aldaketa ikusten, aurrerapena. Esan nahi dut denbora-tarte bat eman behar dela, hizkuntza jakin gabe etorri direlako. Ematen du, jakina, ikasle horiek ez dakitela ezer, baina kontua da ez dutela ulertzen. Lehenengo eta behin, denbora eman behar zaie sozializatzeko, konfiantza hartzeko, gutxienez hizkuntza ikasteko”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

Ikasle etorkin iritsi berrien integrazioa ona da, baina denborari denbora eman behar zaio.

“Nik bai, ikusten du batzuk iritsi berriak direla eta oraindik daudela euren herrialdeaz hitz egiten... Etengabe egiten dute, eta konparazioan ibiltzen dira. Nik gelditu egiten ditut eta esaten diet orain hemen daudela eta egokitzen jakin behar dutela. Baina, gehienek sentitzen dute hemen integratu direla, hemengo ohituretara”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Haur horiek hobeto integratzeko gakotzat jotzen da, halaber, zenbat urterekin hasten diren harremanetan, elkarrekin komunikatzen. Aurretik ere esan dugunez, zenbat eta gazteagoak izan, hainbat eta modu naturalagoan egiten dira interakzioak; horrenbestez, integrazioa eta bizikidetzaren normalizatuago daude. Zenbat eta helduagoak izan, hainbat gehiago eragin dezakete eurekin dakartzaten istorioek euren harremanetan eta, horrenbestez, hala ikastetxeko integrazioan nola gainerako ikasleekin dituzten harremanetan.

“Askoz errazago da Haur Hezkuntzan integratzea. Ez du zerikusirik. Ez du inolako zerikusirik Lehen Hezkuntzarekin. Nahiko naturala da. Aurren hiru urteko neskatok bat etorri da, ikasturtea hasi ondoren, eta ematen du hemengo delako. Haurrek berria balitz bezala ikusten dute, baina besterik gabe. Izan ere, esate baterako, baditugu bi urte zituztenez geroztik hemen dauden ikasle txinatarrak, eta ondo. Gero... 5. mailako ikasleren bat datorrenean, pakistandar etorri zen bezala... Bere historia dakar, zergatik etorri den, nola etorri den, zer bidaia egin duen, zein

den bere familia, zer utzi duen, nola bizi den hemen... Badu, konturatu egiten da, baina ez haurra denean". (Publikoa, Haur Hezkuntza)

"Bat Lehen Hezkuntzako 3. edo 4. mailan badator, zailagoa da, ezta? Izan ere, motxila kargatuagoa dakar, beste arazo batzuk ditu eta zailagoa da, baina tira, badaude adin horrekin datozen haurrak, integratu egiten direnak... Hemen daude, klasean daude, lagunekin irteten dira, baina tira... Oro har, esango nuke ez dela gauza bera". (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Nabarmentzen den azken faktorea da hizkuntza ikastea eta ezagutzea, elementu gako gisa, integrazioa arrakastatsu izan dadin. Kasu honetan eskola-ingurutik kanpoko integratze-prozesu gisa ikusten da. Uste dute udalerrian nagusi den hizkuntza ez ezagutzeak eragina izan dezakeela integrazioan eta, horrenbestez, bizilagunen arteko bizikidetzan.

"Integrazio linguistikoa ere beharrezkoa da integrazio osorako"

"Integrazio linguistikoa ere beharrezkoa da integrazio osorako" (Hezkuntza ez-formala)

"Hemen egon aurretik Ondarroan egon nintzen eta Sahara hegoaldeko immigrazio asko zegoen, itsasora lanera zetozelako. Bada, gazteen integrazioa ez zen erabatekoa herrian. Denek hitz egiten zuten inguruko euskara, ikasle nahiz gurasoek. Zu portura joaten zinen kafe bat hartzen eta tipo beltz bat ikusten zenuen tokiko euskara hitz egiten tabernetan zegoen jendearekin. Horrek esan nahi du inork ez duela saiakerarik egin ghettoak sortzeko. Ulertarazten saiatu dira, herrian harremanak izateko. Seme-alabak erabat integratuta daude, baina asteburuetan irtetea... Ondarroako euskara zerabilen". (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

"Azken etapa honetan, beharbada etorri diren gehienak ez dira etorri euren sorlekuetatik, ezpada Espainiatik; beraz, gaztelania dakite, baina faktore hori, gaztelania jakinda, integratiorako... Hemen dena egiten da euskaraz, eta halako giro bat sortzen ari da... Ez dira ghettoak, baina gaztelania dakitenez ez dute hainbeste euskararik behar... Euskara behar da eskoletarako eta, baina hemen inoiz ez da gertatu patiora irten eta gaztelania entzutea: orain urte batzuk etortzen ziren ikasleak banaka etortzen ziren, ikasgela batean sartzen zituzten eta urtebetean edo bi urtean euskara ikasten zuten. Orain, Espainiatik datoz... Badago hemengo jendea, gurasoak kanpotarrak dituen eta gaztelania gehiago darabilena, eta horiek guztiak batzen dira". (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Integrazio ona hautematen den arren, ez da erabat arrakastatsua harik eta egiaztatzen den arte txikiener artean, kasu honetan, berdintasuneko eta erabateko normaltasuneko giroa sortzen dela. Gaur egun tokiko pertsonekin sortzen diren harremanen pareko harremanak sortu behar dira. Orain arte hori oztopatzen duten hesiak daude.

"Nik uste dut hor ere ez... Hemen jaiotako haur bat Marokoko baten etxera lotara joan arte... Hori izango da, nire ustez, azken integrazioa, hor zerbait dugulako, ez dakit zer, uzten ez diguna... Eta beste horrenbeste txinatar batenera joatea bai, baina marokoar batenera ez; ez dakit zergatik. Haur txiki horiek erraz integratzen direlakoan nago, ondo doazelakoan. Euren arazoak dituzte, baina tira, denek beza-la". (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Nortasunak

Amelia Barquín-en testu baten izenburua (“Nongoak dira etorkinen seme-ala-bak?”)⁷ oso egokia iruditzen zaigu elkarrizketatutako irakasleek ikastetxeetako ikasle etorkinen identitatea eraikitzeaz dituzten pertzepzioak lantzeko. Prozesua ez da batere soila, eta dakarren konplexutasuna ondo deskribatzen da ondoren iruzkinduko ditugun hausnarketen bidez.

Irakasleekin hitz egiten dugunean atzerriko ikasleen jatorri-sentipenaz, hainbat ikuspegi daude, nahiz eta kontu batean bat datozen: bizi diren lurraldekoztat jotzen dituzte euren buruak. Beste kontu bat da zein mailatan, sentipen hori euren sorterriekin partekatzen duten edo euskal nortasuna hartzen ote duten nortasun bakartzat. Euskara ageri da diskurtso batzuetan euskal nortasuna definitzen duen elementu gisa.

“Eurek esan dizute ...(e)koak (euskal udalerrria) direla, hemen bai. Ondoren esaten dizute: eta ni errumaniarra naiz, edo ni ekuadortarra naiz”. (Itundua, Lehen Hezkuntza)

Bizi diren lurraldekoztat jotzen dituzte euren buruak.

“Sahararra 7 urterekin etorri zen hona. Kanpamenduez hitz egiten diozu eta esaten dizu: kontua da nik horretaz ez dakidala askorik. Nolabait esateko, “Mendebaltartuta” dago. Bere burua gehiago du ...tartzat (euskal udalerrria), saharartzat baino”. (Hezkuntza ez-formala)

“Eurek, orain galdetzen badiezu nongoa zaren, (euskal udalerrria)-(e)koak direla esango dizute. Bai, bi lekuetakoak. Esate baterako, itzelezko indio-aurpegia duenari galdetuta bestaldekoa den, baietz diotsu, Ekuadorrekoa ere badela. Baina, lehenengo hemengoa dela esaten dizu. Nire hurrek hemengotzat dute euren burua, nahiz eta euskaraz hitz egin nahi ez duten. Ez dute ikusten hemen arazo erdirik ere dutenik euskararekin; hots, ez dute identifikatzen, baina euskara hemen... Ez dute inolako arazorik inon gaztelaniaz hitz eginda”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Lau anaia marokoar ditugu. Hemen jaio dira, baina familia marokoarra dute. Dena den, euskal herritarrak dira, eh! Gainera, euskaraz hitz egiten dute, hemengo gazteekin dituzte harremanak, hemengoak dira euren koadrilak...”. (Hezkuntza ez-formala)

“Zer sentipen duten? Nik uste dut hau helduaroan, ez dakit... Hizkuntza funtsezkoa dela esaten diezunean ere... Tira, hizkuntza, ni zerarekin hasi nintzen euskara ikasten... Nik banuen kontzientzia, euskal herritartzat nuen neure burua eta ez nekien euskararik. Zera egiten zidan ez jakiteak... Hautu pertsonala izan zen, baina tira, nik beti jartzen dut adibide bera: nire ikasleok askoz ere euskara gehiago dakite nik, euskal herritar peto-petoa izanik, euren adinean nekiena baino. Beraz, tira, zer gertatzen da...”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza).

“Nire ikasleek esango dizute donostiarrak direla, ez euskal herritarrak” (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

⁷Barquín, A. (2009) “¿De Dónde son los hijos de los inmigrantes? La construcción de la identidad y la escuela”, *Educar*, 44, 81-96. or.

Beste alde batetik, hausnartu egiten da haur eta gazte etorkin horiei euren izaeraren inguruko jarreraz hausnartzeko eta izaera hori definitzeko beharri-zana sortu ote zaien, edo kontua gehiago ote den biztanleria hartzailearen eskaera; izan ere, mesfidantza senti dezake euskal izaeratzat jotzen duenaren inguruan. Horrenbestez, zer uste da euskal kultur nortasunaren inguruan bertoko biztanleen ikuspegitik? Joera da atzerritarrei euren jatorriari lotutako nortasuna esleitzea, baina batzuk hasi dira nortasun partekatua atzerriko bizi-lagunek izan ditzaketen tokikotasunak biltzeko modutzat ikusten.

Zer uste da euskal kultur nortasunaren inguruan bertoko biztanleen ikuspegitik?

“Nik uste dut geuk baino drama gutxiagorekin bizi dutela. Beharbada oraindik ez zaie sortu era honetako galderarik.” (Hezkuntza ez-formala)

“Beharbada zuk jatorriz immigrante diren gazteak sailkatzen dituzu... eta beharbada harreraz euskal herritartzat jotzen dituzte euren buruak” (Hezkuntza ez-formala)

“Gu alderdi bat gara, eta kultur izaera denaren inguruko ikuspegia aldatu behar dugu; izan ere, kultur izaera kolonbiar-euskalduna izan daiteke”. (Hezkuntza ez-formala)

“Niri bateratzen erraza iruditzen zait. Halaber, gure geure izaerak kezkatzen nau. Hemen ere geure ideologiarekin egiten dugu topo; azken batean, euskal izaera kontu ideologikoa da orain. Ni euskal herritarra naiz, hura espainiarra, beste hura ez dakit zer. Hori hemen bertan dugu, Legebiltzarrean. Eskolan ere badago. Batzuek ikusten dute euskal izaera galtzen ari garela. Badago jendea, norberaren ideologiaren arabera... Ikusten dugu jendea... Uste dugu jendea irabazten dugula, euskaldun izateko nahia izan dezaten”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Nerabezaroari dagokionez, elkarrizketatuek hautematen dute atzerriko ikasleak euren buruak definitzen dituzten ñabardura eta ezaugarriak markatzen hasten dira. Oharretatik ondorioztatzen dugunez, gainerakoengandik ezberdin sentitzea kaltegarria izan daiteke ikaskideekiko harremanetan. Gazte iritsi badira edo Euskadin bertan jaio badira, gizarte honetako kide senti daitezke; baina, urteak bete ahala eta nerabezaroan sartzean, “ez hain hemengo” sentitzen dira, aurretik sentitzen zutenaren aurka. Euren buruak kidetzat dituztenek adierazitako ezberdintasunen ondorio izan daiteke hori.

“Ni ikusten ari naiz lehenengo ikasturteetan dena dagoela ondo; baina, nerabezaroa hasten dugunean, 11 urte horietan, 5. edo 6. mailan... Nik hor ikusten dut, izaera kontuak nolabait agertzen hasten direnean, ezberdintasunak ikusten hasten naiz”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza).

“Izaeran kultur aniztasuna duten gazteak dira. Hori lagungarri da batzuetan, baina ez beste batzuetan. Duten adinarekin dena da zailagoa, eta ezberdin izateak ere markatu egiten ditu. Horrek zailtasunak eragiten dizkie harremanetan eta autoestimuan. Hori da proiektu honen gudu guztietan ama: gazteen autoestimua sendotzea, hobeto gara dezaketelako”. (Hezkuntza ez-formala)

“Asko sentituko dira hemengoago; izan ere, txikitatik etorri badira, baina hemengoak direlako sentipena dute... Baina, gero, nerabezaroan konturatzen dira ez direla erabat hemengoak. (Publikoa, Haur Hezkuntza)

“Pentsatzen dut helduagoak direnean, 16-17 urte dituztenean, batzuk ez direla gustura egongo hemen, eta ez dakite, esango dute “(euskal udalerrria)-(e)koa naiz”, ez naiz euskal herritarra eta marokoa naiz, edo... Ez dakit, denetarik egongo da, baina ezin dizut zehaztu. Nik uste du euren artean ere, hemengoek esango diete-la: zu ez zara hemengoa, Marokokoa zara edo zu txinatarra zara... Horrek markatu egingo ditu. Baina, tira. Txikitarik hasi direnei dagokienez, beste kolore bat dute, baina gainerakoek... Beste kultura bat dute, baina hori beste kontu bat da”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Bi muturrak daude, nolabait: ondo onartzen dutenak eta oraindik ere eragozpenak dituztenak. Nik uste dut zaila dela erdibideak egotea. Jende apur bat irekia ikusten duzu... Gezurra ematen du zer-nolako ideiak dituzten batzuek, ezta?”. (Itundua, Haur Hezkuntza)

“Eta nongoa da? Bada, bi lekuetakoa niretzat; nik hala uste dut. Bi lekuak baloratzen badira eskolatzeko-ibilbide osoa aintzat hartuta, uste dut etapa honetan ez dutela hainbeste arazorik izango. Uste dut arazoa etor daitekeela nongoak garen ez baloratzen, baina azkenean konturatzen naiz 16 urterekin zuk nahi duzuna esango duzula, baina hau hemengoa dela eta ni ez naizela hemengoa, eta nabaritu egiten zaidala, gainera”. (Publikoa, Haur Hezkuntza)

Uste da familia dela haur eta gazte etorkinen izaeraren gizarteratzean eragin handiena duen taldea, hala jatorrizko nortasunari eusteko nola lotura berriak sortzeko.

“Helduagoak direnean... Nik uste dut etxean ikusten dutenera jotzen dutela, gehiago gustatzen zaie hemen ikusten dutena, baina azkenean... Printzipioak etxean ezartzen dira eta”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Afrikatik oso txikitatik datorrena hemen integratzen da, hau ezagutzen du eta bestea ahaztu egiten da ia. Nagusiagotan datorrena... Familiak markatzen du benetan, hemen dagoenera egokitzen saiatzen diren arren, familia da. Ohiturak... Nik gogoratzen dut esaten dutenean: “zuk gidatzen duzu? Zuk arrosak oparitzen dizkiozu zure senarrari? Baina hori mutil kontua da eta!” Dena den, tira, eskolara datoz eta ikusten dute jokamoldea beste bat dela, eta ikasi egiten dute”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza).

“Ez dut uste zera behar dutenik... Nire sentipena da... Nire seme-alabak hemengoak dira, ez, bada, ez, hemen daude, euskara ikasiko dute eta, baina zu hangoa zara edo bera han jaio da eta ez da ezer gertatzen”. (Publikoa, Haur Hezkuntza)

“Ondo, zu hemengoa zara, hau eta beste... Ia ez da ezer esaten hangoari buruz. Alde batetik, uste dut familiek ez dutela errotiko etenik egin euren jatorriarekin”. (Publikoa, Haur Hezkuntza)

“Gertatzen dena da familiek ere eragin handia dutela; izan ere, euren plan eta kontuekin jarraitzen badute, beharbada hori da zailtasunen iturri handiena. Dena den, nik uste dut haurrak eta haurren familiek oso zera dutela... Tira, beste bat izanda naturaltasunez onartzen dituela. Hemen egiten ditugun kontu guztietan parte hartzen dute, Athletic-en, Olentzeron, kontu guztian”. (Itundua, Haur Hezkuntza)

Denboraren faktoreak eragina du, berriz ere, izaera eraikitze prozesuan, bes-telako ezaugarri batzuekin batera: iriste-data eta lurralde berriko integrazio maila, eta familiaren eragina, besteak beste.

“Nik (uste dut) hemengoaren gaitzespenik ez dagoela, ez dugu ikusten. Jakina... Hona orain dela urtebete iritsi berri den pertsona bati inork ez dio galdetzen, baina uste dut... Denbora-tarte bat eman behar da bertako sentitzeko. Iritsi berriak dira eta, are gehiago, askotan esaten dizute ez zutela etorri nahi, oso gustura zeudela euren herrialdean. Beraz, hasieran... Batzuk behartuta ere badatoz. Prozesu osoa oso gogorra da eurentzat, eta batzuetan horren berri ere ez digute ematen, baina batzuetan, esaten dituzten kontuak direla eta, era horretako kontuak ikusten dituzte.” (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

“Ni euskal herritarra naiz, horrela esaten eta sentitzen dut, baina ulertzen dut urteetako lana dela”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Hausnartu egiten da eskolak eta irakasleek ikasle etorkinen jatorriari ematen dioten balioaz, eta babestu egiten da irakaskuntza taldeak jatorrizko kultura airtortzearen aldeko ideia, lurralde hartzailekoa balora dezaten. Eskolaren ardura da zeregin hori egitea. Nolanahi ere de, ulertzen da ikasleek ez dutela migratzea hautatu, eta beti nahi ez duten familia-proiektua izan dela lekualdatzea; beraz, lehentasun handiagoa eman dakioke parekoen taldean integratzeari.

“Nik uste dut egiteko dagoen zeregina dela. Niri iruditzen zait, sustraiak, jakina... Ideala litzateke, hizkuntza-proiektuaz hitz egitean... Bai, norberaren sustraiari garrantzia eman behar zaiela esaten dugu, baloratu egingo dutela gurea, baina ez diotela eurena baloratzeari utziko. Azkenean, lotuta daude kontuok. Euren kultura eta jatorria ez badute behar beste baloratzen, oso zaila da beste ezer baloratzea; baina, arreta arrunta zaila da, hori argazkirako da. Niri iruditzen zait oso garrantzitsua dela; izan ere, zuk zeure kultura baloratzea nahi duzu, nirea baloratuko dute azkenean eurena baloratzen badute, baina... Nik uste dut askotan eurek bilatu ez dituzten egoerak direla, familia-egoerak direla, eta hori onartzea zaila da. Nahikoa da azkenean jende talde batean integratzea... Dena den, hortik haraxeago joatera eta pentsatzera... Niri ideala irudituko litzaidake, are neurekoi jokotuta... Iritsi diren lekuko kultura balora dezaten... Baina... Hori da... Zera... Oso zaila”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Nik uste dut txikitatik landu behar dela. Eman egin behar zaie... Uste dut... Esate baterako, Haur Hezkuntzako ikasle bat datorrenean, mapara goaz eta etorri den lekua adierazten dugu, herrialdearen izena, bandera eta abar. Lehenengo, landu egin behar da: gurasoak Cacereskoak dira, eta zureak Marokokoak. Duen naturaltasuna eman behar zaio. Gerora, hori eskolatze guztiak egiten bada, errazagoa izango da, baina nerabetasunaz esaten dela... Jakina, beti da aro garrantzitsua kontu guztietarako, baina izaerarako ere etapa gakoa da. Horrenbestez, nik uste dut asko aztertu behar dela nongoak diren, hangoak izanda ere onartuta daudelako sentipena izan dezaten”. (Publikoa, Haur Hezkuntza)

“Eta ez zait batere gustatzen editorial jakin batzuen curriculumak, hemen duguna: Euskal Herria da ardatz nagusi-nagusia, niretzat existitzen ez den euskalduntasun bat: baserriaren kultura, bukolikoaren kultura eta niretzat euskaldun gutxiengoaren kultura dena. Ni hirikoa naiz, hiritarra eta euskal herritarra, eta ikusten dudanean haurrei jartzen dizkieten testuak, errotekin eta baserriarekin... Ezin da izan. Ikusten ditut haurrak kontu horiek guztiak esaten eta ni gaixotu egingo naiz. Uste dut curriculumak askoz ere irekiagoa izan beharko lukeela”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Baina, horregatik nabarmentzen dut, halaber... Hemen aitaita-amama guztiak dira Cacereskoak eta; beraz, nik asko azpimarratzen dut zu Galiziakoa zarela, zu ez

“

“Iaz neskato ikasle bat izan nuen. Aita (herrialde)-koa zuen, eta bi urterik behin joaten dira (herrialde)-ra. Etortzen zenean esaten nion: “eta kanta berriren bat irakatsi dizute? Eta amamak, irakatsi dizu? Bada, irakatsi!” Halaber amamak irakatsitako jolasarekin. Ez dakit, balioa ematen diozu ezagutu duenari eta bere gurasoen etorkiari. Berak badaki han jaio zela, bere ama hemengoa dela, eta bere aita hangoa, eta oso pozik esaten du abenduan (herrialde)-ra joango dela berriz. Horrek balio du. Eta heldua denean nahi duen edo ahal duen lekuan biziko da”.

(Publikoa, Haur Hezkuntza)

”

dakit nongoa zarela eta Donostiakoa naizela. Nazionalitateak direla eta, nik uste dut denei eman behar zaiela aitortpena eta duten balioa. Berdintasun-tratamendua erabilia, beharbada ez dago errefusik, ez batena, ez bestearena”. (Publikoa, Haur Hezkuntza)

“Ezin esan diezazuket nondik jotzen duten, pentsatzen dut batzuk... Eta hor ere denetarik egongo da. Baina, tira. Nik uste dut gauzak ondo egingo bagenitu, eta zaila da, sentitu egingo luketela hemen ere euren sorterri apur bat dutela. Bi herrialdeak maite ditut, baina hemengoa ere banaiz, ezta?”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Esate baterako, udan batek sarri diotsu Ekuadorrera doala, familia bisitatzera. Halakoetan aukera baliatzen duzu, eta esaten duzu: orain hangoaz hitz egingo dugu, nolakoa da, nolakoa da bizimodua... Gainerakoek jakin dezaten. Baina, oso integratuta daude”. (Itundua, Lehen Hezkuntza)

“Etorkizunera begira, elkarrizketatutako irakasleek uste dute Euskadin bizikidetzan arituko diren belaunaldiak egun bizi duguna ez bestelako prozesu bat biziko dutela, nahiz eta prozesu horrek ere zailtasunak dituen; izan ere, ondorioak izango ditu euskal gizartearen etorkizunean.

“Ez dakit hori uste dudan, nahi dudan edo espero dudan... Txikitatik hazita hainbeste bizi duzu, hemen, ikastolan, hemengo kulturarena... Tira, espero dut txikitatik elkarrekin aritu diren belaunaldi hauek... Uste dut ezberdina izango dela”. (Itundua, Haur Hezkuntza)

“Oso garrantzitsua da, baina oso zaila (...) oso garrantzitsua da gai hau lantzea, denon etorkizunean izango duelako eragina...”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Ikasleen itxaropenak eta etorkizuna ikasleen euren ikuspuntutik

Guretzat, “itxaropena” da etorkizunera begiratzeko duen suposizioa, errealista izan daitekeena zein ez. Elkarrizketetan jasotako pertzepzioen artean, batzuek uste dute ikasleek itxaropenak dituztela. Aurkakoa uste dutenen artean, aldiz, batzuek bestelako iritzia dute, etorkizunerako aspirazio gutxi dituztela eta.

“Bai, badituzte itxaropenak”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“4. mailako marokoa... Hor, itxaropenez ez dakit zer esan... Hain altuak badira... Baina bai, etxetik eskatzen zaio; animatu egiten da. Nik aitarekin hitz egin dudana bakoitzean bai. Ez dator ama, aita dator, eta bai, onena nahi du bere alaba nagusiarentzat. Ez dakit non amaitzen den. Ez dakit 16 urte dituenean ikasketak utziko dituen, baina neska ikasle ona da, oso langilea.” (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Ez, ez dute aspirazio handirik. Nik, esate baterako... DBHko 1. mailan inkesta bat egiten diegu, nagusitan zer izan nahi duten jakiteko, eta askok ez dakite ezer. Batzuek esaten dute irakasle izan nahi dutela, opor asko duzulako (...) Ez diezu entzuten esaten aita edo ama bezalakoak izan nahi dutela; ez dute ilusio hori. Baina, oro har, gazte guztiak... Bertokoak eta atzerritarrak... Baten bat nabarmentzen da, baina oro har... oso erlaxatuta bezala”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Elkarrizketatuei galdetzen diegunean nola hautematen dituzten ikasleek etorkizunak dituzten itxaropenak, erantzunak aldatu egiten dira irakasle diharduten hezkuntza-aroaren arabera. Hain zuzen ere, Lehen Hezkuntzan dabilzanen itxaropenak komunagoak, lausoagoak eta idealistagoak dira. Bigarren Hezkuntzan behera egiten du interesak, eta ikasle immigranteekin ikusten da, bereziki, itxaropenak derrigorrezko hezkuntza amaitu arte iristen direla.

“Denak futbol-jokalari, guztiak bezala. Nesken artean aniztasun handiagoa dago. Esaten da adin gazte horietan ez dela bereizten zer izan nahi duten batzuek eta zer besteek. Itxaropenak komunak dira oraindik: ez diot inori entzun nire herrialdera joango dela, han egongo dela. Ez. Gehiago dira “ni ez dakit zer izango naiz” bezalakoak.” (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Eta zer izan nahi duzu heldua zarenean? Bada, batzuek gizarte-gaietara jotzen duten bezala, hauen % 50ek polizia izan nahi dutela. Halakoetan hausnarrarazi egiten diezu; esaten diet: “baina... polizia”... Beharbada niri iruditzen zait kontu baten inguruko ideia oso argia dudala, baina beharbada agintzen didate ideia horren kontra egiteko... Beharbada lanean esan behar diet ez dakit nori lantegia itxi diotela eta jo egin beharko diedala, eta esaten dizute: “bada, ez dira sartuko!”, “Bada, jo”. Beste errealitate bat bizi izan dute eurek, guztiz bestelakoa”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Eskuetatik erabat egiten die ihes horrek” (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Nabaritzen dugu atzerritar gehiagok esaten dizutela DBHko 4. maila eta gero ez dute besterik ikusten... Batzuek esaten dizute ile-apaintzaile izan nahi dutela, baina ez duzu ikusten unibertsitateko ikasketarik esaten dizutenik”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Ikasleen etorkizunaren eta itxaropenen inguruko hausnarketa egiten denean, aipatu egiten da ez dela orokortasunik egin behar ikasle etorkinek nahi dutenaren eta gainerako ikaskideek etorkizunaz espero dutenaren artean. Jatorria atzeritarrak izateak ez ditu nahitaez definitzen ikasleen nahiak, nahiz eta ez den ukatzen kasu batzuetan zailtasun handiagoak atzematen direla ikasle etorkinen hezkuntza- edo lan-ibilbideetan.

“Geure itxaropen berberak dituzte. Hurrek, datozenean, batxilergoa egin nahi dute, unibertsitatera joan nahi dute edo Lanbide Heziketa nahi dute, euren itxaropenen arabera. Are gehiago, gure ikasleetako askok batxilergoa egingo dute. Gertatzen dena da, esate baterako, Latinoamerikako biztanleriak oso maila baxua duela eta horrek ere nolabait baldintzatzen duela euren ikasketen jarraipena. Halere, tira, Latinoamerikako ikasle oso onak ditugu, eta batxilergoa egin dute.” (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

“Oraindik ere pentsatzen dute Messi izan nahi dutela, baina nik uste dut oraindik ez dagoela alde handirik itxaropenei dagokienez. Familiaren arabera, zera... Dena den, nik uste dut Lehen Hezkuntzara arte itxaropenak bertsuak izango direla gutxi gorabehera”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Denetarik dago, baina tira, pertsona batzuk batxilergoa ikasten ari dira, karrerak egiten ari dira, harremana dugu gainerakoekin, noizean behin etorri egiten direlako, ikasle ohi batzuei eskatzen diegulako itzultzeko, orientazioa egitera. Esate baterako, DBHko 4. ikasturteko ikasleekin oso gustura etorri ziren... Apur bat denetarik dago. Gertatzen dena da... Egia da urte batzuetan ikasle-mota horren inguruan metatu direla arazoak.” (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Ikasle etorkinen kasu zehatzean, etorkizuna eta etorkizunean duten itxaropena familiaren migrazio-proiektuaren mende dago. Badakite ez direla lurraldean betiko geratuko, edo, gutxienez, familiak sentsazio hori ematen die, eta horrek eragina du lortu nahi dituzten helburuetan.

“Askok beharbada bai esaten dizute hemen amaituko dutela DBHko 4. maila eta gerora euren herrialdera itzuliko direla, euren amak ikasturtea amaitzea nahi duela, eta gero alde egingo dutela. Ematen du batzuk ez daudela egonkortuta. Badakite hau aldi baterako dela eta badakite gero itzuli egiten direla. Beste kontu bat da azkenean ez dutenean alde egiten. Latinoamerikako neskato bat dugu, aita Alemanian duena eta ama hemen. Berak dio ikasturtea amaitzean Alemaniara joango direla. Lehenengo Aste Santuan joango zirela esan zuen, eta azkenean ikasturtea amaitzea erabaki dute. Ez dakite zer egingo duten gerora, aitaren lanaren arabera. Euren badakite mugituko direla beti, eta asko Bartzelonatik edo beste leku batetik etorri dira hona. Ikusten dute mugitu egingo direla, ez direla hemen geratuko.” (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Etorkizuna eta etorkizunean duten itxaropena familiaren migrazio-proiektuaren mende dago.

“Bai, denak jaio dira beste herrialde batean, ez hemen. Asko 7 edo 8 urterekin etorri dira. Badakite hemengo egongo direla eta gero alde egingo dutela. Bitxia da haur batek hemen geratuko dela esatea.” (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Laburpena

Ikasle etorkinek euskara ikasteko duten erraztasun handiagoa edo txikiagoa hainbat aldagairen arabera da, eta, horrenbestez, orokortzeak saihestu behar dira. Ikasle txinatarrak adibide dira irakasleen artean kontrajarritako hautematez ari garenean (betiere esperientzia profesionala oinarri hartuta), bai hizkuntza berri bat ikasteko lastertasunari dagokionez, bai ulermen-arazoei dagokienez. Ikastetxera eta hizkuntzetara egokitzeko prozesuan eragiten duten faktoreen artean, bereziki nabarmentzen dira ikasleak euskal hezkuntza-sistemara sartzeko adina. Iritsi berri diren ikasleak zenbat eta helduagoak izan, hainbat handiagoak izango dira euren hezkuntza-garapena erdiesteko zailtasunak. Euskara ulertzeko zailtasunek jarrera-arazoak eragin ditzakete, hala ikasketen inguruko jarrera axolagabearen bidez nola arreta bilatuz ikasgelako errealitatearekin konektatzen ez diren ikasleen artean, edo irakasleak ikasgelan markatzen duen erritmoari jarraitu ezinik dabilzan ikasleen artean. Ikasle etorkinen sektorean halako gaitzespen-sentimendua sortzen da: euskara hizkuntza zailtzat eta aspergarritzat jotzen dute, bai eta ez erabilgarritzat ere. Azken faktore horrekin bat datoz beste lurralde batera joateko aukeraz hausnartzen duten familiek, ez baitute praktiko ikusten euskara ikastea.

Ikasleen artean sortzen diren harreman eta adiskidetasunek ez dute inolako gatazka handirik eragiten, eta eragiten den gatazkak ez du helduen artean sortzen diren kutsu arrazista: ebidentzia agerikoegiak baliatzen dira ikas-kideen aurka egiteko. Egia da jatorriko eremu geografikoaren arabera batzeko joera dutela, bereziki nerabezarora hurbiltzen direnean, nahiz eta horrek ez dakarren koadrila mistoak ez egotea. Kultur alderdiak eta jarduera erlijiosoak partekatzen dituzten familien arteko hurbiltasuna ere lagungarri da euren seme-alabek elkarrekiko harremanak izateko.

Halaber, ikasleek ikastetxeetan duten integrazio maila egokia da. Gradualagoa eta zailtasun handiagokoa izan daiteke ezarritako epeez kanpo matrikulatutako ikasleena, baina ez da bazterkeria-arazorik sortzen, eta bizikidetzak, oro har, positiboa da. Utzi egin behar da parekoen arteko harremanek eta integrazio egokiari laguntzen dioten faktoreek behar beste denbora hartzea. Bestalde, ikasleen adinak eragina du, berriz ere, interakzioen naturaltasunean; horrenbestez, baita integrazioan eta bizikidetzak normalizatuagoan ere. Harremanak sortzen diren inguruan erreferentzia den hizkuntza ikastea da integrazio arrakastatsuen beste adierazle bat. Errealitateak erakusten digu integrazioa eta berdintasuneko bizikidetzak oztopatzen duten hesiak daudela.

Irakasleek hautematen dute jatorria edo arbasoak atzerrian dituztenek aldi berean zenbait lekutakoak direlako sentipena dutela: hala euren zein familiaren jatorriarena, nola bizilekuarena. Hori esanda ez dira isilpean utzi nahi jatorrikoa edo helmugakoa baztertzen dutenak, ez eta familia-nukleoan ezarritako parametroen arabera autodefinitzeko joera dutenena ere. Kontu honetan ere

adinaren eta helmugan egindako denboraren faktoreak gehitu behar ditugu, identitatearen eraikuntzan eragiten duten aldagai gisa. Tokiko biztanleriaren zati batek mehatxutzat ikus dezake atzerriko jendea iristea, eta euskal identitatearen balorearen galera egotz diezaieke, balore horiek euskal komunitate guztiak identifikatzen eta partekatzen dituen multzo unitariorat jotuta, nahiz eta hori asko esatea den... Nolanahi ere den, batzuen ustez, atzerriko jendearentzat identitate partekatua proposatzea da zenbat izate-sentimendu kontzentratzeko modua, halakorik balego. Azkenik, irakasleek hausnartu egiten dute ikastegiak ikasle etorkinen jatorrizko kulturaren inguruan agertu behar duten estimuaz, etorkinak dagokion lurralde hartzailea baloratu ahal izateko.

Azkenik, irakasleen sentsazioak, ikasleek etorkizunerako itxaropenik duten galdetuta, bitan banatzen dira: batzuek badituztela diote, eta beste batzuek oraindik ere garatu gabe dituztela. Haur eta Lehen Hezkuntzan matrikulatutako ikasleek ari bagara, euren nahiak oso antzekoak dira, lausoak eta idealistak. Bigarren Hezkuntzan, aldiz, etorkizuneko nahiak hausnartuta ere ez daude, eta ikasle etorkinen arabera, eten egiten dira nahitaez egin beharreko hezkuntza amaitzen denean. Kasu honetan ere ezin da orokortzerik egin, eta bereizi egin behar da bertoko ikasleengandik eta etorkinengandik espero daitekeen etorkizuna, nahiz eta ez den ukatzen azken horien artean zailtasun handiagoak identifikatu direla hezkuntza- eta lan-ibilbideetan.

5

Familia

Familia betidanik jo izan da, ikuspuntu sozialetik, pertsonen garapenerako erreferentziatzko taldetzat. Hezkuntza-zentroarekin eta bestelako elementuekin batera, jokabide-irizpide eta -jarraibideak ezartzen ditu familiak, eta horri lehenengo mailako gizarteratze esaten zaio. Familian eratzen dira egiturak, familian ezartzen dira garapen argibide, ohitura eta hierarkiak, eta familian abiatzen da garapen intelektuala.

Familiek familiako kideak prestatzen dituzte gizartean bizitzeko, eta, horretarako, loturak sortu behar dituzte kanpoko gizarte-erakundeekin, hala nola hezkuntza-zentroekin. Atal honetan irakasleen pertzepzioen berri emango dugu; zehazki, honako hauen ingurukoak: familiek euren seme-alaben hezkuntzaren inguruan hartutako jarrerak, ikastetxeetako kultur aniztasunaren aurrean duten jarrera, partaidetza maila, eskola-giroan familien artean sortzen diren harremanak, seme-alaben hezkuntza-garapenean eragiten duten kultura-alderdiak, familiaren egonkortasun maila, etorkizunean egin daitekeen migrazio-ibilbidea eta seme-alabengan jartzen diren itzaropenak.

Kultura-alderdiak

Familiez eta familiek hezkuntza-zentroarekin duten harremanaz hitz egiten dugunean, irakasle elkarrizketatuen diskurtsoetan ageri diren azalpenek zuzenean edo zeharka aipatzen dituzte euren sorterriekin lotutako berezitasunak. Hasiera batean orokortzerik egin nahi ez bada ere, ikusi egingo dugu joera dela tokiko biztanleekin erkatzea, eta jokabide eta jokamolde jakin batzuk jatorriaren arabera multzokatzea.

“Orain arte bi ezberdintasun oso handi ikusten genituen: alde batetik, Latinoamerikakoak; bestalde, Ekialdeko herrialdeetakoak. Oro har, inoiz ezin zara orokortasunetan ibili”. (Itundua, Haur Hezkuntza)

“Afrikatik datorren jendeak beti izango du ezberdina delako sentipena, nahiz eta gu hori horrela izan ez dadin saiatu”. (Publikoa, Haur Hezkuntza)

Irakasleek ezberdintasunak antzematen dituzte, ikasleen jatorriaren arabera; hain zuzen ere, kategorizazio horrek bide ematen die ikasleen eta familien inguruko ideia bat egiteko. Errumaniarren edo Ekialdeko herritarren kasuan, nabarmendu egiten dute gehiegiko babes eta semeek alabek baino inplikazio handiagoa dutela ikasketetan. Irakasleek uste dute txinatarrek euren hizkuntzari eusten diotela familiaren eta harremanen inguruan. Latinoamerikako herritarrek, bestalde, euskal gizarteko kide izan nahi dute, bat gehiago izan nahi dute, eta onartzen dute izaera irekiagoa dutenez eta hizkuntza-erraztasuna bestelakoa denez, kultur talka ez dela hain nabaria, beste nazionalitate batzuetako herritarren aldean. Bada, horrek bidea errazten die. Beste alde batetik, ez dute hainbesteko interesik euren seme-alaben hezkuntzan, batez ere eskolatzeko-aro goiztiarrei bagagozkie.

“Ezberdintasun kultural batzuk nabaritu egiten dira. Esate baterako, etorri diren errumaniarrek gehiegi babesten dituzte seme-alabak. Beharbada han ez dituzte hain gazterik eskolatzeko... Ordu-tegiarena... Gehiago huts egiten dute. Gerora, hemengo sistemaren sartzeko dira apur bat, baina ez dakit han ere zein diren ohiturak. Esate baterako, gehiegiko babes dute alderdi horretan, edo... Nik gogoratzen dut banuela bat, bi urteko ikasgelan hasi zena eta negar apur bat eginez gero, ez zuten jasaten. Beste batean, talde horretan bertan, hiru urterekin bertaratu zen bat, eta aitarekin ikasgelan egindako egokitzapena oso luzea izan zen”. (Publikoa, Haur Hezkuntza)

(Errumaniarrek) “Izan ere, aita zen, tira... haurra ere bazen; izan ere, hor lotura bat sortzen da... Gurasoek ere ez dute erantzun bera ematen semeekin eta alabekin, uste dut aitek, ez amek, inplikazio handiagoa dutela semeekin, mutilekin. Nik bi izan ditut eta dena da aita: aita etortzen zen, jakinarazpenez arduratzen zen... Andrea beti atzetik. Alderdi horretan nabaritu egiten da”. (Publikoa, Haur Hezkuntza)

“Ekialdeko herrialdeetatik datozen direnak guztiz kontrara: gurasoak oso arduratuta integratzearekin, hizkuntza-kontuekin... Elkarrizketetan, behar izanez gero, itzultzaileekin batekin etortzen diren. Halaber, haurren artean ikasteko erraztasun handia ikusten zen, hau da, berehala, hizkuntzarena, ulermenarena... Ikasketak gainerako organ zeuden haurrak, eta etxean ere arduratzen ziren horrekin, nolabait”. (Itundua, Haur Hezkuntza)

“Guk dugun esperientzia da... Etxean txinera mantentzen duten familiak, gainera, oro har, negozio bat dutenak (...) Eta etxean bagenekien iristen zirela, dendara joaten zirela, familiarekin zeudela, nolabait laguntzen zutela... Etxean ez zuten txinera besterik hitz egiten, eta hori da errealitatea”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Esate baterako, hegoamerikarrak oso irekiak dira, eta ez dute nahi... Ez dute hitz egin nahi... Hemengoak balira bezala. Seme-alabekin beste horrenbeste gertatzen da. Tira, hizkuntza... Gaztelania jakiteak asko errazten die, eta gerora ez dago hainbesteko kultur kalkarik, arabiarren eta txinatarren aldean... Oso erraz integratzen dira, eta tira, izaera ere irekiagoa dute, eta hemengoak direla diote. Hemengo izenak jartzen dizkizute jada”. (Publikoa, Haur Hezkuntza)

“Hauek guztiak, Perutik, Kolonbiatik, Ekuadorretik etorri direnak... Oro har haurtzaindegi-zerbitzutat hartzen dute apur bat, ikasketa-prozesuari ez diote garrantzia handirik ematen. Deitzen bazaie beti oso zuzen, arratsaldean ez badatoz, ez datoz, azalpen handirik eman gabe; hots, fundamentu gutxiarekin, nahiz eta hizkuntzaren erraztasuna duten”. (Itundua, Haur Hezkuntza)

Musulmanei buruz hitz egiten dutenean, nabarmendu egiten dute familia-giroan ematen zaien hezkuntza, gizonak eta andreak erakunde horretan duten zeregina. Generoetako bakoitzak jasotako hezkuntzan duen rola zein den galdetzen dute, seme-alabek hezkuntza horretan bizi dezaketen kultur talka eta hazten diren giroan ikasten dutena. Interesari dagokionez, lehenago latinoamerikarrez aritzean esan dugun bezala, ikastetxean ez dute gainerakoek ezberdin izan nahi, dituzten kultur berezitasunei ukorrik egin ez arren. “Neskato musulmanak izan bazuen ahalmena, baina nik hor ez dakit familia horren go-goan sartzen den neska batek Bigarren Hezkuntzaz harago ikasten jarraitzea. Horren berririk ez dut.” (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Musulmanak, batez ere mutilak... Ematen du egokitu egiten dira, baina familiak benetan sakon markatzen ditu. Nik hemen entzun diot mutil musulmanen bati azaltzen aitzak diru apur bat ematen ziola amari asterako, jatekoak erosteko, ez arropa erosteko. Kontrolpean. Amari deitu diogunean, esate baterako, ez zetorren, eta etortzen zenean laguntzarekin zetorren: semearekin; ahal dela, gizon batekin. Amak ez du zereginik eta horrek nolabait markatu behar ditu seme-alabak, nahiz eta beste etxe batzuetara doazen eta bestelako funtzionamenduak ikusten dituzten. Nik ez dakit benetan nola bizi duten dikotomia hori.” (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Alde batetik, esate baterako arabiarrekin... Marokoarrak euren erara janzten dira, baina seme-alabak zera izatea nahi dute... Tira, jatorria ez nabaritzea, gainerakoek pareko izatea. Nik baietz uste dut. Batzuek tunika eta antzekoekin ekartzen dituzte, baina ez dute eskolan ezberdin sentitzerik nahi. Etxean euren hizkuntza hitz egingo dute eta euren ohiturak izango dituzten, baina eskolatik baloratu egiten baditugu ohitura horiek; izan ere, eurek euren babestu nahi dute, baina besteek ere ulertzea nahi dute”. (Publikoa, Haur Hezkuntza)

“

Haiek oso-oso kezkatuta zeuden integratzearekin, neskatoa gainerakoak bezalako izatearekin, ezberdintasunik atzeman ez zekion. Bestalde, tira, oso adeitsuak dira eta benetan integratu ziren jendartean. Oro har, familiak, orokorrean... Ikusten duzu euren nazionalitateko jendearekin aritzeko joera dutela, euren inguruko jendearekin, baina tira... Oro jar, jendeak bere espazioa mantentzen du”. (Itundua, Haur Hezkuntza)

”

Familien jarrerak

Elkarrizketarekin hitz egiten dugunean familiek euren seme-alaben hezkuntzaren inguruan duten gogoaren inguruan, erantzunak aldatu egiten dira tokiko familien aldean nolabaiteko interesik eza azaltzen dutenen eta hezkuntzaren inguruko interesa dutenen artean. Seme-alabak artatzeko denbora eskasa, ikasketei ematen dieten garrantzia eta seme-alaben ikasketetan duten inplikazioa nabarmentzeko faktoreak dira ikasketen inguruko interes txikiagoaz aritzean.

“Izan ere, (tokiko) gurasoek ez dute berdin borrokatzen, bestelako lehentasunak dituztelako”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Denetarik dago, baina, oro har, interes txikiagoa. Azkenean esaten dizute ez dutela kontrolatzen, kanpoan lanean daudelako. Seme-alabak bakarrik daude ia egun guztia. Esaten dizu... Ez dakit ba, agendan nota hartzen duen, etxeko lanak egiten dituen, gauean etxeratzean ohean daudela jada, edo play-arekin jokoan edo telebista ikusten ari denean ez diela jaramonik egiten... Adin txarrean daudela... Hau eta bestea... Dena da aitzakia. Nik aitzakiazat jotzen dut. Izan ere, ni oso berandu iritsi naiteke, baina esango nioke agenda erakusteko edo etxeko lanak erakusteko. Nik esaten diet beharbada ezingo dutela laguntzarik eman, baina benetan ezin direlako alboan jesarri laguntza emateko, hizkuntza ulertzen ez dutelako, ez dakitelako... Ados, baina kontrolpean izan ditzakezu. Denetarik dago, eh? Izan ere, guraso batzuek inplikazio handia dute, baina gutxiengoa dira”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Nik uste dut ondo artatuta daudela. Gurasoei deitzen diozu... Are gehiago, itzultzaileak behar dituzunean... Gutxitan egiten dute kale hitzordu batera. Gurasoek badute seme-alabenganako interes orokorra. Sarri datoz. Gure zuzendaria ere, kontuotarako, asko hitz egiten du eurekin. Asko zaintzen ditu eta harreman ona du familiekin”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Gainerako gurasoak direla eta, bi neba-arreba daude, eta gurasoei deitzen diegunean etorri egiten dira. Promesa asko egiten dituzte, baina gero hor geratzen da kontua... Esate baterako, neba-arreba batzuk iritsi ziren orain bi urte, oso inteligenteak ziren, dena gainditzen dute (eta hori ez da arruntena), baina oso txarto irakurtzen dute. Gurasoei eskatu genien egunero irakurtzeko. Oso alferrak dira, ahalik eta gutxiena ikasten dute, zerbait esateko, denborarik eman gabe arrakasta dutelako. Ikasgelan zuhur ibilita, beheengo mailetan, harrapatu egiten dute, euskararen zailtasunak zailtasun. Halakoetan inplikazio handiagoa eskatzen diegu gurasoei. Idatziz egiten dituzte etxeko lanak, baina gero ikasi, ez dute ikasten (...) Gurasoei inplikazioa eskatzen digu eta hitza ematen dute, baina gero ez...”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Bai, badaude batzuk... Boliviako mutil bat dut gogoan. 14 urte ditu eta bere amak jarraipen zehatza egiten ditu, nahiko arduratuta dago semea nora joaten den, jende txarrekin batuko ote den...”. (Hezkuntza ez-formala)

“Seme-alaben inguruko kezka da haurra ondo egotea, haurra integratuta egotea, haurra pozik egotea. Esaten duzu: aizu! oso txarto dabil... Baina, ez. Ikasketak bestela hartzen dira, haurraz arduratzen dira, baina ez da... 5 bat atera du eta arduratu egin behar dut; hori ez”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Tokiko familia batzuek euren borondatez erabakitzen dute seme-alabak kultur aniztasuna dagoen hezkuntza-zentroetan matrikulatzea. Eskola bizi diren

gizartearen islatzat jotzen dute, eta, horrenbestez, bizipen eta esperientzia aberasgarria da euren seme-alabentzat. Hain zuzen ere, esperientzia horrek euren giroko errealitatera hurbiltzen ditu, eta gazte-gazterik hasten dira errealitate horrekin bizitzen.

“Familia batzuek nahi dute euren seme-alabak era horretako eskoletan ibiltzea. Zergatik? Askok ikasten dutelako. Nik uste dut familia egonkorretako haurrak, motibatuak... Gazteok ikasi egiten dute eskoletan... Akademikoki dena dute ikasita, haurrek asko dakite gaur egun, baina gainerakoekin eta aniztasunean bizitzen ikasten dute. Halaber, ikasi egiten dute egun batean lagun marokoar baten etxera badoaz, Marokora doazela. Arazo ekonomikoak dituen pertsona bat ikusten badute, ikusten ari dira. Niretzat, hori haurtzarotik ikustea oso aberasgarria da, eta iruditzen zait pertsona moduan ere bestelako egiten zaituela.” (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Egia esan, horrekin lotuta, zorte handia dugu hemen matrikulatuta daudenekin. Esan nahi dut... Gurasoek eskola publikoan sinesten dute. Nik uste dut asko sinesten dutela; beraz, onartu egiten dute, eta normaltzat jo euren seme-alabak halako ikasleekin ibiltzea. Ez dute arazorik ikusten. Arazoak daude ikasleak jarrera-arazoak eragiten dituenean, baina hori herritar guztiekin gertatzen da. Datozenekin eta hemen daudenekin. Beraz, bai, jakina, jakina. Baina beloen kontua... ez”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

Bestalde, hainbatek mesfidantza eta errezeloa adierazi dute, familia batzuen inguruan, seme-alabak atzerriko ikaskideekin ari direla dakitenean. Atzerriko ikasleei egozten dizkieten ezaugarriak ez datoz bat errealitatearekin. Hori dio “hezkuntza maila jaisten da” baieztapen hain errepikatua. Are gehiago, errefusa aurkitzen dugu atzerriko familien artean; zehazki, estereotipo negatibo horiek beroriek darabiltzate sinpatiarik eragiten ez dieten ikasleekiko.

“Batuetan, matrikula berriak izan ditugunean, niri esan egin didate, esate baterako “Hara! Ikasleak ikusi ditugu, esate baterako, beloarekin” edo “Ekuadorko asko ikusi ditugu”. Beldur hori dago hor, ezta? Izan ere, ez dute ezagutu eta seme-alabek ez dute eurekin lan egin. Hona etorrira lanean hasten direnean, desagertu egiten dira beldur horiek. Ikusten duzunean ez dela ezer gertatzen, kontuak aurrera jarraitzen duela, seme-alabek ez dutela oztoporik ikasketetan...”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

“Sahararrari mutil latino batekin egokitu zitzaion lan bat egitea, eta amak ez zion utzi, mairu bat egokitu zitzaiolako eta ez zuelako gustuko. Arazoak izan zituzten, elkarrekin jarri zituztelako eta egin behar zutelako, eta buruhaustea amak ez ziolako uzten... Gehiago zen ama, euren aldetik ez zegoelako arazorik: ikastetxeko lagunak dira”. (Hezkuntza ez-formala)

“

“Badituzu familia batzuk baietz, eta gero badituzu familiak... Ufff... Tira... Esate baterako, lehenengo mailako batzarra orain dela hiru urte, atzerriko familia guztien aurrean, kokoteraino zeudela-eta kanpoko hainbeste jende egonda. Atzerriko familiak... Irudikatu zuk han zeuden gurasoak. Errespetuz: ez zuten txintik ere esan”.
(Publikoa, Lehen Hezkuntza)

”

Ildo horretatik bertatik, tokiko familia batzuk zuzeneko lehian sartzen dira, hezkuntzako diru-laguntzak direla eta; esate baterako, bekak direla-eta. Immigranteen familiekin... Ezinegon familia horren baliabiderik ezak eragiten du.

“Hemen badago jendea, eta uste dut nik ere... Baina ez da politikoki zuzena esatea... Nire semea edo alaba lehenengo, eta honek laguntzak eskatzen baditu, lagun diezaiotela, baina lehenengo nire semeari edo alabari. Inork ez ditu hori esango. Uste dute atzerriko jende asko dagoenez, euren semeari edo alabari ez zaiela laguntzarik emango, eta immigranterik egongo ez balitz, laguntzak izango lituzketela.” (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Euskara gai gatazkatsua da; izan ere, bertako familiek uste dute ikasle atzeritarrek egoteak eragin negatiboa duela euren seme-alabek hizkuntza hori ikasteko prozesuan. Beste alde batetik, immigranteen familiek seme-alabak euskaraz matrikulatzeko hautua hizkuntzak migrazio-proiektuan duen erabile-raren mende dago; izan ere, familien planen artean dago Euskadi ez den beste lurralde batera joatea. Dena den, seme-alabak D ereduan matrikulatzearen alde egiten dute batzuek.

“Nik ulertzen dut: etxean ez dugu inoiz euskararik erabili eta nire semea B ereduko ikastetxe batean dago, X ordu izan behar ditu euskaraz eta nik badakit atzerriko ikasleak daudenez, klaseko tarte batzuk gaztelaniaz ematen dituztela. Baina, errealitate horretatik ondorioztatzea nire semearen euskara maila txikiagoa dela, arrazoi hori dela eta... Unibertso bat dago. Niri iruditzen zait hori eutsiezina dela. Ez dut uste horrela denik. Izan ere, eskola batean 10 minutu ematetik ezin duzu ondorioztatu nire semearen euskara maila txikiagoa dela, arrazoi hori dela eta. Zure semearen edo alabaren euskara maila hainbat arrazoiren ondorioz da txikiagoa: ez duelako eskolaz kanpoko ezer, eta zuk egin zenezakeelako; zuk ez diozulako hizkuntzari baliorik ematen, eman ahal diozun arren, eta abar. Jakina, kontua da irakurketa horiek azkar egiten direla eta batzuei oso ondo datorkiela euren egoera justifikatzeko.” (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Beraz, zer gertatzen da? Bada, jendeak ikusi egiten duela. Ikusten zaituena... Baina nola sartuko dut nire semea hor, B ereduan, beti dabilta-eta gaztelania hutsen.” (Publikoa, Lehenengo Hezkuntza)

“Eta hori, euskararekin, nik uste dut... tira... Ez dut zuzenean hitz egin familiekin, baina pertzepzioa da... Tira, euskara zertarako, joan egingo naiz eta. Esaten dizute: zer da euskara? Izan ere, beharbada hemendik bi urtera Parisen egongo naiz. Nik ingelesa edo frantsesa hitz egitea nahi dut.” (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Bestalde, nik ikusi dut gurasoek ahalegina egiten dutela euskararekin, D eredua hartzen dutela Haur Hezkuntzatik euren seme-alabentzat. Ez dago inolako arazorik D ereduan matrikulatzeko.” (Publikoa, Haur Hezkuntza)

Azkenik, nabarmentzekoa da atzematen den bilakabidea, familia immigrante batek Euskadin bizitzen igaro dituen urteei dagokienez: mesfidantza-jarreratik segurtasun eta lasaitasun handiagoko jarrerara igarotzen dira familiak.

“Ikusten duzu pertsona batzuekin bilakabidea dagoela, alde handia dagoela... Jarrerara... 6. mailako haur bat dugu, lau anaia-arreba dira... Nolakoak ziren gurasoak

lehenengo urtean eta nolakoak dira gaur egun... Ez du zerikusirik. Nik ulertzen dut, ezta? Mesfidantza dago. Azken batean, gu funtzionarioen modukoak gara. Euren egoera ez zen legezkoa hasiera batean, ez dira fidatzen zuk informazioa pasako ote duzun... Orain, igaro ondoren, oso esker oneko jendea da...". (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Familien partaidetza ikastetxean

Familiek seme-alaben eskolako bizimoduan duten partaidetza, Gurasoen Elkartean bidez (IGE) edo ikastetxeak antolatutako jardueretan, oso eskasa da, hala jatorria atzerrian dutenen artean nola tokikoen artean. Ikastetxeen erronka da partaidetza animatzea eta motibatzea.

Familiek seme-alaben eskolako bizimoduan duten partaidetza oso eskasa da, hala jatorria atzerrian dutenen artean nola tokikoen artean.

"Hor erronka bat dugu, partaidetzari dagokiona. Gurasoen partaidetza, oro har, txikia da ikastetxean. Eta euren artean, ba... ez dago. Tira, noizean behin bai, baina ez ikastetxeak sustatzen dituelako edo berez sortzen direlako." (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Irakasleak bat dagoz: familia immigranteen partaidetza eskasa da, eta noizean behin egiten diren jarduera informaletan agertu ohi dira. Ikastetxeetara ez bertaratzeko eta beste familia batzuekin IGEetan parte ez hartzeko arrazoiak dira lotsa eta segurtasunik eza pertsonen arteko harremanetan, lan-ordutegi amaigabeak eta IGEan parte hartzeko ordaindu beharreko kuotak, edonork ordaindu ezin dituenak, besteak beste. Nolanahi ere den, uste dute beharrezkoa litzatekeela estrategiak bilatzearen inguruan hausnartzea, familiak ikastegiko partaidetzara hurbiltzeko.

"Ez. Aurten lehenengoz eman dute izena eskolako kontseiluan jatorria atzerrian duten hiru familiak; orain arte ez dugu izan. Baina, orain bai. Bestela, jardueren arabera... Arrakasta bete izan dugu, jarduera zertxobait informalak direnean; hau da, aste batean, sukaldaritzaz ez dakit zer egin genuenean, partaidetza oso handia izan zen. Gazteekin joko-eguna egiten dugunean parte hartzera etor daitezke... Halakoetan parte hartzen dute. IGERen alderdi formal horietan eta, ez. Baina, herengoek ere ez. Partaidetza oso txikia da. Tira, neuk ere ulertzen dut...". (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

"Nire ustez, oso interesgarria litzateke gurasoak hona hurbiltzea, taldera, zerbait antolatzen ari diren gurasoak... Norbait sartzea. Jaiegun batzuetan laguntzen dute, baina aparteko kontua da. Interesgarria litzateke zera, gurasoen taldea jarduerak antolatzen ibiltzea... Baditugu ideiak: arratsaldeetan antolatzea, te bat edo zerbait hartzea, jostea oso gustuko baitute kanpokoek, arropak jostea egin ohi ditugun jaialdietako jardueretarako... Danborradak egiten ditugu... Baina beti dute zereginen bat, edo kanpotik datorren jende askok ez dauka egun horretarako arroparik... Ideia da arroparik ez duenari guk geuk uztea, eta datozela eta eurek sortzea...". (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

"Gutxi sartzen dira. Oro har, ez dira IGEan sartzen, baina batez ere kuota bat ordaindu behar delako...". (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Gurasoen inplikazioa oso txikia da, baina bizi duten egoerarekin... Zer eskatuko diegu hona arrakasta bila etorri diren familiei, askotan gizonak zein andreak lan egiten dihardutela... Gainera, askotan seme-alaba asko dituzten familiak dira... Gero, zera... Jakina, arazoa da, eurek ez dute sentipenik... Etorri berriak dira, nahiz eta bi urte egin dituzten; beraz, nolabait, lotsatu egiten dira parte hartu behar dutenean edo ikastetxeko bizimoduan sartzean, gurasoen elkartean eta. Euren lekua jarri behar gara, ezta? Eta pentsatu behar da, jakina, zuk pausu hori ematen baduzu, zeure buruagan segurtasuna duzulako da, ez dakit, giro batean zaude... Jakina, leku batean bi urte egiten badituzu, ziurgabetasunez beterik zaude.” (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

“Inplikazioa zentroan... ez hainbeste. Guk, hori dela eta, zorte handia izan dugu; izan ere, gure jendea, oro har, oso inplikaturik dago ikastegiarekin. Egoera sozioekonomiko ona duten familiak dira, beraz ez dugu arazorik inolako laguntzarik eskatzeko, inplikazioa eskatzeko, egiten ditugun kanpainetan... neurri handiagoan edo txikiagoan, jendeak erantzuten du. Jende hori dela eta, tira, erantzuten du, baina ez du hainbesteko inplikaziorik, ez”. (Itundua, Haur Hezkuntza)

Harremanak

Tokiko eta atzerriko familien arteko harremanak, oro har, distantziara egiten dira edo ez dira egiten. Hala hautematen dute elkarrizketatutako irakasleek: ez dute inolako gatazkarik ikusten, baina joera dute antzeko kultur alderdiak partekatzen dituztenekin biltzeko.

Tokiko eta atzerriko familien arteko harremanak, oro har, distantziara egiten dira edo ez dira egiten.

“Oro har, batzuk badaude... Esate baterako, haur asko oso integratuta daude, parkean eta, badaude... Baina, gehienak euren taldeekin ibili ohi dira”. (Itundua, Lehen Hezkuntza)

“Denetarik dago. Oro har, oso ondo. Baten bat beti irteten da konturen batekin...” (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Ez da oso estua”. (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

“Ez, beharbada baten bat, baina ez. Oraindik oso berde gaude”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Hori dela eta, bizilagun magrebtarrek distantzia handiagoa dute gainerako familiekiko. Integrazio linguistikoa da batzuen eta beste batzuen arteko espazioa definitzen duen faktorea; izan ere, aurkako adibidea dugu errumaniarren artean: gaztelania ulertzeak bidea ematen die harreman arrakastatsuak lortzen.

“Familia asko beste patioan batu ohi dira,han, eta ikusten duzu hizkuntza bera darabilten emakumeak direla. Badago emakume magrebtarren talde bat, haurrekin biltzen direnak... Aurten, Korrika dela eta bizpahiru familia etorri ziren. Ilusio handia egin zidan...” (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Esate baterako, ama horiek ez dute harremanik hemengo beste ama batzuekin. Senideekin batera ikusten dira, eta denak doaz euren beloekin... Beste ama batzuekin oso gutxi. Hemen X plazara joateko ohitura dute, horra doaz askaltzen eta hor biltzen dira ama guztiak. Eta hauek, musulman ez direnak, ez. Ez dira hurbiltzen. Ez dute hizkuntza ezagutzen. Nolanahi ere den, errumaniarrak ere ez datoz

“

“Baina aitak... Esate baterako, amak ez du harremanik hemengo inorekin, lehengusina edo koinata marokoa-rekin bakarrik; beraz, nik amari hitz egiten ere ez diot entzuten”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

”

hizkuntzarekin, baina bi hilabetean ikasten dute. Horiek, esaterako, badute harremanik beste ama batzuekin”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Familien arteko harremanak sortzeko joera seme-alabek dute; izan ere, lagunak egitean gurasoak eramaten dituzte topalekuetara aisialdian, hala nola espazio publikoetara, jaietara eta abarretara. Familien izaerak ere eragina izango du harreman horretan.

“Hori nahiko seme-alaben lagun araberakoa da. Gazteak lagunak direnean, hor zerbait egon daiteke; bestela, nik neuk ez dut harreman askorik ikusten”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza).

“Honek lana eskatzen du. Behar dute... Haurrak badira, apurka-apurka... Haurtzaroan hurrek beste haur batzuekin jolastea eskatzen dutenez, horrek behartu egiten zaitu, nolabait, parkean egotera... Egokitu zaizun jendearen arabera, irekia-goia edo itxiagoa den, batu egiten dira. Baina, kosta egiten zaie.” (Publikoa, Haur Hezkuntza)

Familia-giroa – Familiaren babesa

Elkarrizketatuekin hitz egin dugu ikasle immigranteak dauden familia-inguruaz, familiek jasotako arretaz eta eskolaren lekuaz. Lekuko batzuek esan digu nolabaiteko ezegonkortasuna atzematen dutela familia-inguruan, non haur eta gazteek eskatutako babesa ez den beti artatzen, zenbait arrazoi tarteko (besteak beste, gurasoen lanaldi luzeak). Askotan bakarrik daude etxean, eta ikas-tetxeak ematen dizkie behar dituzten oreka eta egonkortasuna.

“Jakina, oso familia sendoa baduzu, oso indartsua eta babes handia ematen dizuna, nik uste dut ezetz. Baina, kontua da batzuetan ezegonkortasun-egoerak ikusten dituzula, lanean diharduen jendearen lana nahiko prekariora da, hurrek gurasoak ikusten dituzte... Goizeko 05:00etan altxatzen dira auzokoarenera eramateko... Bada, halako egoeretan oso garrantzitsua da hemen gustura egotea, egonkortasunari begira”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Are gehiago, batzuek ez dute oporrik nahi, hobeto daude hemen, etxean bakarrik daude. Haur batzuek etxean igaro dute astebeteko oporraldia, telebista ikusten, bakarrik. Aurreko egunean aipatu genuen neskato hura hobe legokeela barnetegi batean, lehen zen bezala; izan ere, ama gaixoak duen lanarekin...”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Izan ere, eurentzat erreferentzia oso garrantzitsua zara, eta horregatik 16:30ean ez dute ikasgelatik irten nahi. Esate baterako, esaten dute: “Ondo! Bi opor egun”.

Baten bat beti pozten da ez delako goizetik jaiki behar, baina ez dute hiru asteko oporraldirik nahi, ez dutelako etxean egon nahi. Izan ere, hainbat ordu igarotzen dituzte bakarrik. Bestalde, batzuk amamarekin bizi dira, Madrilén bizi diren gurasoengandik bereizita, ikusten zutelako ez zuela jaten... Familia zailak dira". (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

"Asko bakarrik daude. Denbora ematen dute bakarrik, inolako erreferenterik gabe edo erreferente negatiboekin. Horrela, beste aukera batzuk ematen dizkiezu". (Hezkuntza ez-formala)

"Familietan badaude kasuak non familiaren egoera zailxe den". (Hezkuntza ez-formala)

"Halaber, aintzat hartu behar da ez direla familia "normalizatuak", bikoteka datoz, ekonomiaren ikuspuntutik ez dute arazorik, seme-alabak etxean arta ditzateke, baina ehuneko handi batean guraso bakarreko familiak dira, amak egun osoa ematen du lanean, gaztea etxera dator eta ez dago inor, eta ezin diote lagundu. Jakina, esaten dizute: eskolaz kanpoko laguntza izan dezala. Laguntza hori izango dute, horretarako baliabideak badituzte eta baten bat badago kontrolatzeko... Jakina, 17:00etatik 19:00etara joan behar duzu, ni ez nago etxean baina zuk ordutegi horretan joan behar duzu. Lehenik eta behin, ez dakit baliabide ekonomikorik dudan, eta gero, beharbada ez da joango. Etxera iritsi eta ez dakit nora ikasten joateko diziplina behar du, hasiera batean inposatu egiten zaio hizkuntza ikasteko... Egia da hemen dugun hizkuntza dela eta bigarren hizkuntza dela, baina tira... Geuk oso argi ikusten dugu". (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Guraso bakarreko familiak aurkitzen dituzte, gurasoetako batekin edo neba-arreba nagusiekin bizita, haiek dituztenak arduradun. Familia moten aniztasuna handiagotu egiten da jatorria atzerrian duten familien artean. Aitzitik, tokiko familia desegituratuak ere badaude, eta aipatu egiten da, argi utzita beti ez zaiela atzerritarrei begiratu behar familietan zailtasun-egoerak aurkitzeko.

"Bai, familia batzuk desegituratuta daude, baina erabat: aita alde batean eta ama beste batean. Aitak esaten zion ikasteari uzteko eta lanean hasteko, eta amak ezetz, ikasi egin behar zuela. Berak uste zuen ez zuela ikasteko balio, baina balio du, baina berak lan egin nahi du. Hain barneratua du lan egin behar duela esan diotela, buruan ez duela besterik, eta ez du ikaste." (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

"Tira, aita eta ama duten familiak... ez dut askorik, eta gehienak daude bereizita. Oso gutxi daude aitarekin eta amarekin, eta euren aitak eta amak direnak... ez dakit baten bat dagoen. Tira, ulertzeko beste modu bat dute." (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

"Afrikako neskato bat, orain harrera-etxebizitza batean dago, bere neba nagusia arduratzen zelako eurak zaintzeaz. Gurasoak Afrikan bide daude. Neba nagusia arduratzen zen batzuek." (Hezkuntza ez-formala)

"Jakina, gero kasuistika dago... Ama hemen bizi zen jada. Urteak emanak zituen hemen, baina mutikoa han zegoen amamarekin, eta amak beste neskato bat izan zuen beste aita batekin... Gero, neskatoa bakarrik dator hona hegazkinek, eta tira, jakina, mutiko hori... Kontatzen zidan ez zutela telefonorik bizi ziren etxean... Bizi zuten egoeran bizita, hona etorrita ez dute alde egin nahi". (Publikoa, Haur Hezkuntza)

“Hemengo ikasleak ere baditugu, familia desegituratuak dituztenak. Horiekin ere arazoak daude eta geuk konpontzen ditugu, ahal dugun neurriraino laguntzen dugu. Jakina, zuk jarduteko duzun tartearen: familiarekin hitz egiten duzu, baina ni familian... Etxean nola funtzionatzen duten eta zer-nolako eragina duen han egiten dutenak eskolako emaitzetan eta funtzionamenduan... Normalean alde oso handia dago.” (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Familia barneko zailtasunak atzematen dira, halaber, seme-alabak batu dituzten familietan, batez ere nerabeek migrazioa ez prozesu lasai eta borondatezko moduan, baina familiaren erabakien ondorio moduan bizi badute. Helmugara iritsi eta familia bilduta, adingabeek eta gurasoek alde aurretik zituzten ideiek ez dute beti bat egiten errealitatearekin: gatazkak dituzte aita-amekin, sorterriko bizimodua utzarazi dietelako eta lan-kontuak tarteko etxean amaren eta/edo aitaren irudia falta delako, besteak beste. Faktore horiek guztiak koktel arriskutsua dira, eta eskolatzeari eta eskolako emaitzei eragiten die.

“Ikasle batzuek guraso bakarreko familia dute, eta ikasle batzuk orain dela gutxi batu dira. Halako hainbat izan ditugu, batez ere hainbat urtez euren herrialdean bizitzen egon diren neskatok... Amaren egoerak bide ematen die etortzeko, badatoz eta amak nerabezaro aurrean dagoen neska aurkitzen du, azken 7 urteotan ikusi ez duena, eta, gainera, aurre-nerabeak ahal izan zuen bezala irentsi zuen banaketa. Orain iristen dira eta jakina, amak egun osoa ematen du lanean, alabak ez du ama jasaten, hona dator etorri behar duela esaten diotelako eta jakina, badugu koktel bat... Halakoetan, eskolatzea nahiko mugatua duten ikasleen kopurua mugatua da, puntuala da, baina egon badaude.” (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

Aintzat hartu behar dira immigranteen familiek bizi izan dituzten istorioak. Euren migrazio-proiektua zailtasunez beterik dago, horrek guztiak dakarren karga emozionalarekin eta, besteak beste, baliabide ekonomiko eta afektiboak jarri diren herrialde batera iristeko helburua erdietsi ondoren ageri diren arazoekin. Horrenbestez, bizipen horiek eragina dute seme-alabengan, eta hori islatu egiten da ikastetxean.

“Eta familia hauek harriz beterik dute bizkar-zorroa”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Bai, datozen gehienak bizkar-zorroak hainbat kontuz beterik dakartzate, baliabide ekonomiko baxuagoekin... Tira, igaro beharreko dolua da, etorri direlako eta beharbada han dutelako familia... Halakoetan hemen daude, baina hara begira. Ez dakite hemen egongo diren, bi edo hiru lekutatik baitatoz... Alacanten, Errioxan... egon dira, eta bat-batean hemen daude. Nik uste dut horrek ez diela laguntzen. Hona badatoz eta proiektua hemen bada... Baina tira, hori ezinezkoa da, ezta?” (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

Itzultzeko edo Euskal Autonomia Erkidegoan finkatzeko aukera

Aurretik ere esan dugu familiaren migrazio-proiektua eta horren inguruan erabakitzen direnak direla ikasleek etorkizunerako dituzten itxaropenetan eragin handiena duten faktoreetako batzuk. Puntu honetan lantzen dugu nola hautesmaten duten elkarrizketatuek familia horiek Euskadira itzultzea edo Euskadin egonkortzea.

Irakasleen ustez, immigranteen familiek Euskadin egonkortu nahi dute euren bizimodua; izan ere, ikusten dute euren egoerak hobera egin duela sorterrian bizi zutenaren aldean; halaber, integraturik sentitzen dira bizi diren giroan.

Irakasleen ustez, immigranteen familiek Euskadin egonkortu nahi dute euren bizimodua.

“Eta hona etorri nahi dute, pentsatu egiten dutelako... Kontua ez da orain Bilbon daudela eta gero ez dakit non. Ikusten da finkatzeko nahia dutela, familiak ekartzen hasten dira eta etorkizunerako aurreikuspena dute.” (Itundua, Haur Hezkuntza)

“Oro har, joera geratzekoa da, mantentzekoa; hots, eta uste dut oro har nik ezagutzen dudaren arabera... Uste dut gazteak gustura daudela. Uste dut herrian integratuta daudela, eta gurasoak halaber. Nik uste dut gurasoek geratzeko joera dutela, baina, jakina, lana galtzen baduzu, zerbait behar duzu, baina ez da aldi baterako daudelako itxura ematen dutela, bi, lau edo bost urtez geratu eta gero euren herrialdeetara itzuliko direla, dirua egin ondoren. Ez dirudi hori denik hemengo joera”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

“Nik uste dut datozen gehienak geratzeko datozela. Izan ere, datozen lekutik etorrita, nik uste dut hemen dagoena baloratzen dutela. Besterik gabe, osasun eta hezkuntza publikoa eta doakoa izatearekin han baino askoz ere hobeto daude. Hori bai: beste batzuek bai, urte gehiagoren buruan, bospasei urteren buruan, itzuli egingo direla uste dute”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

Aitzitik, Euskadin geratzeko nahia izan arren, lanaren esparruak markatzen du gertakizunen erritmoa, eta, beharrezkotzat jotzen badute, beste herrialde batera joango dira, non enplegu-itxaropenak hobeak izango baitira. Zehazki, uste da magrebtarren kolektiboa dela lan-aukera gutxien duena, jatorrizkoa ez den herrialde bat hautatzen dutenen artean. Gizarte-laguntzez ere hitz egiten da, eta horietarako sarbidea izanez gero, Euskadin bizitzen jarraitzeko beste arrazoi bat izango da hori.

“Gazte batzuk daude, neba-arrebak, ikasturte honetan etorri direnak. Mutila abenduan etorri zen, eta neska apirilean etorri da, Kordobatik. Aita Marokokoa da. Tira, ez daki zer egingo duen datorren ikasturtean, euskarak dakarrenagatik, aipatu dugu... Berak hemen bizi nahi du, baina ez daki zer gertatuko den. Esaten zuen: jakina, nik orain seme-alabak ditut gogoan (bananduta dago), baina udan lanera joan behar dut, eta behar bada amarenera bidaltzen ditut, eta ni... Ez daki. Lanaren mende daude, eta lor ditzaketan laguntzen mende; izan ere, leku hau hautatzeko arrazoietako bat bide

da beste leku batzuetan baino laguntza gehiago dagoela. Ondoren, hemen norbait dutelako mugitzen dira.” (Publikoa, Haur Hezkuntza)

“Nik ikusten dudana, esan diezazuket... Marokoarrekin... Kontua da hauek hain zail dutela lanarena... Izan ere, hau bigarren geltoki dute askok: Espainian ibili dira, Sevillan, Kordoban, Alacanten... Bigarrena da hau. Askok Frantziara joan nahi dute, eta lana dagoen ala ez dagoen funtzionatzen dute. Eta hara joan nahi dute, euren sorlekuetara, baina ez bizitzera. Oporretan joan nahi dute.” (Publikoa, Haur Hezkuntza)

Lanaren esparruak markatzen du gertakizunen erritmoa, eta, beharrezkotzat jotzen badute, beste herrialde batera joango dira, non enplegu-itxaropenak hobeak izango baitira.

Latinoamerikako herritarrei dagokienez, ikusten dute sorterrira itzultzea erabakitzen dutela, ekonomia- eta enplegu-egoera kaxkarra bizi badute, eta arlo horietan hobetzeko aukerarik ikusten badute. Horrenbestez, itzultzea erabakitzen dute, Latinoamerikan dituzten itxaropen hobeak aintzat hartuta.

“Oraintxe bertan esan dit Mikelek... Haur hau hemen jaio da... Bada, esan dit badaola Boliviara irailean, zera... Hego Amerikako denak... Nik dauzkat... Denek dute itzultzeko asmoa, orain han hobeto dagoelako egoera eta tira, azkenean erakartzen jarraitzen duelako. Aitzitik, 4 marokoar ditut eta horiek oso argi dute hemen jarraituko dutela bizitzen; gutxienez, hemen bizitzen jarraitzea gustatuko litzaieke”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Bai, nabaritu da. Batzuk euren herrialdera itzuli dira, bi gurasoetako batek edo lanean ziharduena aitak lana galdu duelako eta ez duelako beste lan bat aurkitzeko aukerarik ikusten. Are gehiago, datorren urtean bi familia itzuliko dira Kolonbiara, eta han geratuko dira.” (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

Nolanahi ere den, ikusi dute itzultzea ez dela irtenbidea: sorterrira itzuli ondoren konturatu dira euren bizimodua hobetzeko itxaropenak ez direla eurek uste izan duten bezalakoak izan, eta berriz itzuli dira Euskadira.

“Kasu batzuetan jendea itzuli da, joan egin da eta urtebetera edo sei hilabetera itzuli egin dira. Baditugu halako zenbait kasu aurten. Esatea: tira, bagoaz. Baja eman matrikulari... Hara joan dira eta lana aurkitu dutela esaten digute, negozio bat eskaini diete, itxaropen hobeekin... Joan egin dira... Ikasle baten kasua da: urriaren amaieran joan zen, eta orain, apirilean, itzuli da. Ikusi dute hangoak ez zuela funtzionatzen, ez dute arrakastarik izan eta itzuli egin dira (...) aurreikuspenak ez dira gauzatu gauza zitezkeen moduan”. (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

Nolanahi ere den, hainbat kasutan familia-proiektua da migrazioa, eta adingabeek iritzia ematen dute etorkizun migratorioaz eta hala euren sorterrietara itzultzeko nola Euskadin geratzeko aukerez. Azken aukera hori partekatzen dute gehiago; izan ere, helmugan euren bizitza-egoerak hobera egin duela hauteman badute zein Euskadin jaio badira, ez dute oporretan baino itzuli nahi.

“Izan ere, sahararra ez doa kanpamentuetara; gainera, hemen dago familia guztia. Mutil boliviarrari ere ez... Hitz egiten aritu ginen eta ezetz esaten zidan, oporretan bai. Sahara hegoaldekoak beste leku batera mugitu daitezke beharbada, baina ez

ditut ikusten itzultzekotan. Beste bat ere izan genuen, nagusiagoa... Hark benetan nahi zuen Afrikara itzuli. Askoz gehiago gustatzen zitzaion hango jendea. Askoz gehiago egoten ziren kalean. Beste marokoar bat ere ez litzateke itzuliko. Bai oporretan, gustuko duelako, eguraldi ona dagoelako... Gainera, hemen geratuko litzateke. Ez litzateke beste leku batera joango.”(Hezkuntza ez-formala)

“Horrela, orokorrean hitz egitea oso zaila da. Badaude beste ikasle batzuk. Gogoratzten dut batzuk Ekuadorretik etorri zirela eta esaten zizutela... Oporretan itzultzen dira batzuetan, eta galdetu eta esaten diezu: zer moduz? Oso ondo esaten dizute, baina ez dutela hara itzuli nahi. Hemen daudenean, haurtzaroan baino hobeto bizi dira; beraz, askok esaten dizute: ez dut itzuli nahi! Asko baserrietatik etorri dira. Oinetakorik ere ez zuten lekuetatik etorri direla esaten dizute. Jende txiroa da. Jakina, esaten dizute ez dutela hara itzuli nahi. Halaber esaten dizute: kontua da ni han ez nintzela seguru sentitzen. Tira, kasu asko dago, ezberdintasun asko, egoeraren arabera.” (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

Itxaropenak

Guraso batzuek seme-alaben eskola-arrakasta nahi dute, eta ikastetxeetako hizkuntza-ereduen sistema ezagutzen dutenean, euskararen alde egiten dute, arrakasta lortzeko gako bat dela dakitelako. Familiak migratzera bultzatzen dituen arrazoietakoa bat da familiako kide guztien bizimodua hobetzea eta, seme-alabei dagokienez, etorkizun hobea lortzea. Hori dela eta, ikasketetan inplikatzeko dira, eta itxaropenak zapuztu egin daitezke ikastetxeak esaten ditenean semea edo alaba ez dabilela ondo ikasketak egiten.

“Atzean itxaropenak dituen famili bat dagoenean asko nabaritzen da; ikasgelako onenak izatera iristen dira”.

“Atzean itxaropenak dituen famili bat dagoenean asko nabaritzen da; ikasgelako onenak izatera iristen dira”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Tira, A eredu, kontua ezagutzen ez duenarentzat... Kanpotik begiratuta ondo planteatutako eredu da. Euskararekin hasten dira apur bat, baina gaztelania ikasten dute, hori baita (euskal udalerrria)-n benetan behar dutena. Ikasten doaz... Baina kon-

turatu egiten direnean zer-nolako eskola den, gurasoek horren berri dutenean, ez dute nahi seme-alabak hor egoterik. Esaten dute geuk arrakasta nahi dugula seme-alabentzat, eta hemen ez dute lortuko. Eta hona datoz. Nik ikusten dut, familien aldetik... Magrebeko eta Hego Amerikako familia batzuek interes handia dute, seme-alabek eskola-arrakasta bete izan dezaten; izan ere, nolabait, arrakasta pertsonala da. Ni mugitu egin naiz eta nire herrialdetik alde egin dut; beraz, gutxienez, nire seme-alabek izan dezatela bizimodu hobea. Beti esaten duten kontua da. Eta asko arduratzen dira hezkuntzarekin eta lanekin. Oro har, jaramon nahiko egiten digute...” (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

“Nik ikasle zehatz batzuk ditut gogoan. Guraso horiek bai, nahi dute seme-alabek ikastea eta etorkizuna lantzea, eta ikusi egiten dituzu... Esate baterako, neska bat akademian apuntatu nahi zuten, haur-hezkuntzan zegoela, ingeleza ikas zezan, oso ona zelako hizkuntzekin (...) Tira, nik horri erantzun diezaioket egiten duenaren inguruan ikusten dudako inplikazioaren arabera, eta guraso batzuen inplikazioa oso

handia da: seme-alabek ikastea nahi dute, ikasketak ondo egitea; garrantzia ematen diote horri, eta halakoetan garrantzia ematen zaio". (Publikoa, Haur Hezkuntza)

"Guraso guztiek nahi dute seme-alabak onenak izatea, eurek izan ez dituzten ikasketak izatea; arrakasta bete nahi dute seme-alabentzat. Are gehiago, nik uste dut euren frustrazio handienetako bat dela ikastegitik deitzea, esate baterako, ikasketetan txarto dabilzala esateko; izan ere, porrota da gurasoentzat, guretzat baino are gehiago. Izan ere, hona etorri dira aurrera egiteko, seme-alabek bizimodu hobea izan dezaten. Zuk deitzen badiezu esateko ikasketetan txarto dabilzala, atsekabea da gurasoentzat. Itxaropen handienak dituzte seme-alabengan, beti dituzten mugen barnean, jakina. Ikusten dutenean seme-alabak ez direla gai, edo DBH ozta-ozta amaitu dutela... Badakite Lanbide Heziketara joan beharko dutela, esate baterako, baina denek nahi dute seme-alabek ikasketak amaitzea; izan batxilergoa, izan Lanbide Heziketa." (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

Aitzitik, irakasleek beste familia batzuk identifikatzen dituzte, non tokiko bizilagunek euren seme-alabentzat espero dutena baino gutxiago espero baita; hau da, derrigorrezko ikasketak amaitzea eta Lanbide Heziketa ikastea nahi dute, lanean hasteko; ez, ordea, unibertsitatean ikasten jarraitzea. Nabarmendu egiten du, halaber, familia batzuek euren seme-alabek derrigorrezko hezkuntza amaitzearen inguruan duten interesik eta motibaziorik eza.

"Azkenean, nik gurasoekin hitz egiten dut eta esaten didate seme-alabak DBH ateratzea nahi dutela, besterik gabe; ez dute horren inguruko kezkarik. Gainditzeak arduratzen ditu, ez gutxieneko ikasketak izatea. Gerora arituko dira lanean edozeretan. Beti nahi dute gurasoek ikasi dutena baino zertxobait gehiago ikastea, baina tira, ez dira hainbeste estresatzen". (Itundua, Bigarren Hezkuntza)

"Bai, ikusten dut, adinaren eta kulturaren arabera... DBHn utzi egiten diete: ez baduzu joan nahi, ez joan... Lehen Hezkuntzan etortzeko eta egiteko joera handiagoa dute, baina DBHn zertxobait erlaxatzen dira." (Itundua, Lehen Hezkuntza)

“

"Esaten zidan: nik ez dut nahi nire moduan, eskailera garbitzen ibil dadin; gutxienez, haurrak jagon ditzala. Eta, jakina, harritu egin ninduen: hori besterik ez duzu nahi? Gutxi iruditu zitzaidan. Ez garbitzea nahi zuen, eta nik esaten nion bere alabak ikasteko balio zuela, baina amaren jarrera indartsuagoa zen: alabak ikusten duena... Amaren motibazio falta. Izan ere, ama batek etxetik motibatzen ez bazaitu... Nik beti diot ikastetxeak eta gurasoek taldea osatu behar dutela. Ni kintzen saiatu arren etxean ez badute motibazio hori, ni azkenean hona nator eta hemen nabil ta-ta-ta-ta, baina etxean lasai dago, eta ez dago zer egiterik. Oro har, beste batzuek baino gutxiago eskatzen dute."

(Itundua, Bigarren Hezkuntza)

”

Laburpena

Ikasleek bezala, irakasleek kategoria jakin batzuk esleitzen dizkie familia immigranteei, jatorriari dagokionez. Sailkapen horri esker, ezaugarri sorta bat partekatzen duten pertsonen talde bati buruzko informazioa soilduta jasotzen dute. Ekialdeko herrialdeetako bizilagunek gehiegiko babes ematen dutela eta semeen ikasketetan inplikazio handia dutela esaten da, alaben ikasketetan baino gehiago. Txinako familiek jatorriko hizkuntza babesten dute, eta ohiturak gorde egiten dira familian eta harreman-sarean. Latinoamerikarrek euskal gizarteko kide izan nahi dute, eta irekiagoak izateak eta komunikatzeko gaztelania ezagutzeak bidea errazten die. Azkenik, musulmanek latinoamerikarrek partekatzen dute gainerakoengandik bereiz ez sentitzearen sentipena, nahiz eta euren ohiturei uko egin ez. Azken talde horrek ere komentarioak eragiten ditu irakasleen artean: irakasleek zalantza egiten dute ikasle musulmanek familia-giroan eta ikastetxean jasotzen duten hezkuntzaren inguruan.

Familiek seme-alaben hezkuntzaren inguruan duten interesak ez du nazionalitate bereizten: ezin da jatorriaren arabera banaketarik egin ikasketekin arduratzen direnen eta interesik agertzen ez dutenen artean. Irakasleek, halaber, ezberdintasunak atzematen dituzte tokiko familien artean: batzuek hala nahi dutelako hautatzen dituzte ikasle immigranteak dituzten ikastetxeak, eskola bizi diren gizartearen isla direlakoak; beste batzuek, mesfidati begiratzen diote seme-alabek immigranteekin ikasteko aukerari. Ikasle immigranteei lotutako estereotipo negatiboak komentarioen bidez ageri dira: hezkuntzaren maila jaisten dela, diru-laguntza guztiak hartzen dituztela, seme-alabek euskara guxtiago dakitela immigranteak daudelako ikasgelan.

Oro har, familiek ez dute esku hartzen seme-alaben eskolako bizimoduan; ez immigranteak direnean, ez tokikoak direnean. Immigranteen egoera zehatzean, laneko ordutegiak, harremanetan duten herabetasuna eta segurtasun pertsonalik eza aipatzen dira, bai eta ordaindu beharreko kuotak ere, IGEetako partaidetza eska azaltzeko. Hezkuntza-komunitateak aurrean duen erronka da familia guztien partaidetza bultzatzea.

Tokiko eta atzerriko familien arteko harremanak, oro har, hotzak dira, edo ez daude. Jatorriaren arabera, zehazki, atzematen da distantzia handiagoa dagoela familia magrebtarrekin sortzen diren harremanetan. Hizkuntza bera hitz egitea eta seme-alabek sortzen dituzten laguntasun-harremanek sustatu egiten dituzte familien arteko topaketak eta harremanak.

Irakasleek, euren aldetik, atzeman egiten dute ikasle immigrante batzuk familia-giro ezegonkorrean bizi direla, eta giro horrek ezaugarri duela gurasoak etxean ez egotea askotan, eta ikasleak ikastetxean aurkitzea etxean ez duen oreka. Halaber, familia moten aniztasuna atzematen da, hala tokiko biztanleen nola immigranteen artean, nahiz eta aniztasuna handiagoa den azken horien

artean. Seme-alaba nerabeak bildu dituzten familiek ere egokitze-zailtasunak izaten dituzte, eta horrek eragina du eskolako emaitzetan.

Jatorriko lekuetara itzultzearen inguruko zalantzei dagokienez (hirugarren herrialde batera migratzea edo Euskadin egonkortzea), irakasleek uste dute aurreikuspen ohikoena dela Euskadin bizitzea, nahiz eta enplegu faltak sorterrira itzultzera bultzatzen. Aukera hori maizago ageri da Latinoamerikako herriarren artean. Bestela, enplegua lortzea errazagoa den beste lurralde batera joateko aukera dago: aukera hori sarriago hautatzen dute afrikarrek. Adingabeek ere Euskadin bizitzen jarraitzearen alde egiten dute: jatorriko herrialdera edo sorterrira oporretan besterik ez dute itzuli nahi, ez han betiko geratzeko.

Azkenik, irakasleek uste dute oro har gurasoek itxaropen handiak dituztela euren seme-alaben etorkizunean. Familia bat migratzera bultzatzen duen arrazoietako bat da (arrazoi nagusia da askotan) familiako kideei etorkizun hobea bermatzea. Nolanahi ere den, beste familia batzuen kasuak ere aipatzen dira: halakoetan ez dute seme-alabek derrigorrezko ikasketak amaitzea besterik nahi, bai eta laneko mundurako prestatzea ere. Horrenbestez, azterlan guztian ikusi dugunarekin bat, familiako nukleok erabakitzen dutena erabakitzeko arrazoiek ez dute biderik ematen arrazoitze asko egiteko.

6

Ondorioak

Txosten honetan hezkuntza formalean eta ez formalean diharduten pertsona jakin batzuen pertzepzio eta ikuspegiak jaso ditugu. Guztiak daude kultur aniztasuna dagoen inguru batean. Atzerritarrak Euskadira iristea hautematen den errealitatea izan da mende berriaren hasieraz gero, eta gero eta gehiago iritsi dira urterik urte: biztanleria osoaren % 6,3 dira. Urteotan, hainbat jatorritako gizon eta emakumeak finkatu dira euskal lurraldean, eta gehienek migrazio-proiektuek helburu dute euren eta seme-alaben bizimodua hobetzea; horretarako, helburu nagusia da enplegua lortzea. Hori esanda, ez dugu ahaztu nahi sorterrira hainbat arrazoi tarteko itzultzen direnak ere badaudela, hala nola bizitza salbatzeko edo askatasuna bermatzeko ihes egiten dutenak. Uler daitekeenez, kasu batzuetan, migrazioak immigranteen familiak berriz batzea dakar, familiako kideak elkartzen direnean edo familiako kide berriak helmugagizartean jaiotzen direnean. Horrenbestez, hezkuntza-sisteman sartzen diren adingabeak urteotan gertatu den aldaketa soziala ezagutzen duen hezkuntza-sistemara sartzen dira. Berriki argitaratu dira Euskadin atzerriko nazionalitatea duten eta derrigorrezko hezkuntza ez unibertsitarioan dauden ikasleei buruzko datuak⁸, 2015/2015 ikasturteari dagozkionak. Bada, marka historiko gorena jo da, Eusko Jaurlaritzaren estatistikak daudenez geroztik. Zehazki, 35.808 ikasle dira, aurreko urtean baino 2.500 gehiago eta 2007an baino % 79 gehiago⁹. Errealitate horren aurrean, hezkuntza-komunitateak ikusi du immigranteak iristea aniztasuna areagotu duela euskal eskola-sisteman, eta proban jarri ditu aniztasuna kudeatzeko mekanismo guztiak.

⁸Euskadiko unibertsitatez kanpoko irakaskuntzaren datuei buruzko 2014-2015eko txostena. Interneten: http://www.hezkuntza.ejgv.euskadi.eus/contenidos/informacion/publicacion_dae/es_def/adjuntos/folleto_estadistica_2014_2015_c.pdf

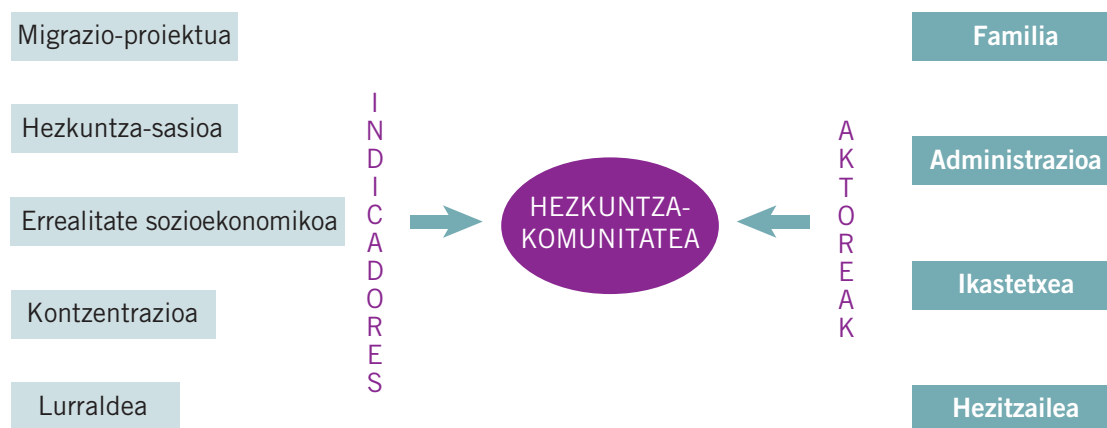
⁹Testuan azpimarratzen den moduan, atzerriko nazionalitatea duten ikasleen datuez ari gara. Horrenbestez, estatistiketan ezin ditugu identifikatu askotariko jatorri kulturaletatik datozen baina Espainiako nazionalitatea duten haiek.

Laburpena

Lehenengo eta behin, ezin dugu isilpean gorde azterlan honetan ateratzen dugun lehenengo ondorioa, argiena ere badena: ez dago ikuspegi bakar bat hezkuntzaren esparruan dagoen errealitate migratorioaren inguruan. Aztertutako arlo bakoitzak hausnarrarazi egin digu iritzi-aniztasunaz eta, nolabait, gure iruditegietatik ezabatu ditu ikasle immigranteek ditugun irudi estereotipatuak. Ez dago hizkuntzak ikasteko erraztasun edo zailtasun handiagoak dituen jatorri kulturalik, ezta euskal hezkuntza-sisteman arrakastaz sartzeko adin jakin bat ere. Halaber, ikasgelako jarduna bikaina izan dadin, ez dago immigrante kopuru zehatz bat ematerik, eta harreman-zirkuluak ez dira jatorri kultural bera partekatzen dutenen artean bakarrik sortzen.

Aitzitik, egiaztatu dugun arren atzerriko ikasleak ezin direla definitu atributu egonkor eta mugiezinen bidez, ikusi dugu adierazle jakin batzuk baliagarri direla hainbat hezkuntza-errealitate ezaugarritzeko, ikastetxeetako kultur aniztasunari dagokionez. Hori guztia adierazle horietan eragiten duten eta loturak sortzen dituzten aktoreekin batera. Azken batean, aurkezten dugun eskemak bidea egiten du immigranteek hezkuntzaren esparruan bizi duten errealitatea aztertzeko, txostenean aztertutako alderdi guztietan eragina duten bost faktoreen arabera (sarrerako lehenengo eskeman bildu ditugu). Faktore horietako bakoitzak (ondoren garatuko ditugu) hezkuntza-komunitatearen eguneroko zeregina definitzen duten indarguneei eta/edo ahulguneei erantzuten die.

Migrazio-proiektua da astiro aztertuko dugun bost alderdietako bat, ikasleen hezkuntza-prozesuan eragina duena. Azterlanean ikusi ahal izan dugunez, familiek Euskadin geratzeko edo aldi batean geratzeko aurreikuspenak eragina dute familia-nukleoak hartzen dituen erabakietan. Horren adibide da euskara eta seme-alabak irakasgaiak hizkuntza horretan ematen diren ikastetxe-eredu

batean matrikulatzeko erabakia. Uste badute ez direla Euskadin denbora luzez biziko, azkenean epe laburreko proiektu asko egonaldi iraunkor bihurtzen badira ere, ez dute erabilgarria denik seme-alabek euskara ikastea. Dena den, hori ez da joera nagusia; izan ere, datuek esaten digute gazteenen matrikulazioak areagotzen ari direla D ereduan, eta familiek gero eta sarriago hautatzen dutela seme-alabek euskara ikastea. Hori dela eta, erakundeek ere zeregin erabakigarria izan dute, euskara ikastea integratzeko elementu garrantzitsuak jartzea. Kasu batzuetan, ikasle berberak, batez ere nagusienek, bat egiten dute gurasoekin euskara ezagutzeak duen erabilgarritasunari dagokionez: uste dute ez dutela euskararik behar eta, horrenbestez, ez diela onura handirik ekarriko, ez badute Euskadin jarraituko.

Familiaren migrazio-proiektuak ere eragina du ikasleen etorkizuneko itxaropen eta proiektuetan, berriz migratzeko aukeraren eta hezkuntza-ibilbidea Euskadin ez jarraitzearen kontzientzia dutenean. Horrek eragina izan dezake ikasketak jarraitzeko itxaropenean edo eskolatzean egiten duten ahaleginean; izan ere, ziurgabetasunak ikasketen inguruko interesik eza eragin dezake. Halere, Euskadin finkatzearen ideia nagusi da, elkarrizketetan jasotako informazioaren arabera.¹⁰ Bada, horrek dakar ikasketen inguruko interes handiagoa edo txikiagoa ez eratoritzea beste leku batera joango diren jakitetik, eta ikasketen inguruko motibazioan eragiten duten beste faktore batzuek aritu behar dugu. Hori dela eta, gehitu egin nahi dugu migratzeko erabakia hartzea dakarten arrazoen artean dagoela seme-alaben ongizatea eta, horrenbestez, etorkizun hobe bermatu ahal izatea, sorterrian edo berriz migratzea pentsatu aurretik bizileku duten lurraldean geratuta baino hezkuntza hobe eta aukera gehiago eskaintzeko aukera lortuta. Beste kontu bat litzateke noraino iristen diren familia bakoitzak seme-alabentzat dituen hezkuntza-aspirazioak.

Ikasleen **hezkuntza-aroa** da beste adierazleetako bat; zehazki, nola defini ditzakeen ikaslea euskal eskola-sistemara sartzen den sasoiak hainbat egoera. Ikaslea matrikulatzen den adinak eragina du ikasgelako erritmoraren egokitze-mailan; ikasgaiak eta ikasgaia irakasteko hizkuntzak hezkuntza-etekinean, ikaskideekiko harremanetan, ikaskideen harreran etorkizuneko hezkuntza-eta/edo lan-ibilbidearen inguruko itxaropenetan. Jatorria atzerrian duten ikasleen matrikulazioak, Haur Hezkuntzan eta Lehen Hezkuntzako lehenengo ikasurteetan, epe kanpo egindakoak barne, ez du kezka berezirik eragiten. Alde batetik, hizkuntza ikasteak (kasu honetan euskara) ez dakar buruhausterik irakasleen artean; izan ere, adinak eragin handia du jatorrizkoa(k) ez d(ir)en hizkuntzen ulermenean. Gaiak, bestalde, ez dute konplexutasun handirik, nahiz eta irakasleen lanak garrantzia duen: ikasgelako kultur aniztasuna aintzat hartu eta sartu behar du urteko plangintzan. Ikasleen arteko interakzioak ez du be-

¹⁰Horri dagokionez, Eusko Jaurlaritzako Gizarte Gaietako Sailaren EPIE2014 eragiketa estatistikoaren datuak eztabaidaezinak dira: 16 urteko eta hortik gorako atzeritarren % 87,8k hurrengo 5 urteetan EAEn jarraitzeko asmoa du, eta % 80,0k, berriz, EAEn luzaroago jarraitzekoa.

reizketarik egiten jatorrien artean, eta naturaltasuna da harremanen ezaugarri. Hori ezin da berdin definitu familiez ari garenean: denak ez daude ados seme-alabek harremanak sortzearekin immigranteekin edo tokikoa ez den beste jatorri geografiko bateko kideekin.

Nolanahi ere den, hezkuntza-sasoiaren aurrera egin ahala, ikastetxera Lehen Hezkuntzako azken urteetan eta Bigarren Hezkuntzan sartzen diren ikasleak aurkitzen ditugu, eta kultur aniztasuna dago euren artean. Bada, egoera horietan aldaketak atzematen ditugu, lehenengo hezkuntza-sasoiaren gertatzen denaren aldean. Euskararen ikasketa-prozesuaz aritzean ikusten dugu, eduki handiagoko gaiak ulertzeari eta ikasteari loturik. Hori dela eta, irakasleen pertzepzioa orokorra da, ikasle immigranteek bizi dituzten zailtasunak baloratzen: oro har baxuagoa da hizkuntza maila eta ez dute hizkuntza ezagutzen, baina gaitasun nahiko dute ikasturteari aurre egiteko. Beste kontu batzuk dira Administrazioak inbertitzen dituen giza baliabideak eta baliabide ekonomikoak, ikastegi bakoitzak hezkuntza-gabeziei aurre egiteko sortzen duen barneko politika eta irakasleek egoera horietan duten jarrera eta egiten duten lana. Horren guztiaren ondorioz, eskolaren eta ikasgaien erritmoa hartzen duten ikasleak daude, baina badaude, halaber, espero zituzten emaitzak erdiesten ez dituztenak. Bada, horrek ikasketen inguruko motibazio falta dakar, eta motibazio faltak jarrera txarra eragin dezake. Motibazioak badu eraginik, halaber, etorkizuneko aurreikuspenetan, eta ez dago beti eskola-etekinari loturik. Goi-mailako ikasketak egiteko ibilbideari jarraitzeko interesik ezak, Lanbide Heziketa hautatzeak edo zuzenean lan-munduan sartzeak derrigorrezko hezkuntza hutsa egin ondoren hainbat arrazoiren ondorioz ager daiteke: ikasleek eurek atzemandako beharrian ekonomikoa familian, familiaren aurreikuspen eskasak tokiko biztanleriaren artean identifikatutakoekin alderatuta, edo ikastetxeetan profil profesional batzuetara jotzeko ematen den orientazioa.

Inter pares harremanei dagokienez, aldaketa hauteman da: interakzio horiek ikasgelan normalizatutzat jotzen diren arren, bereizten hasten da jatorrien arabera batzen direla. Batzuetan, ikasleen arteko adiskidetasun-harremanak familiek hezkuntza-girotik kanpo egiten dituzten harremanen arabera dira; izan ere, giro horietan jardunbide erlijioso eta/edo kulturak berberak dituzte. Irakasleek horren guztiaren aurrean ematen dituzten erantzunak aldatu egiten dira: batzuek ulertu egiten dute alderdi kultural batzuen bidezko loturak daudela, eta beste batzuk bereiztea saihesten saiatzen dira eskola-ordutegian; izan ere, kaltegarritzat jotzen dute hala ikaslearentzat nola ikastetxerako. Nolanahi ere den, irakasleek eurek ikusten dituzte harreman normalizatuak ikastetxetik kanpo, non hainbat jatorritako lagunen taldeak sortzen baitira.

Hirugarren adierazleaz ari bagara (**errealitate sozioekonomikoa**), azterketan eskola-elkartean esku hartzen duten hainbat aktore hartuko ditugu erreferentzia gisa. Azterlanean aipatu egin da Euskadin dauden eta jatorria atzerrian duten familien egoera sozioekonomikoaren inguruko pertzepzioa. Iritzi oroko-

rra da egoera prekarioagoa bizi dutela, tokiko biztanleen egoerarekin alderatuta; errealitate hori ikastetxeetan hautematen da. Halere, baieztapen hori kontuz hartu behar da, jatorria atzerrian duten familia guztiak ez txertatzeko profil horretan. Halaber, aintzat hartu behar da bertoko familiek ere bizi dituztela zailtasunak. Familiek zenbait gastu egin behar dituzte ikasturtean (eskolako materiala edo ikastetxeak antolatutako ekintzak, adibidez), eta aurre egiteko aukera euren ahalmen ekonomikoen mende dago, neurri handi batean. Era berean, eskolaz kanpoko ekintzetan parte hartzeko aukera familiaren diru-sarreraren araberakoa da. Zehazki, familia batzuek ahalegin ekonomikoa egin behar dute, seme-alabei eskolaz kanpoko laguntza jasotzeko aukera emateko, ikastetxean atzemandako beharrianaren aurrean. Laguntza horren joera da, nolana ere den, eskolaz kanpoko izatea: ez da galdetzen zergatik ez diren beharrian horiek ikastetxeetan bertan eta irakasleen bidez asetzen. Ildo horretatik, era berean nabarmentzen dugu familia immigranteen prekaritate ekonomikoaren eta lan egiten duten lan-sektoreen, eta oro har etxebizitzan ez egotea dakarten egoeren arteko lotura; egoera horren, bada, eragina du, nolabait, seme-alabengan. Bestalde, seme-alaben hezkuntza-prozesua (eta, horrenbestez, etorkizuneko lan-egoera) familiek egungo hezkuntzan egiten duten inbertsio ekonomikoaren mende egongo dira; izan ere, egungo sistemaren joera da arian-arian prestakuntza-aukerak ematea ordain ditzaketenei.

Errealitate sozioekonomikoa Administrazioaren ikuspuntutik ere azter daiteke; zehazki, ikastetxeetako aurrekontuek azken urteotan pairatu dituzten egokitzapenak aintzat hartuta. Hizkuntza indartzeko irakaslearen, dinamizatzaileraren edo itzultzailearen presentzia txikiagoa da, eta ikastetxe batzuetan desagertu ere egin da, nahiz eta beharrianek euren horretan iraun. Egia da programa guztiek behar dutela etengabeko egokitzapena beharriaz asetzen diren heinean eta berriak agertzen diren neurrian. Hezkuntza-beharrizanei dagokienez, uler daiteke aldatu egiten direla urteotan aldatu egin diren irakasleen profilen arabera, ikasleen gabeziak ere ezberdinak izanik. Euskadira iritsitako migrazio-fluxuak aldatu egin dira: hasiera batean Latinoamerikatik zetozen gehiago, baina gaur egun behera egin du latinoamerikarren kopuruak, eta gora Magrebetik eta Europa Ekialdeko herrialdeetatik datozenenak. Euskadi ez da jada migrazioen lehenengo helmuga, eta ikusi da Estatuko beste erkidego batzuetako atzerriko ikasleak gehiago direla. Aldagai horiek guztiek, txosten honetan agertu diren beste batzuekin batera, euskal hezkuntza-sisteman dauden ikasleak ezaugarritzen dituzte. Hala ere, aldaketa bati ezin zaio erantzun Administrazioaren zerbitzuetan murrizketa eginda. Badakigu baliabide ekonomikoak euren horretan ez direla irtenbidea ikasle etorkinei lotutako beharrian guztietarako, baina badakigu, halaber, erakunde publikoek emandako zerbitzuak murrizteak oztopatu egin duela ikasleen hezkuntza-prozesua; zehazki, arreta espezifiko bat kendu dio: irakasleek zuten laguntza, euren ikasleen artean nolabaiteko eskola-arrakasta lortzeko; baliabide egonkor bat (irakasle jakin bat), ikastetxeek baliatzen zutena ikasgeletako

kultura-aniztasunaren inguruko gaietarako, eta familia eta irakasleen arteko komunikazioa hizkuntza bera partekatzen ez denean.

Ikasle etorkinak ikasgelan **kontzentratzeak** zenbait berezitasun dakartza, eta, ondoren ikusiko dugunez, horrek eragina du irakasleen hezkuntza-prozeduran. Ikasgelara azken aldian sartu diren (ikasturtean zehar epez kanpo egiten diren matrikulazio berriekin batera) ikasle etorkinak gehiago edo gutxiago izateak eragina du ikasgelaren erritmoan, irakasgaietan eta irakasleek ikasleei eman behar dieten arretan. Profil horretako ikasle gutxi dituen ikasgela batek ez dakar konplikazio handirik irakasleentzat, nahiz eta joera izan curriculumean kultura-aniztasuna lantzeaz ahaztea; izan ere, ikasgelako aniztasuna errealak hala eskatzen duenean besterik ez da lantzen.

Halaber, ezin da iritsi berri diren ikasleen kontzentrazio bat Haur Hezkuntzan, Lehen Hezkuntzan edo Bigarren Hezkuntzan gertatzen den egoera berberarekin. Hezkuntza-aroak adierazten du eskola-elkartean esku hartzen duten alderdi guztiek egokitzeko duten ahalmena. Ikusi egiten dugu aro aurreratuagoetara iristean atzerriko ikasleak kontzentratuta dituen egoera aurkitzen duela irakasleak, baita epez kanpo sartzten diren ikasleekin ere; bada, halakoetan ikasturtean zehar berregokitu behar ditu egokiak, ikasleek aldeztu aurretik ikasitako hutsuneak artatu behar ditu, edo ahalegin handiagoa egin behar du euskara irakasteko. "Aparteko" lan hori ikasleen hezkuntzaz arduratzen diren irakasleek hartzen dute euren gain, nahiz eta batzuetan ezinezko zaien nahiko luketen arreta ematea.

Eremu berebanean askotariko ikasle atzerritarrak dituzten ikastetxeak batzea (hala publikoak nola itunduak badira) errealitatea da. Administrazioak ezarritako epez kanpo hezkuntza-sisteman sartzeko atzerriko ikasle kopuru bat esleitzen die ikastegiei, baina, ikasturtea amaitu ondoren, familiek beste ikastegi batera eraman ditzakete seme-alabak. Horretarako arrazoi dira bat ez etortzea ikastegian ematen den hezkuntzarekin (esate baterako, ikastegi itundu katoliko bat bada, eta gurasoek ez badute hezkuntza katolikorik euren seme-alabentzat), matrikulazio-kostuak garestiak izatea eta ezin ordaintzea, bizilekutik urrun egotea edo hainbat jatorritako ikasleen kontzentrazio handia hautematea (familia batzuek ez dute halakorik nahi). Ikastetxeen arteko banaketa orekatuaren aldarrikapena errealitate hori aurkitzen duten ikastegi askok egiten dute, baina ez da irtenbide bakarra eta eraginkorrena balitz bezala erabili behar: hezkuntzan inklusioa errazten duten bestelako neurriak ere aintzat hartu behar dira.

Azkenik, nahiz eta aurreko guztia bezain garrantzitsua izan, **lurraldea** dugu. Zehazki, lurraldea da ikasle immigranteak matrikulatuta dauden ikastegiaren kokagunean; oro har, bizilekuarekin bat dator. Kasu honetan, Euskadiko errealitate soziolinguistikoaz aritu nahi dugu: azterlanean ikusi dugunez, anitza da, eta nolabait, bi hizkuntzei dagozkien gaitasun linguistikoak erdiesteko denbora

eta lan gehiago edo gutxiago behar da. Latinoamerikarren taldean, Euskadiko bi hizkuntza ofizialetako bat ezagutzen dute, eta, horrenbestez, hizkuntza-ereduaren hautua baldintzatuta egon da: gaztelania hautatu izan da irakasgai gehienak irakasteko hizkuntza, nahiz eta gazteenen artean ikusi den matrikulazioa areagotzen ari dela gainerako bi ereduetan. Beste alde batetik, Estatuko beste erkidego batzuetatik etorritako atzerritarrak iritsi direla ikusi da azkenaldian, eta horrek ere badakar gaztelania ezagutzen dutelarik etortzea, aurreko migrazioa dela eta; horren ondorioz, gaztelania hartzen dute erreferentziatzat Euskadin instalatzen direnean. Atzerriko kolektibo batzuek gaztelania euskara baino gehiago ezagutzeak eta erabiltzeak sarri bideratzen ditu ikasleak A eredura, nahiz eta ez dugun orokortzerik egin nahi, bat etorri atzerriko ikasleen matrikulazioen datuek diotenarekin: D ereduak gero eta leku handiagoa du beheengo ikasturteetan.

Ikusi dugunez, bost alderdi handi identifikatu ditugu. Bada, bost horiek lau aktore nagusiekin batera eragiten dute eskola-elkartea osatzen duten faktore guztietan. Amaitze aldera, hau ohartarazi nahi diogu ondoriook irakurtzen dituenari: bost adierazleek ezin dute bereizita azaldu euskal hezkuntza-sistemaren atal den orori zentzua ematen dion kasuistika anitza; adierazleak elkarrekin lotuta, azterketa are osoagoa da. Atzerriko familien errealitate sozioekonomikoaz hitz egiten dugunean, Euskadira itzultzeko edo Euskadin finkatzeko aukeraz ere ari gara, ekonomia hobetzeko aurreikuspenak dauden honetan; nolahi ere den, etorkizunean migratzearen inguruan har daitezkeen erabakien inguruko zalantza dago. Bestalde, ikusten badugu Euskadin migrazio-proiektua amaitzen dela, bertan finkatuta, aintzat hartu beharko da zein hezkuntza-arotan egiten den matrikula, zer-nolako egoera ekonomikoa bizi duen familiak... Hori guztia ikaslea matrikulatzeko ikastetxe mota hautatzeari eta ikasleak parte har dezakeen eskolaz kanpoko jardueri dagokienez. Berebat, ikasgelan sartu berri diren ikasle etorkinen kontzentrazioak berak ez du ahalegin eta lan bera eskatuko irakaslearentzat, hizpide dugun hezkuntza-aroa zein den eta familiak hezkuntza-gabeziei aurre egiteko eskolaz kanpoko laguntza erabiltzeko dituen baliabide ekonomikoak zein diren. Hori guztia ikastegiaren titulartasuna aintzat hartu gabe (ikasle etorkinen kopuru zehatz bat matrikulatzearen edo ez matrikulatzearen artean hauta daiteke). Ikasle etorkin iritsi berriak zein hizkuntza-arotan matrikulatzen diren, familiak matrikula egiteko hizkuntza-eredua hautatuko du, aintzat hartuz, halaber, zein lurraldetan bizi den, eta zer-nolako orientazioa ematen zaien erakunde eta ikastetxeetan.

Euskal hezkuntza-sistemaren errealitateak aztertzeaz gain, indarguneak eta ahulguneak identifikatzen saiatu gara, horietan esku hartzeko. Azken batean, bat etorri UNESCOk hezkuntza inklusiboari dagokionez adierazten duenarekin, helburu da "ikas guztien beharrezko aniztasuna identifikatzeko eta erantzuteko prozesua, horretarako parte gehiago hartuta ikaskuntzan, kulturetan eta komunitateetan, eta hezkuntzan eskusioa murriztuta".

Jarduteko diagnostikoa

Agiriaren azken zati honetan beste atal bat gehitu nahi izan dugu, non eske-
matikoki aurkezten baitira arazotsutzat edo hobetu beharrekotzat jotzen diren
esparruak; halaber, jardutera bideratutako proposamen batzuk jasotzen dira.
Gehienak irakasleek eurek aipatu dituzte elkarrizketetan.

1. Atzerriko ikasleak iristea ikasturtean zehar: zalantzarik gabe, hau da gai
gatazkatsuenetako bat irakaslearen lanean, eta, neurri handi batean,
ikasgelako hezkuntza-prozesuaren martxa baldintzatzen du; are gehiago
berandu matrikulatzen diren ikasleek hizkuntza-arazoak (euskara, gazte-
lania) dituztenean. Nolanahi ere den, aintzat hartu behar da, berebat,
ikasgelan sartzen direnen ezagutzen artean dauden aldeak.

Berandu matrikulatzen diren ikasleak banatzeko eta esleitzeko prozesua
edo modua hausnarketa-gai da, eta irakasleek argi dute ez dela orekaren
arabera egiten, ez eta ahalik eta ondoena egiten ere. Ez dago “irtenbi-
dea” aurkitzen duen proposamen zehatz bat, besteak beste ez dirudielako
posible denik urterik urte jada hasitako ikasturtean sartuko den ikasleen
kopurua eta profila aurreikustea; alabaina, argi eta garbi eskatzen dira ba-
liabide materialak eta giza baliabideak, prozesu horrek ez ditzan zigortu
iristen diren ikasleak, ikasleak hartzen dituztenak eta hori guztia kudea-
tzen duten irakasleak.

Laburbilduz, erakunde eskudunek datozen urteotan lantzeko gaia da, eta
jakin badakite giza baliabide eta baliabide material gehigarriak eman
beharko direla.

2. Jatorria atzerrian duten ikasleen kontzentrazioa ikastetxe jakin batzuetan:
agerikoa da euskal ikasleen artean ikastetxeak esleitzeko egungo sistemak
ezberdintasunak eragiten dituela, gure ikasgeletan, jatorria atzerrian du-
ten ikasleen presentziari dagokionez. Sare publikoan eta itunduan, ikaste-
txe batzuetan ez dago ikasle atzerritarrik, eta beste batzuetan ehunekoak
% 80ra iristen dira. Banaketa aleatorioa edo zurrunki proportzionala bilatu
gabe ere (ikastetxea hautatzeko eta esleitzeko prozesuan Administrazioak
ez ezik, familiak ere zeregin aktiboa du), ez dago zalantzarik: egungo sis-
temak ez du funtzionatu beharko lukeen moduan funtzionatzen; izan ere,
ez du ikasle atzerritarren banaketa parekatua lortzen euskal hezkuntza-
sarea osatzen duten ikastetxe guztien artean, izan ikastetxe publikoak,
izan ikastetxe itunduak.

Oraingoan ere ez daukagu “makulu magiko”rik arazoa konpontzeko, baina
Administrazioari egiten diogu dei berriz ere, hausnarketa-prozesu bat abiaraz
dezan, atzerriko ikasleen kontzentrazioan dauden aldean arazoa konpon de-
zan. Egindako elkarrizketetan proposatu da Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza

Sailak kontrolatzea ikastetxeen arteko matrikulazio-aldaketak, atzerriko ikasleak banatzea inguru hurbileko errealitatearen arabera eta abar.

Jakin badakigun arren banaketa erabat proportzionala lortzea ezinezko izango dela, neurri zuzentzaile gisa proposatzen dugu giza baliabide eta baliabide material gehiago esleitzea (harrera-irakasleak, ikasgelan sartu aurretik; laguntzeko irakasleak, eskolaz kanpoko jardueretarako edo irakas-kuntza indartzeko; diru-laguntzak, eskolaz kanpoko jardueretarako; ikas-gelako ikasleen kopurua murriztea; eta abar) ahalegin handiagoa egiten duten ikastetxeei; zehazki, ikasle atzerritarren bolumen handiena dutenei.

3. Hizkuntzei lotutako arazoak: ikasgelan atzerriko ikasleekin egiten den lanak arazoak ditu komunikazioan, ikasketa-prozesuan eta familiekiko harremanetan. Gehienetan, atzerriko ikasleek ez dakite ezer euskaraz, eta ez gutxitan, ezta gaztelaniaz ere. Eskolatzea haurtzaroan egiten denean, ez dago arazo handirik, baina nagusixeago direnean egitean, egoera zailen iturri dira, eta arreta eta lan-karga handiagoa eskatzen dituzte.

Bereziki garrantzitsua da euskararen erabilera eta ezagutza B eta D erduetan jakintza barneratzeko hizkuntza gisa. Egoera horrek irakasleen konpromisoa eta lana eskatzen du, eta, gehienetan, irakasleek laguntza beharko dute; zehazki, Hizkuntza Indartzeko irakaslearen (ikasleekin lan egiteko) eta interpretearen (familiekin lan egiteko, funtsean) bidez.

Esparru honetan, elkarrizketatutako irakasleen eskaerak oso argiak dira: a) Hizkuntza Indartzeko irakaslearen presentzia areagotzea ikastetxeetan, 5 urtera arte, adiez nagusiago diren ikasleekin egiten den lanean laguntzeko behar denean; b) beste irakasle bat ematea, ikasgelan egon dadin eta hizkuntza-kontuak direla eta azalpenen erritmo ezberdinen ondorioz ager daitezkeen beharrezko erantzuteko; c) interpretazio-zerbitzuko orduak areagotzea, harrerari begira, hala familientzat nola atzerriko ikasleentzat.

4. Ikasleen eskolako etekina atzerriko ikasleen kopuruarekin lotzen duen estereotipoa: oso hedatuta dago euskal gizartean, baina estereotiko negatiboa eta faltsua da, atzerriko ikasleen aurka egiten duena. Zehazki, ikasle atzerritarren kontzentrazio handiak ikastegi bateko hezkuntza maila beharrezko duela dio estereotipoak.

Zientifikoki frogatu da ikasle baten eskola-etekinak, funtsean, bere familiararen maila sozioekonomikoarekin eta kulturalarekin duela lotura, ez familiarren jatorri geografikoarekin. Halaber, eskolako arrakastari edo porrotari oso loturik dago hezkuntza-prozesuan erabiltzen diren hizkuntzen ezagutza. Horren ondorioz, atzerriko hizkuntza-arazoak dituzten ikasleen kontzentrazio handia duten ikastetxeek zigortu egiten dituzte ikastegi

guztien (multzotzat hartuta) eskolako emaitzak, baina ez, inola ere, ikas-kideen emaitzak.

Zaila da estereotipo horren aurka egitekoa, baina ez zaigu besterik bururatzeko, ezpada oinarria eraistea: atzerriko ikasleen kontzentrazio handia duen ikastetxe baten eskolako emaitzak (lan eta ahalegin handiagoa eskatzen du) beste ikastetxe batzuetakoekin erkatzeko, lehenengoei baliabide material eta giza baliabide gehiago eman behar dizkiegu: irakasle gehiago, ikasle gutxiago, lagungarri linguistiko gehiago, eskolaz kanpoko jarduerak, eta abar).

5. Ikasleak jatorriaren arabera bereiztea, hazten diren heinean: egindako el-karrizketetan behin baino gehiagotan aipatu da irakasleak kezkatzen eta pentsarazten dituen egoera bat. Kontua da lehenengo urteetan (hautzar-roan, esaterako) neska-mutikoen arteko interakzioak ez duela bereizketa geografikorik edo arrazaren zein hizkuntzaren araberakorik egiteko; aitzitik, hazten diren heinetan eta batez ere eskolan geroago sartzen badira, ezberdintasunak are nabarmenagoak dira, eta derrigorrezko hezkuntzako azken ikasturteetan (14, 15, 16 urte) antzematen da batzuetan talde edo koadrilak egiten direla, arrazaren, hizkuntzaren, geografiaren, kulturaren, erlijioaren eta abarren arabera.

Iritzi partekatua da: etorkizunean gizarte-kohesioa eta mugikortasun bertikala handiagoak izan daitezkeen, komeni da talde edo koadrila horiek mistoak izatea, nahiz eta arazorik gabe ulertzen den, ikasleen egoera ikusita, familien edo hurreko gizarte-inguruaren bueltan sortzea, herrian edo auzoan. Nolanahi ere den, ez dakite nola sustatu eta areagotu daitezkeen gizarte-interakzioak, talde edo koadrilak heterogeneoak berez sor daitezkeen.

6. Irakasleen pertzepzioak eta bizipenak deskribatutako egoeren aurrean: galdetutako irakasleak bat datoz, euren gogoak deskribatzean, XXI. mendeko ikasgelaren erronkei aurre egitean; hots, ikasleen aniztasuna nabarmen areagotzeko egin behar zaionean aurre. Prozesu horren hasieran, nolabaiteko antsietate- eta beldur-sentipena zen nagusi, ezezagunaren aurrean; gerora, normaltasun osoz onartu da. Normaltasun horrek, baina, lan handia dakar berarekin: atzerriko ikasle eta familiekin lan egiten duten irakasleei eskatzen zaien ahalegina askoz ere handiagoa da halakoekin ez dihardutenei eskatzen zaiena baino.

Horiek horrela, batzuek laguntza eskatu dute, prestakuntza-saioen bidez, atzerriko ikasleekiko harreman interpersoneletan laguntzeko; halaber eskatzen dute orientazioa ematea ikasgeletako aniztasuna kudeatzeko, kulturartekotasuna interpretatzeko eta ezagutzeko gakoak emateko (erlijioari lotutako gaiak), estres-egoerak hobeto kudeatzeko, eta abar.

Eusko Jaurlaritzak Berritzeguneen bidez ematen du, besteak beste, gai horien inguruko prestakuntza; halere, irakasle batzuek uste dute eskaintza ez dela behar bestekoa eta irakasleak ez ezik, atzerriko irakasle eta familiak ere gehi daitezkeela lanketara.

Gure ustez, ikastegiaren autonomian eta ikastegietako zuzentzarauetan eragin gabe, Eusko Jaurlaritzak ere jarduteko argibideak eman ditzake, ikastegiak antzeko arazo eta kasuistikei aurre egiteko ematen dituzten erantzunak homogeneizatzeko.

Jardunbide egokiak

Helburua ikasgelako lan-jardunbide egokien bilduma zehatza egitea ez bada ere, ikastegi batzuetan gauzatzen diren zenbait ekintza jaso ditugu; zehazki, hiru ikastetxe publikoetan. Gure helburua ez zen ikastetxeetan betegarriak diren ekintza espezifikoak biltzea, baina halakoak agertu ziren irakasleei eginiko elkarrizketetan. Hori dela eta, interesgarri deritzogu horiek aurkezteari.

1. Ikasle berri bat ikasgelan sartzen denean, astero ikaskide batek hartzen du “tutorizazio” lana; hots, astebetean arduratzen da behar duen laguntza emateaz. Horrela, ikasleek inplikazio aktiboa dute harreran, eta ikasgelara arrakastaz sartzea lortzen da. Adierazi behar dugu esperientzia hori epe kanpoko matrikulazioak etengabeak ez direnean eta asko ez direnean egin daitezkeela.

“Iaz laugarren mailako neskato hau iritsi zitzaigun, uste dut urrian-edo izan zela, eta, jakina, ez zuen gure grafismoa ezagutzen. Horren aurrean, aste bakoitzean ikaskide bat jarri genion alboan, irakurtzen irakasteko; gurasoak pozarren zeuden euren semeak edo alabak astebetean agertutako jarrera arduratsuekin. Zehazki, jaioberrientzako jolasak ekarri zizkieten koloreak ikasteko, letra-jolasak... Egia esan, bikaina izan zen. Abendurako irakurtzen ikasia zuen, eta oso ondo idazten zuen. Jakina, hemen ikasleei esaten genien: irakurtzen irakatsi diezue. Bazekiten egia zela, eta tira, ezin pozago zeuden”. (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

2. Bigarren Hezkuntzako ikastetxe batera ikasle berriak iristen direnean, ikastetxeko bisitak programatzen dira eskola-orduetan, eurek egiazta dezaten zer-nolakoa den ikastetxearen funtzionamendu erreala eta zer-nolako aniztasuna dagoen ikasleen artean. Ikastetxearen egunerokoa ezagutzeko aukera emateak lasaitasuna eta konfiantza ematen die familiei, ikastegian egiten diren hezkuntza-lanen inguruan.

“Guk, bisitak egiten ditugunean, ez ditugu 17:00etatik 18:00etara egiten, ikastetxea itxita dagoenean; ez, orain egiten ditugu, ikasleak barruan daudenean; gurasoak eskola-orduetan etortzen dira. Are gehiago, hori da geuk egiten dugun

proposamenetako bat: ez diegu ikastegia 17:00etatik 18:00etara erakusten, dena oso ondo dagoela erakusteko, ez; ikasle guztiekin ikusiko duzue dena, nola funtzionatzen duen, zer-nolako lasaitasuna dagoen eta eskoletako normaltasuna ikus dezazuen. Horrek konfiantza ematen du; bestela, nik zerbait ikusten badut 17:00etatik 18:00etara, pentsa dezaket ez didatela egia osoa esaten. Alabaina, nik oraintxe bertan erakusten badizut, ikasle guztiak hemen barruan daudela, ezin dizut iruzurrik egin, zuk zeuk ikusten duzulako: dagoena erakusten ari natzaizu". (Publikoa, Bigarren Hezkuntza)

3. Azken esperientzia ez da oraingoz sartu ikastegian, baina ezartzeaz hausnartzen ari dira. Honetan datza: ikasle etorkinak ikasgelan sartu eta ordu batzuetan ez ateratzea indartzeko eskoletarako. Ikaskideak izango lirateke laguntza behar duten ikasle horien arduradun, eta Hizkuntza Indartzeko irakaslea arduratuko litzateke materialak prestatzeaz eta "tutore" bihurtzen direnei prestakuntza emateaz. Horrela, ikasgela ez da banatzen, ez dira fisikoki bereizten laguntza behar dutenak, eta ikasgelan kohesio-giroa sortzen da.

"Gu hausnartzen ari gara, apur bat aldatzeko. Haurra atera beharrean, ikasgelan gera daitekeela. Badaude esperientziak beste ikastegi batzuetan ere. Bestela lan egitea da: ni HIPIko ikaslea banaiz, ez naiz ikasgelatik irteten eta zu zara nire ikaskidea, eta beste bat... Egunean bi lagunek laguntzen didate, beharbada bizpahiru orduz egunean. HIPIk materiala prestatuko luke, eta eskolara eraman, eta zuri eta beste bati formulatu egingo nizueke... Esan egingo nizueke: hau egin behar duzue, astiro hitz eginda... Prestakuntza emango genizueke apur bat, eta zuek lagundu egingo zenioke. Hor akademikoki lagunduko didazue eta ni zuekin egongo nintzateke... Izan ere, ematen du aurkakoa lortzen ari garela, borondate onarekin, baina bereizi egiten dugu... eta aurkakoa behar dute". (Publikoa, Lehen Hezkuntza)

ERANSKINAK

HEZITZAILEAK ELKARRIZKETATZEKO GIDOIA

IKERKETAREN AURKEZPENA ETA LEHENENGO INPRESIOAK

- Ikerketaren aurkezpen orokorra
- Argibideak elkarrizketaren konfidentzialtasunaz
- Elkarrizketatuak ikerketaren inguruan dituen inpresioak

HEZKUNTZA-ZENTROA ETA IRAKASLEAK

- Alderdi orokorrak: ikastetxe mota, ikastetxearen ezaugarriak, ikasleen kuantifikazioa, ikasleen profila, mailen araberako banaketa eta abar.
- Harrera eta egokitzapena ikastetxean: ikastetxeak hautatzea, nola sortzen da, programa espezifikokoak, irakasleen zeregina ikastetxean.
- Epez kanpoko matrikulazioak: nola lantzen da ikastetxean, kuantifikazioa, kudeaketaren inguruko iritzia hezkuntzaren ikuspegitik.
- Alderdi linguistikoa: nola lantzen da ikastetxean, hizkuntza-aniztasunaren kudeaketa, hizkuntza indartzea.
- Aniztasunarekin lotutako beste programa espezifikoko batzuk: badaude? Beharrezkotzat jotzen dira? Horretarako behar diren bitartekoak ematen dira?
- Krisiaren eragina.
- Elkarrizketatuak ikastegian duen zeregina.
- Irakasleen jarrera, irakasleek ikasgelan egiten duten lanari buruzko iritzia.
- Jatorria atzerrian duten ikasleen itxaropenak.
- Ikastegiko irakasleen indargune eta ahulguneak.

IKASLEAK/IKASGELA

Elkarrizketatuek euren lana ikasgelan gauzatzen den moduari buruz duten pertzepzio pertsonalaren berri izan nahi dugu. Zer-nolako sentimenduak ageri diren egunerokoan eskolan egiten duen lanaren aurrean, eta atzerriko zein tokiko jendearen aurrean.

- Ikasgela barruko harremanak ikasleen artean: interakzioa, bertoko biztanleekiko harremanak, bizikidetzaz- arazoak ikasgelan.
- Bazterkeria ikasgelan: kasurik gertatzen den, ikasleen artean, ikasleen eta irakasleen artean, eta abar.
- Balorazioa/iritzia jatorria atzerria duten ikasleen inguruan, honako alderdi hauei dagokienez:
 - Egokitzapena: bertoko ikasleekin alderatuta, ezberdintasunak atzematen dira atzerriko jatorriaren arabera, ezberdintasunak sexuaren arabera.
 - Etekinak: bertoko ikasleekin alderatuta, ezberdintasunak atzematen dira atzerriko jatorriaren arabera, ezberdintasunak sexuaren arabera.
 - Eskola uztea: bertoko ikasleekin alderatuta, ezberdintasunak atzematen dira atzerriko jatorriaren arabera, ezberdintasunak sexuaren arabera. Uztea/jarraitzea baldintzatzen duten faktoreak.
- Eskolako ibilbidea: ibilbide nagusia, profilak jatorriaren arabera.
- Ikasleek eurek etorkizunerako dituzten itxaropenak. Zer espero dute ikasleek euren etorkizunaz?

FAMILIA

Nola hautematen du irakasleak jatorria atzerrian duten familiekiko harremana; halaber tokiko familiei dagokionez. Bestalde, familien arteko harremana, seme-alabei ematen dieten laguntza, horrek irakasleei eragiten dizkion sentipenak.

- Familiaren zeregina seme-alaben hezkuntzan: inplikazio handiagoa edo txikiagoa, familiaren eragina eskolako etekinean, sortutako itxaropenak.
- Familiaren zeregina ikastetxean: gurasoen harremana irakasleekin (handiagoa edo txikiagoa, nola gauzatzen da), inplikazioa ikastetxeko jardueretan (IGEak, batzarrak, beste jarduerak, etab.).

ETORKIZUNA

Nola ikusten den ikasgelaren etorkizuna aniztasunari dagokionez. Aurreikuspenak ikasgeletan aniztasuna lantzeko moduen joerari dagokionez.

Etorkizunean, hemendik 10 urtera, nola ikusten duzu ikasgelaren etorkizuna. Hots, zein izango da errealitatea: ikasleen banaketa, ikasgelako lana, irakasgaiak irakasten dituzten irakasleak, eta abar.

Etorkizunean, hemendik 10 urtera, nola ikusten duzu ikasleen etorkizuna.: mugikortasun soziala, eskola uztea, jarraipena goi-mailako ikasketetan, identitatea, eta abar.

Zure ustez, zer izan beharko luke ikasgela batek etorkizunean, ontzat jotzeko (artatu beharreko ikasleen kopurua, hizkuntza, inbertitutako laguntza eta baliabideak, aintzat hartzeko ekimen positiboak...).

- Etorkizunean lantzeko alderdi gakoak.
- Zure esku balego, zein gako landuko zenuke?

ELKARRIZKETATUTAKO PERTSONEN ZERRENDA

- Bizkaiko udalerrri bateko Lehen Hezkuntzako ikastetxe publiko bateko irakasle 1
- Arabako udalerrri bateko Lehen Hezkuntzako ikastetxe publiko bateko irakasle 1
- Gipuzkoako udalerrri bateko Bigarren Hezkuntzako ikastetxe publiko bateko irakasle 1
- Bizkaiko udalerrri bateko Lehen Hezkuntzako ikastetxe publiko bateko irakasle 1
- Gipuzkoako udalerrri bateko Haur Hezkuntzako ikastetxe publiko bateko irakasle 1
- Gipuzkoako udalerrri bateko Bigarren Hezkuntzako ikastetxe publiko bateko irakasle 1
- Bizkaiko udalerrri bateko Bigarren Hezkuntzako ikastetxe publiko bateko irakasle 1
- Bizkaiko udalerrri bateko Lehen Hezkuntzako ikastetxe itundu bateko irakasle 1
- Gipuzkoako udalerrri bateko Bigarren Hezkuntzako ikastetxe itundu bateko irakasle 1
- Gipuzkoako udalerrri bateko Lehen Hezkuntzako ikastetxe publiko bateko irakasle 1
- Bizkaiko udalerrri bateko Haur Hezkuntzako ikastetxe itundu bateko irakasle 1
- Arabako udalerrri bateko Bigarren Hezkuntzako ikastetxe itundu bateko irakasle 1
- Gaztegune bateko hezitzaile 1
- Irabazi-asmorik gabeko erakunde bateko langileak 1

Azkenaldiko migrazio-fenomenoek euskal errealtate soziokulturala aldatu dute. Gure gizarteko aniztasuna gero eta handiagoa da, eta orain arte izan ez ditugun erronkak jartzen dizkigu, kohesioarekin, integrazioarekin eta elkarbizitzarekin lotuta. Bizitzen ari garen aldaketak argitzeko, Ikuspegi – Immigrazioaren Euskal Behatokia Euskadin bizi diren jatorri atzerritarreko pertsonen seme-alaben fenomenoak ikertzen ari da, eta txosten honek, ikerketa-metodologia kualitatibo batean oinarrituta, hezitzaileek gai honi buruz duten ikuspegia ematen du.

Dokumentu hau *Haur eta gazteen aniztasuna EAEn. (Oker izendatutako) bigarren belaunaldiak* izenburua duen ikerketaren zati bat da. Ikerketa horrek dibulgaziozko helburua du, eta ahal den alderdi guztietatik saiaterazten da jatorri atzerritarra duten pertsonen seme-alaben fenomenoak aztertzen: alderdi teorikotik, datu soziodemografikoen azterketatik, pertsona adituen eta hezitzaileen ikuspegitik, euskal haurren eta gazteen nahiz haien familien ikuspegitik, bai eta euskal gizarte osoaren ikuspegitik ere.

